

השיבה המאתיים-ושלושים-ושבע של הכנסת התשיעית

יום רביעי, כ"ה סיון תשל"ט (20 יוני 1979)
ירושלים, הכנסת, שעה 11:02

א. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

הז'נרל ש. ארבליי-אלמזולינו:
הגני מתכבדת לפתוח את ישיבת הכנסת. נשמע הודעה על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.

מזכיר הכנסת נ. לורר:
ברשות היושבת-ראש, הגני מתכבד להודיע כי הונח היום על שולחן הכנסת לקריאה שנייה ולקריאה שלישית חוק האונת סתר, תשל"ט-1979, שהוחזר מוועדת החוקה, חוק ומשפט.

ב. שאילתות ותשובות

הז'נרל ש. ארבליי-אלמזולינו:
אני מתכבדת להזמין את שר החוץ להשיב לשאלות. אות. אבקש את שר החוץ להשיב לשאלתה מס' 3095 של חברי-הכנסת כץ (עו).

שאלה 4: מתנהלים מגעים דיפלומטיים שוטפים במידת האפשר אך את תוצאותיהם אינן בידינו לפרסם. מכלי-מקום המספר הנקוב בשאלה הוא מופרז ויש בו כדי להטעות.

שאלה 5: ראה תשובתי לשאלות 3 ו-4.

3270. הוצאת ספרים בנושאי יהדות בשפה הגרוזינית

חברי-הכנסת ש. פלאטו-שרוין שאל את שר החוץ ביום 1 באדר תשל"ט (5 במארס 1979):

משרד החוץ מוציא בעזרת ספריית "עלייה" ספרים רבים בשפה הרוסית ואילו בשפה הגרוזינית לא הוצאו ספרים עד כה. בשל מצב זה מתקשים יהודי גרוזיה שמעבר למסך הברזל ללמוד על זהותם ועל ההיסטוריה שלהם.

רצוני לשאול:

א. כמה ספרים ובאילו שפות הוצאו עליידי משרד החוץ בנושאי יהדות וציונות בעשר השנים האחרונות?

ב. מדוע אין מוציאים ספרים בשפה הגרוזינית?

תשובת שר-החוץ מ. דיין:

(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

שאלות א-ב: משרד החוץ ככלל אינו עוסק בהוצאת ספרים אך הוא מסייע לפי הצורך לגופים ציבוריים שונים. אחד מאלה הוא ספריית "עלייה" שהתרכזה בהוצאת ספרים בשפה הרוסית והמכינה עתה גם פירסומים בשפה הגרוזינית. גם גורמים שונים אחרים הוציאו פירסומים בשפה הגרוזינית, שעניינם חגים ומסורות, חג'ר, לימוד העברית, היסטוריה של עם ישראל, תקומת המדינה ועוד.

3489. קשרי משרד החוץ עם אישים דרום-אפריקניים מפויימים

חברי-הכנסת א. אבנרי שאל את שר החוץ ביום כ"ז באדר תשל"ט (26 במארס 1979):

במאמר של העתונאי הנודע אנטוני לואיס, שהו-

3095. פעילות משרד החוץ בנושא הצלת יהודי ארגנטינה

חברי-הכנסת א. פין (עו) שאל את שר החוץ ביום ט"ו בשבט תשל"ט (12 בפברואר 1979):

אירגונים יהודיים, וולנטאריים ופילאנטרופיים, עוסקים כיום בניסיונות ובמאמץ להקלת מצוקתם של יהודים כלואים בארגנטינה. לאחרונה נמסר כאילו מפעילה ממשלת ישראל לחצים על האירגונים הללו למען יחלישו את פעולת ההצלה וזאת בשל הרצון לשמור על יחסים תקינים עם ממשלת ארגנטינה.

אודה לכבוד השר אם ישיב לי:

1. מה הוא, לפי הערכת משרדך, מספר היהודים הכלואים בארגנטינה?

2. מה הוא מספר היהודים אשר אבד תקשר אתם לאחר מעצרים?

3. האם מפעיל משרדך לחצים על אירגונים יהודיים כדי שיחלישו את מאמציהם להצלת יהודים משל-טון הטרור בארגנטינה?

4. האם עוסק משרד החוץ הישראלי במגעיו עם ממשלת ארגנטינה בהצלת אלפי יהודים הכלואים בארץ זו על לא עוול בכפם?

5. מה היא מדיניות משרד החוץ בנושא הצלתם של יהודי ארגנטינה?

שר-החוץ מ. דיין:

שאלה 1: במשרדנו מצוי מספר משוער אך אינן באפשרותנו, מסיבות מובנות, לפרסמו.

שאלה 2: המספר אינו ניתן לקביעה.

שאלה 3: התשובה שלילית.

חברת ל"ב, ישיבה רליז
— שאילתות ותשובות —

1. מאחר שמעמד הקבע של ירושלים, על שני חלקיה — כבירת המדינה וחלק בלתי נפרד ממנה — כבר נקבע ב־1967 בהחלטת הכנסת, האם ניתן ללמוד מדבריו שהחלטה זו בטלה ושבידיו על הארץ טונומייה או בכל דיון אחר תיכלל גם ירושלים המזרחית, כתביעת מצרים וארצות־הברית?

2. בימים אלה גילית שביישום סעיף 6 לגבי רמת הגולן לא קיבלה מצרים את הפרשנות הישראלית. האם היתה סיבה להעלמת עובדה זו מחברי הכנסת לפני הצבעתם על חוזה השלום ולגילוייה היום?

תשובת שר־החץ מ. דיין:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

לשאלה 1: התשובה שלילית.

לשאלה 2: מבלי להתייחס לקביעה שבראשית השלום לא הועלמה מחברי הכנסת.

3662. התבטאויות שגריר ארצות־הברית בכיירת לגבי יזמת השלום של ישראל כלפי לבנון

חבר־הכנסת ז. שובל שאל את שר החוץ ביום כ"ד באייר תשל"ט (21 במאי 1979):

לפי שידורי ישראל התבטא שגריר ארצות־הברית בכיירת בפומבי על יזמת השלום של ישראל כלפי לבנון, כפי שבאה לידי ביטוי בנאום ראש הממשלה מיום 7 במאי 1979, באופן שלילי. וזאת בניגוד להודעה הרשמית של דובר מחלקת המדינה, מר הודינג קארטר, בנידון.

אבקש להשיב לי:

האם נתבקש שגריר ישראל בווינגטון לברר את תכנה המדוייק של ההודעה הנ"ל, והאם עולה היא בקנה אחד עם עמדתה המסורתית של ארצות־הברית לסייע למאמציה של ישראל להגיע לשלום עם שכנותיה?

שר־החוץ מ. דיין:

הנושא הועלה הן על־ידי ראש הממשלה בשיחתו עם שגריר ארצות־הברית בישראל והן על־ידי השגריר בווינגטון במגעיה עם מחלקת המדינה. האמריקנים הדגישו כי עמדת מחלקת המדינה באה לידי ביטוי בדברי דוברת שאמר ביום 9 במאי 1979: "אנו מקדמים בברכה את הצהרת ראש־הממשלה בגין את מול בתמיכה לריבונות לבנון ושלמותה הטריטוריאלית. אנו מקדמים גם בברכה את הצהרתו בתמיכה לכוחות יוניפי"ל בדרום לבנון". כן הוסיפו כי אין לפרש בצורה שונה את דבריו של שגרירם בכיירת.

3679. התבטאות היועץ המשפטי של משרד החוץ בעניין חקיקת ההתנחלויות

חבר־הכנסת ש. מזלידאנו שאל את שר החוץ ביום כ"ד באייר תשל"ט (21 במאי 1979):

בעתון "הארץ" מיום 10 במאי 1979 נאמר כי היועץ המשפטי של משרד החוץ, ד"ר מאיר רוון,

פיע ב"נייריורק טיימס" ב־1 במאס 1979 תחת הכותרת "שלושה אקדחים טעונים", מסופר כי מר אשל רוזי ועוזריו ביקרו בישראל תריסר פעמים.

מר אשל רוזי היה בתקופה הנידונה מנהל כללי של הגוף הדרום־אפריקני שהתקרא "משרד ההסברה" ושעתה התברר כי הוא היה מוסד לפעולות חשאיות.

בירורים משפטיים ואחרים שנערכו לאחרונה בדרום־אפריקה עצמה העלו כי מוסד זה, ובראשו השר לש"עבר קוני מולדר ואשל רוזי, עסק בפעולות חשאיות בארצות חוץ, בשיחוד עתונאים, שרים ופקידים בכירים, בקניית השפעה על אמצעי תקשורת ובפעולות פליליות אחרות בשירות מדיניות האפארטהייד של דרום־אפריקה.

אני מתכבד לשאול:

1. האם ביקרו מר מולדר, מר רוזי ועוזריהם בארץ?
2. אם כן, כמה פעמים?
3. האם נפגשו עם שר החוץ או עם פקידים במשרד החוץ?
4. אם כן, מה היה תוכן השיחות?

5. האם קיימו הנ"ל מגעים כל שהם עם ממשלת ישראל, משרד החוץ או הנציגות הישראלית בדרום־אפריקה? מה טיב המגעים? מה היא מטרתם?

שר־החוץ מ. דיין:

לשאלות 1—4: עד כמה שידוע לי ביקרו בישראל האנשים הנזכרים בשאלתה אך לא בימי כהונתי כשר החוץ.

לשאלה 5: עם נציגותנו בדרום־אפריקה נתקיימו מגעים שיגרתיים בתוקף תפקידיהם של השניים, כשר וכמנכ"ל של המשרד.

היו"ר ש. ארבל־אלמוזלינו:
רשות לשאלה נוספת לחבר־הכנסת אבנרי.

אורי אבנרי (מחנה שלי):

שאלתי לא התייחסו לתקופת הכהונה של השר הנוכחי ואני חושב שהשר הנוכחי אחראי למסור תשרות באיטיות גם לגבי מה שאירע במשרד החוץ בתקופות השרים הקודמים.

שר־החוץ מ. דיין:

לא, אינני רוצה להשיב על התקופה שקדמה לכהונתי.

3681. התבטאויות שר החוץ לגבי עתיד ירושלים ורמת הגולן

חבר־הכנסת ג. כהן שאל את שר החוץ ביום כ"ד באייר תשל"ט (21 במאי 1979):

בדבריו למתיישבים בבקעה ("הארץ", 16 באפריל 1979) כללת את ירושלים עם יושבי יהודה ושומרון שמעמד הקבע שלהם לא ייקבע לפני עבור חמש שנים לפחות.

אודה לך אם תשיב לי:

**3840. הרכבה של מחלקת הטקס
עבמשרד החוץ**

חברת-הכנסת א. נמיר שאלה את שר החוץ ביום ט"ז בסיון תשל"ט (11 ביוני 1979):

אודה לשר אם ישיב לי:

1. כמה אנשים עובדים במחלקת הטקס?
2. מה תפקידו של כל אחד מהם?

שר-החוץ מ. דיין:

1—2. במחלקת הטקס עובדים שישה אנשים — ראש הטקס, שלושת סגניו ושתי מזכירות.

**3841. סדר הושבת האורחים בטקס שנערך
באוניברסיטת בן-גוריון לכבוד הנשיא סאדאת**

חברת-הכנסת א. נמיר שאלה את שר החוץ ביום ט"ז בסיון תשל"ט (11 ביוני 1979):

בטקס שנערך אתמול לנשיא סאדאת באוניברסיטת בן-גוריון בבאר-שבע הושבו בשורה הראשונה, שמנתה עשרות מקומות, פקידי ממשלה כמו המנהל הכללי של משרד החוץ והיועץ המשפטי של משרד החוץ וכן האלוף אברהם סמיר, ואילו בשורה השנייה הושבו יושב-ראש הכנסת ושופטי בית-המשפט העליון.

בקשר לכך אבקש את תשובת השר:

1. מי היה האחראי לסדרי ההושבה בטקס באוניברסיטת בן-גוריון בבאר-שבע?

2. מה היא ההירארכיה הטקסית הקיימת במדינה (שלושים דרגות התפקידים הבכירים) לפי סדרי הפרוטוקול?

3. כמה ישבו (שמית ותפקידית), בשורה הראשונה בטקס באוניברסיטת בן-גוריון?

שר-החוץ מ. דיין:

1. מחלקת הטקס במשרד החוץ סייעה לגופים המארגנים שהיו מופקדים על אירגון הטקס באוניברסיטת בן-גוריון — פיקוד הדרום והנהלת האוניברסיטה.

2. ושימת הקדימויות כפי שאושרה על-ידי ועדת השרים לענייני טקסים מצורפת.

3. בטקס באוניברסיטה נשמרו בשורה הראשונה כיסאות בבילי הפמליות שליוו את ראש הממשלה והאורחים, הנשיא סאדאת ומזכיר המדינה ואנס, כדי שהללו יוכלו לתפוס את מקומותיהם במהירות בשעה שהאורחים יעלו לבמה. שאר המוזמנים שהגיעו קודם לכן ישבו בהתאם לסדרי הושבה שנקבעו.

היו"ר ש. אריבלי-אלמוזלינו:

רשות לשאלה נוספת לחברת-הכנסת נמיר.

אורה נמיר (המעריך):

האם, לדוגמה, המנהל הכללי של משרד החוץ היה שייך לפמליה של ראש ממשלת ישראל?

שר-החוץ מ. דיין:

גברתי חברת הכנסת, אני יכול להשיב לך רק

הודיע כי "אין יסוד להצהרות אישים אמריקנים שונים שהתנחלויות הבלתי חוקיות מהוות מכשול לשלום". אבקש להשיב לי:

1. האם הידיעה נכונה?

2. אם כן, האם לא חרג ד"ר מ. רוזן מתפקידו כאשר קבע דברים אלה?

3. אם לא, מדוע לא פורסמה הכחשה מטעם המשרד כדי לתקן אינפורמציה מוטעית שהובאה לידי-עת הציבור בשם פקיד ממשלתי רשמי?

תשובת שר-החוץ מ. דיין:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

לשאלה 1: התשובה חיובית.

לשאלה 2: התשובה שלילית.

לשאלה 3: ראה תשובתי לשאלה 2.

**3692. נושא הפגישה שהתקיימה בין
מנכ"ל משרד החוץ ובין האפיפיור**

חברת-הכנסת ג. כהן שאלה את שר החוץ ביום כ"ד באייר תשל"ט (21 במאי 1979):

נוכח הפגישה שהתקיימה לאחרונה, ב-7 במאי 1979, בין המנהל הכללי של משרד החוץ לבין ה-אפיפיור, והחשש שהנושאים שנידונו לא היו תיאור-לוגיים דווקא אלא קשורים בעניין מעמדה של ירושלים, אודה לכבוד השר אם ישיב לי:

האם היה נושא השיחה תיאום או בירור עמדה מוסכמת לגבי מעמדה של ירושלים?

תשובת שר-החוץ מ. דיין:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

התשובה שלילית.

3839. מטה האו"ם בירושלים

חברת-הכנסת ז. כץ שאלה את שר החוץ ביום ט"ז בסיון תשל"ט (11 ביוני 1979):

מטה האו"ם בירושלים מחזיק באזור ארמון הנציב, אבקש את תשובת השר על שאלותי כדלהלן:

1. מה האורך של תקופת חוזה החכירה של האו"ם על השטח והמבנים באזור ארמון הנציב?

2. מה גובה סכום החכירה השנתית המשולם לממשלת ישראל על הנכסים הנ"ל?

3. אם אין חוזה חכירה בין ממשלת ישראל לבין האו"ם על הנכסים הנ"ל, מה הוא הבסיס המשפטי להחזקת הנכסים על-ידי האו"ם?

שר-החוץ מ. דיין:

1—2. אין לממשלה חוזה חכירה עם האו"ם.

3. נכסים אלה הם רכוש ממשלת ישראל, והממשלה התירה לראש מטה המשקיפים ולצוותו, במכתב אל מנכ"ל האו"ם מיום 29 ביוני 1967, לעשות שימוש בהם לשם ביצוע תפקידם.

אורי אבנרי (מחנה שלי):
אני חוזר: איך שובצו בעבודה השגרירים שהוח"זרו ממדינות אפריקה שניתקו בשעתן את יחסיהן עם ישראל?

שר-החוז' מ. דיין:
מה פירוש "איך שובצו"? לאן שובץ כל אחד מהם?

אורי אבנרי (מחנה שלי):
האם יש שגרירים שלא שובצו בכלל?

שר-החוז' מ. דיין:
האם השאלה היא מה התפקיד שממלא עכשיו שגריר שהיה במדינה אפריקנית מסוימת שניתקה את יחסיה אתנו והועבר לתפקיד אחר?

אורי אבנרי (מחנה שלי):
השאלה היא אם נשארה עתודה של שגרירים שלא שובצו כלל.

שר-החוז' מ. דיין:
לא הורד איש מדרגתו. יש מי שפרשו לגימלאות; יש מי שעובדו את משרד החוז; יש מי שקיבלו תפקידים אחרים. אין שום שגריר שהורד מדרגתו משום שמדינה מסוימת ניתקה יחסיה אתנו. התוצאה היא שיש 50 שגרירים המכהנים בפועל כשגרירים; שני בעלי תואר "שגריר" שאינם משמשים בפועל בתפקיד שגריר; יש בעלי תפקידים גוספים שהוענק להם תואר אישי של שגריר.

3948. ידיעה בדבר סירובו של משרד החוז' לבחון את המשא-ומתן על האוטונומיה

חבר-הכנסת א. אבנרי שאל את שר החוז' ביום כ"ב בסיון תשל"ט (17 ביוני 1979):

נמסר בעתונות שמשרד החוז' סירב לממן מתק-ציבו את ההוצאות הקשורות במשא-ומתן עם מצרים על האוטונומיה בגדה המערבית ובקצועת-עזה.

הריני מתכבד לשאול:

1. האם נכון כי משרד החוז' סירב להקציב מתק-ציבו כספים לקיום המשא-ומתן?

2. אם כן — מה היו הסיבות לכך?

3. האם היו בעניין זה דיונים בין משרד החוז' לבין משרד ראש הממשלה ו/או משרד האוצר ו/או משרד הפנים, ואם כן — מה היה תכנם ומה סיכם בהם?

שר-החוז' מ. דיין:

1-2. הידיעה אינה נכונה. השאלה גם לא הת-עוררה, הואיל ועל-פי המקובל מכסה כל משרד ממ-שלת מתקציבו פעולות שבתחום אחריותו. דיוני האו-טונומיה מצויים באחריותו של משרד הפנים.

3. התשובה שלילית.

דיו"ר ש. ארבל-אלמזלינו:
רשות לשאלה נוספת לחבר-הכנסת אבנרי.

את האינפורמציה שקיבלתי ואני בטוח שהיא מדויקת. אינני יודע מי ישב והיכן. ואם אמנם אני מבין נכון מדברייך שהמנכ"ל של משרד החוז' ישב בשורה הראשונה הרי זו היתה תוצאה של היותו שייך לאותה פמליה שליוותה את האורחים שבאו ולכן השאירו בשבילים את השורה הראשונה. אין לי שום ספק שהתשובה שקיבלתי ממחלקת הטקס במשרד החוז' מדויקת.

3946. הטענה בדבר הששתית של המנכ"ל לשעבר של "משרד ההסברה" הדרום-אפריקני מפני תגמול ישראלי

חבר-הכנסת א. אבנרי שאל את שר החוז' ביום כ"ב בסיון תשל"ט (17 ביוני 1979):

בעתון "ידיעות אחרונות" מיום 10 ביוני 1979 נאמר כי השבועון האמריקני "ניו-יוויק" יודע לספר כי אשל רודי, מי שהיה המנהל הכללי של הגוף הדרום-אפריקני שהתקרא "משרד ההסברה" ושעתה מת-ברר כי עסק בפעולות חשאיות, טוען כי הוא חושש מתגמול ישראלי.

מאחר שידוע כי מר אשל רודי ביקר פעמים מספר בארץ ונפגש, בין השאר, עם פקידים ממשרד החוז', הריני מתכבד לשאול:

האם גרמו למר רודי באיוו צורה שהיא שיאונה לו רע במקרה שיגלה פרטים על מגעיו עם ישראל?

שר-החוז' מ. דיין:
התשובה שלילית.

3947. מספר השגרירים של מדינת ישראל

חבר-הכנסת א. אבנרי שאל את שר החוז' ביום כ"ב בסיון תשל"ט (17 ביוני 1979):

הריני מתכבד לשאול:

1. כמה שגרירים של מדינת ישראל נמצאים היום בתפקיד כשגרירים במקומות שונים בעולם?

2. כמה פקידים נושאים בתואר של שגרירים ואינם שגרירים למעשה?

שר-החוז' מ. דיין:

1. כיום מכהנים בחוז'-לארץ 50 שגרירים.

2. במשרד החוז' בירושלים שני עובדים הנוש-אים בתואר שגריר ואינם שגרירים בפועל. לבעלי תפקידים נוספים הוענק תואר אישי של שגריר.

דיו"ר ש. ארבל-אלמזלינו:
רשות לשאלה נוספת לחבר-הכנסת אבנרי.

אורי אבנרי (מחנה שלי):
איך שובצו בעבודה — אם בכלל שובצו בע-בודה — השגרירים שנאלצו לחזור מאותן מדינות באפריקה שניתקו את יחסיהן עם ישראל?

שר-החוז' מ. דיין:
מה היא השאלה?

שר-החוזן מ. דיין:
שאלה זו איננה שאלה נוספת על השאלות שנש-
אלו קודם; אין לה שום קשר לשאלות הקודמות.

אורי אבנרי (מחנה שלי):
האם שר החוזן רואה עצמו עכשיו חבר מלא
בועדת האוטונומיה?

ג. הצעות לסדר-היום

1. שליחתם לים של עשרות אלפי פליטים וייטנאמיים על-ידי מאלזיה

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה):
— — ובתום הדיון הזה תתקבל החלטה על דעת
כל חלקי הבית, על דעת כל חברי הבית, שתאמץ
את הקו שהעלה ראש הממשלה. אינני יודע אם צריך
לקבל את הפירוט שלו, שכל מדינה צריכה לעזור
לפי גדלה ומספר תושביה, אבל על כך שכל משי-
פחת העמים חייבת להתלכד צריכה לצאת קריאה
מן הבית הזה באופן מלוכד, כאיש אחד, ולא די
בקריאתו של ראש הממשלה — אף שיש לברך אותו
על כך — אלא זו צריכה להיות קריאה של הפאר-
לאמנט בישראל אל כל הפארלאמנטים בעולם.

אני מציע להסתפק בוה ואני מציע לחברי להיות
קצרים כמנני, כי לא נעשה צדק לבעיה אם גרבה
בדיבורים אלא אם נסתפק בדיון קצר ונקבל החלטה
פה-אחד הקוראת לפעולה הומאנית של כל העמים,
כדי שאנשים לא יידחפו למות ולא תהא להם ברירה
אלא למות מפני שהעולם מפקר אותם.

היור' ש. ארבל-אלמזולינו:
תודה לחבר-הכנסת וירשובסקי, גם על הקיצור
בדברים, ואני מקווה שיתר הנאומים ילכו בעקבותיו
בנושא זה. רשות הדיבור לחברת-הכנסת אשל, וא-
חריה — לחברת-הכנסת בן-מאיר.

משה שמיר:
צריך לפנות לקסינג'ר שיחלק חצי פרס נובל
שלו לפליטי וייטנאם.

מאיר פעיל (מחנה שלי):
שיתחלק בפרס נובל שלו עם ראש ממשלת יש-
ראל.

תמר אשל (המערך):
גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, דווקא אנחנו
— שרבים מאתנו היו פליטים בעצמם וכל אחד מא-
תנו או שהיה פליט בטווח הזכרון האישי שלו או
בטווח הזכרון ההיסטורי. אבותיו או אבות אבותיו
— חייבים להיות רגישים במיוחד למצוקת הפליטים
באשר הם, לראות את הבעיות האלה מבחינה הומאני-
טארית ולא להיגרר למנהג של רבות ממדינות העולם
המביאות בחשבון אלמנטים זרים — מדיניים, אי-
דיאולוגיים, כלכליים — כאשר הן באות לדון בבעיות
הפליטים. אנו זוכרים את הפרשיות העגומות של
אניות הפליטים של היהודים אשר הסתובבו מנמל
לנמל כאשר דברים רמים נשמעו במלל אבל דבר
לא נעשה כדי לפתוח להם שערים, נזכור את האניה
"סנט-לואיס", נזכור את "סטרומה", נזכור את "פאט-
ריה", ואחרות כמותן.

אני מברכת את ממשלת ישראל על שהראתה
כבר בפועל יחס חיובי לפליטי וייטנאם ואיפשרה

היור' ש. ארבל-אלמזולינו:

אנו עוברים לסעיף ב' בסדר-היום: הצעות לסדר-
היום והצעות חוק של חברי כנסת. תחילה הצעה
לסדר-היום "שליחתם לים של עשרות אלפי פליטים
וייטנאמיים על-ידי מאלזיה". יש לנו מספר רב של
הצעות בנושא זה. רשות הדיבור למציע הראשון,
חברת-הכנסת וירשובסקי.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אקצר בהצ-
עתי זו וזאת, ראשית, משום שכל הנושא כה ברור,
כה מובן שכל המרבה במלים הרי הוא גורע; שנית,
הרבה חברי כנסת נרשמו והציעו הצעה כזו ובוודאי
כל אחד יש לו רק נקודה אחת או שתיים לומר וה-
דברים חופפים; שלישית, ואולי זה העיקר, ראש
הממשלה — לדעתי, בשם רוב תושבי מדינת ישראל
— כבר אמר את מרבית הדברים שיש לומר בעניין
זה והעלה רעיון, ולכן אינני רוצה לפרט מדוע אנחנו
כעם ישראל צריכים לעשות יותר מכולם בסוגיה
הזאת ולקרא למדינות העולם, לכל העמים ולכל
הממשלות, לשתף פעולה כדי להציל פליטים ממות
בטוח.

משה שמיר:

מדוע לא, קודם-כול, לארצות-הברית שגרמה להם
אסון זה? למה לא לומר את הדברים הברורים לאר-
צות-הברית, שגרמה לכך שיש פליטים מוייטנאם והיא
עומדת לעשות לנו אותו הדבר?

היור' ש. ארבל-אלמזולינו:

חברת-הכנסת משה שמיר, קריאת-ביניים, בבקשה,
ולא צאום.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה):

גברתי היושבת-ראש, ייתכן שאנחנו צריכים לק-
רוא למדינות העולם בצורה זו או זו ואפילו להרים
במידה מסוימת אצבע מאשימה, אבל כאן הבעיה
היא הומאנית ואני חושב שמשפחת העמים צריכה
להתלכד, לא לעשות חשבונות אלא לעזור לאנשים
אומללים — לא כפי שלא עזרו לנו — בשעות הק-
שות. אנחנו צריכים לדעת שבדבר הזה לא צריך
לחשב חישובים ולעשות חשבונות אלא להיחלק, כל
משפחת העמים, ולהציל את האנשים האלה ממות ב-
טוח.

הצעתי היא פשוטה: נקים במליאה דיון קצר
ובו ידברו חברי כנסת אחד או שניים כדי שלא
לעשות מזה מאראתון של נאומים ודיבורים —

יהודה בן-מאיר (חזית תחת לאומית):
היום כבר מדברים שבעה.

חברת ל"ב, ישיבה רל"ז
— הצעות לסדר-היום —

לכך שיוציאו אותם ללב ים ושם יטבעו או ימותו, חלילה, בצורה אחרת.

נכון אמר אתמול ראש הממשלה על הפסוק, בשינוי קל: "וידעתם את נפש הפליט, כי פליטים הייתם". אין כמו העם היהודי אשר נצטווה, בעצם, מן התורה להביא את נפשו של הזולת, בייחוד כאשר הוא עצמו עבר אותה חוויה. ואם אמור הדבר לגבי הגר, "כי גרים הייתם בארץ מצרים" למשך כמה מאות שנים, על-אחת-כמה-וכמה אמור הדבר על הפליט, כי פליטים היינו, לצערנו, הרבה הרבה מאות שנים. היום, ברודף-השם, אין כבר פליט יהודי אחד בעולם, כי קיימת מדינת ישראל.

גברתי היושבת-ראש, אני רוצה בהודמנות זו לשבח ולהעלות על נס גם את הפעולות שעשו הממשלה וראש הממשלה הזאת, מאז כינונה ועד היום, כדי לתרום את חלקה של מדינת ישראל הקטנה, מעל ומעבר למדינות גדולות וחזקות מאתנו, לקראת פתרון בעיה אנושית וטראגית זו, אף שמקורה הרחק מגבולותינו. אם אינני טועה — יתקן אותי ראש הממשלה — נדמה לי שהצעה הראשונה שהיא עשה לפני שנתיים בדיוק לפי התאריך הלוועי, כמה דקות לאחר שהכנסת הביעה את אמונה לממשלה החדשה שהוקמה בראשותו, היה הבעת נכונות לקלוט פליטים מספר מאניה מסוימת שהיטלטלה או בלב ים. לאחר מכן, כאשר שוב עלתה בעיה של אניה נרסקת, קלטנו עוד כמה מאות פליטים וייטנאמים, אשר השתלבו יפה בתוכנו. פעמיים נעשה הדבר על-ידי ממשלת ישראל בשנתיים האחרונות, אף שלא היינו מעורבים כלל בנושא בצורה זו או זו. עשינו זאת מתוך המניעים היהודיים העמוקים האלה, עשינו זאת שעה שמדינות רבות לא קיבלו אפילו פליט אחד, וכאשר מדינת מאלזיה, המטיחה למדינת ישראל מוסר מעל במות בין-לאומיות שונות על הדמוקראטיה שלנו, על התייחסותנו לבעיית הפליטים הפלשתינאים — ועוד אומר מלה על נושא זה — ונעשה מעשה אבי-זרי. אמנם יש לו תקדים בעולם, וזו כוונת יודע, כי יהודים נשלחו על-ידי מדינות גדולות ללב ים ושם טבעו, אבל קשה להאמין שעדיין בתקופתנו יכול לקרות שמדינה גדולה מודיעה בריש גלי שהיא הולכת לשלוח בעצם למוות עשרות אלפי פליטים הנמצאים כבר בתחומיה, שלא לדבר כבר על כך שהיא מונעת בכוח מפליטים אחרים להגיע אליה.

ועוד ברצוני לשבח בהודמנות זו ולהעלות על נס את הצעתו של ראש הממשלה, שאני חושב כי היא נכונה ויכולה לפתור את הבעיה, והיא כמעט הדרך היחידה. אני מתכוון להצעה, שיש למדינת ישראל כל הזכות המוסרית להציע אותה, והיא שאכן הייבת להיות הסכמה בין מאות מדינות בעולם, כל אחת לפי גדלה היחסי באוכלוסייתה או בשטחה, לקבל חלק מן הפליטים. ואני מבין שמדינת ישראל כבר קיבלה ובוודאי תהיה מוכנה, במסגרת מאמץ בין-לאומי כזה, כפי שכבר הודיע ראש הממשלה, לקבל מעל ומעבר לחלקה היחסי. ברור לי שזו התיצה היחידה שיכולה לפתור את הבעיה וחשוב שתהיה הסכמה בין-לאומית של כל המדינות אשר דיבריים גבוהים בפיהן ומעשים מעטים בידיהן. חשוב

פעמיים לקבוצות של פליטים לבוא ארצה. הם נקלטו יפה ואנו הצלנו את כבודנו העצמי.

העולם כולו עומד בפני טראגדיה אנושית חמורה מאוד, ואין זה חשוב היום, חברי-הכנסת שמיר, מי אשם או מי יצר אותה. אלה גורלות של בני-אדם.

משה שמיר:

למה בנושא גרמניה זה חשוב? בכל נושא זה חשוב. מי שגרם לפליטים אלה צריך לשאת בשיקום.

תמר אשל (המערך):

אינני מקבלת טענה זו. העולם, מאז מלחמת העולם השנייה ובמשך כל המאה הזאת, נגוע בבעיות קשות של פליטים, והקהילה העולמית חייבת היתה לתת את ידה לפתרון הבעיה. אולם אנו — וזאת אני אומרת לראש הממשלה — חזינו מבשרנו ועידות בין-לאומיות שנקראו על-ידי אנשים מכובדים, הן באוויאן, הן בברמודה והן בוינבה. דיברו הרבה ועשו מעט. לפיכך, כאשר אנו באים לטפל בנושא פליטי וייטנאם, אני קוראת לכנסת ולממשלה להמשיך בקריאה לאומות העולם, אבל לא להסתפק בכך אלא לעשות בעצמנו את אשר אנו יכולים — גם בשעות מצוקה שלנו לתת יד מעשית לפליטים, להודיע כבר עתה שאנו פותחים את שערינו לקבוצת פליטים שתבוא הנה כדי שיהיה בידינו כוח מוסרי גדול יותר כשאנו פונים לאחרים.

ההצעה שיהולקו מכסות למדינות נשמעת טוב, אבל אנו יודעים שיש כל כך הרבה מדינות אשר מעולם לא חשו בצורך או נטייה לפעול בבעיות ה-מאניטאריות, גם לא לעזרת אנשיהן שלהן, ואל לנו לחפש את התשובה בוועידות בין-לאומיות.

אני מציעה שממשלת ישראל תודיע מייד על קבלת קבוצת פליטים מווייטנאם. אותו מרכז קליטה שבו היתה הקבוצה שהגיעה בינורא כבר נתרוקן, האנשים מצאו מקומות עבודה, הם פועלים ועובדים ונקלטו יפה. אנו יכולים לקלוט קבוצה נוספת, ואני פניתינו אל אומות העולם, יהיה להן תוקף ומשמעות הרבה יותר עמוקים.

אני תומכת בהצעתו של חברי-הכנסת וירשובסקי שהנושא יידון במליאת הכנסת.

הי"ר ז. ארבל-אלמזליני:

רשות הדיבור, להצעה באותו נושא, לחברי-הכנסת נסת בן-מאיר, ואחריו — לחברי-הכנסת אבנרי.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, לכבודה של הכנסת ולכבודה של מדינת ישראל הוא שכנסת יש-ראל שמה היום בראש מעייניה — על אף הנשאים הרבים בכל התחומים שהכנסת דנה ועוסקת בהם, בעיות יום יום של מדינת ישראל ועם ישראל — את הדאגה ואת החרדה האנושית לעשרות אלפי בני-אדם, שאמנם אינם אזרחי המדינה, אינם בני העם היהודי, אבל הם בני-אדם, בני המין האנושי. כולנו מאוחדים בנושא זה. דאגתנו וחרדתנו לאותם עשרות אלפי האנשים העומדים היום בסכנת חיים ממש, הצפויים

היריב ש. ארבל-אלמזולינו :
רשות הדיבור לחבר-הכנסת אבנרי, הצעה באותו
נושא.

אורי אבנרי (מחנה שלי):
גברתי היושבת-ראש, יש קונסנסוס לגבי החרדה,
אבל חוששני שאין קונסנסוס לגבי הפתרון.

כאשר אני עולה על הדוכן הזה מהדהדים באוזני
שלושה שמות נוראים הרשומים בתולדות עמנו בעט
ברזל ובציפורן שמיר: אוויאן, סטרומה, אקסודוס.

אוויאן — יולי 1938, ארבעה חודשים ליליל הבדו-
לח". מאות אלפי יהודי גרמניה ויהודי אירופה כולה
חיפשו מקלט, מחסה, הצלה, ותחת להצילם כינסו המי-
דינות ועדה בין-לאומית בעיר נופש אידיילית, ליד
אגם ז'נבה, ודנו עם נציב חברה-הלאומים לענייני
פליטים על תכניות דמיוניות, היהודים זעקו, אנתנו
כאן זעקנו, חיים ויצמן ניסה לשווא להתקבל לשיחה.
והתוצאות? דיבורים ריקים וניירות. כמה אלפים גיצי-
לו, אלפים מבין המיליונים, ויהדות אירופה שקעה
במצולות.

סטרומה — דצמבר 1941. ספינה רעועה ועליה
769 גברים, נשים, ילדים, זקנים. היא הגיעה לחופי
תורכיה ונשלחה חזרה אל לב הים השחור, בלי מים,
בלי מזון, בלי דלק. ב-23 בפברואר 1942 טבעה סט-
רומה. 768 פליטים מצאו את מותם במעמקי הים.
פליט אחד ניצל.

אקסודוס — יוני 1947, אניה ועליה 4,515 איש
ואשה. היא הגיעה לחוף מבטחים, ארץ-ישראל. אנכי
שיה נשלחו חזרה אל התופת, שממנה באו, אחרי מאבק
נואש עם הצבא שהיה כאן, הצבא הבריטי. 3 הרוגים
28 פצועים.

אנתנו זעקנו, פנינו אל מצפון העולם, תבענו עזרה
והצלה, והעולם עמד מנגד, כשם שעמד מנגד בימי
אוויאן, כשם שעמד מנגד בימי סטרומה.

גברתי היושבת-ראש, איני גא בממשלת ישראל
ברגע זה. הנה אנתנו עומדים במבחן, אותו המבחן
שבו עמדו מדינות העולם בימים ההם. מה אנתנו
עושים? שוב נשלחים פליטים על ספינות רעועות
ללב ים; שוב טובעים נשים וילדים, גברים וזקנים
במצולות, שוב ניתנת לחיילים — כך נודע — על
החוף הפקודה לירות, לירות על-מנת להרוג — כך
נאמר בפירוש — בפליטים המתקרבים אל חוף ביאוש.

איך מגיבה על כך ממשלת ישראל? איך מגיב
על כך ראש ממשלת ישראל? פנייה נרגשת אל מצ-
פון העולם; ותכנית גראנדיוזיות שמאה-יחמישים מדי-
נות יחלקו ביניהן את העומס; דרישה להטיל את
התפקיד על נציב האו"ם לענייני פליטים. האם אין
אוניו של ראש הממשלה קולטות את צחוק השטן
של אוויאן? את זעקות האימים של פליטי אירופה
דא? האם אין הוא רואה בעיני-רוחו את סטרומה?
האם זוהי התשובה של מדינת היהודים? האם כך
מגיבה מדינת הפליטים? — פניות לאחרים? דרישות
מן הזולת? הצעה שאנתנו נקלוט כמה מאות, ושי-
ארצות-הברית וברית-המועצות תקלוטנה את הרבבות?
אני מסכים עם קריאת-הביניים של חברי-הכנסת

שהן תיענינה למשימה אנושית זו של הצלת הפלי-
טים כדי שלא נחזור, חלילה, למצב של אנשים
המיטלטלים בלב ים לקראת מוות בטוח ואין מי שרוצה
לקלוט אותם.

אם ראש הממשלה יודיע לכנסת על הצעדים ש-
נעשו בנושא זה, אני בהחלט מוכן להסתפק בכך.
רצינו להעלות הצעה זו היום כדי להביע את דאגתה
של הכנסת, אך חושבני שכולנו משוכנעים כי ממ-
שלתנו אכן עושה את כל אשר ביכלתה ואף מעל
ומעבר לה. בריכות הן יזמתו של ראש הממשלה
ופעילותה של הממשלה. מבחינת המציעים יכולנו ב-
החלט להסתפק בדיווחו של ראש הממשלה.

גם אני אלך בעקבות קודמי ואקצר את דברי,
אך אינני פטור מהערה נוספת שאני חייב להעיר
אותה. חשוב שגם דבר זה ייאמר מעל במה זו. דברי
אלה אינם באים לפגוע או למעט בכל מידה שהיא
בחרדתנו ודאגתנו לאנשים אלה. אבל חושבני שאנו
חייבים יחד עם זאת להוקיע את הצביעות מצד המ-
עולם בנושא הפליטים, את הסטאנדרד הכפול המ-
אפיין היום את העולם, לא רק את המדינות הבלתי-
דמוקרטיות, שמהן איננו מצפים כלל ליחס אחר,
אלא גם את המדינות הדמוקרטיות. הן נוהגות ב-
צורה אחרת כאשר מדובר על מדינת ישראל וכאשר
מדובר על מדינות אחרות. בהזדמנות זו אנו חייבים
להראות פעם אחת ולתמיד את הצביעות שבדאגה,
שאנו שומעים לעתים במוסדות בין-לאומיים של ה-
או"ם ואחרים, לפליטים הפלשתינאים, שאינם מיטל-
טלים בלב ים אלא נמצאים במדינות של אחיהם,
של בני עמם, זה יותר מ-31 שנה. למרות זאת יש
עדיין מדינות שמתוך צביעות מנסות יום לתקוף
את מדינת ישראל ולבוא אלינו בתביעות בעניין הפלי-
טים הפלשתינאים, שאנו אחראים לה, כביכול, או
שאנו חייבים לפתור אותה. מדינות אלה, רוממות
אל בגרונו אבל הן עומדות מן הצד ואינן עושות
דבר, ואינן אומרות אפילו מלה כאשר נגד עיניהם
נשקפת סכנה לעשרות אלפי פליטים. זאת משום ש-
אחורי פליטים אלה אין אוצרות נפט; מאחורי פליץ
טים אלה אין פטרו-דולרים; מאחורי פליטים אלה
אין שום דבר וולת הכאב של האיש, האשה והילד
המיטלטלים בלב ים ללא בית, בלי שמישהו ידאג
להם. כל זה עובר בקול דממה דקה בעולם, לעומת
הצריחות והטפות המוסר בנושאים אחרים, שמאחור-
יהן עומדים לא המוסר אלא אינטרסים פשוטים,
ברורים ולפעמים גם גסים. לכן חשוב גם שהעולם
יראה את ההבדל בין המטיפים מוסר ואינם עושים
דבר את מדינת ישראל, שנחלצה פעמיים וגם עכ-
שיו עומדת בראש העושים משום השיקול היהודי
האמיתי, כדי לעזור לאנשים הנמצאים במצוקה זו.

לכן, גברתי היושבת-ראש, כפי שציינתי, חשוב
שאנתנו מעלים את הנושא הזה בכנסת. אני בטוח
שכל סיעות הבית מאוחדות בנושא זה. אני משבח
את הממשלה על המאמצים שהיא עושה בכיוון זה
ואציע שראש הממשלה ימסור לנו את הדברים כאן
או שנעביר את הנושא לוועדה, כפי שיציע
הממשלה.

אנו עדים עתה לתופעה איומה, מבישה לעולם כולו — של מאות אלפי פליטים בלב ים, נשים, זקנים וילדים, ללא כל תוחלת. אנו צופים בטלוויזיה בתמונות שלפעמים אנוכי חושב: מתי ראיתי אותן לראשונה? תמונות החזרות מתקופת מלחמת העולם הראשונה. אנו רואים נשים וילדים מושיטים יד מתוך רעב לפת לחם. אנו רואים ילדים שלדים ממש. אנו רואים נשים הרות במצב איום. אנו רואים דבר נורא: אנו רואים אלונקות שבהן מורידים את המתים.

הובטח לווייטנאם עתיד טוב יותר. וייטנאם הגיעה לאסון. הפליטים העוזבים את וייטנאם הינם בעיקר סינים, כיוון שממשלת וייטנאם מעוניינת להשתחרר מהמיעוט הסיני והיא נותנת להם לצאת תמורת כופר — כך מודיעים בכל אמצעי התקשורת — של 3,000 דולר לנפש. יש הטוענים שהנה הם פליטים מרצון, הם יכולים להישאר בווייטנאם. אני זוכר בטעון כזה בתקופת מלחמת העולם השנייה. היו מדינות שסגרו את שעריהן בפני הפליטים היהודים שניסו לברוח מהתופת הגרמנית ואמרו: הם יכולים להישאר בגרמניה, בפולין וברוסיה. אנחנו לא יכולים לקבל טענה זו. העם היהודי לא יכול להישאר אדיש מול מה שורה בווייטנאם.

לנגד עיני עומדות אותן שיירות של יהודים הנעות בכל רחבי אירופה בדרך הבריחה, כי המחתרת הב-ריחה יהודים בגבולות. לנגד עיני עומדים ידידים וחניכים שלי שאיבדו את חייהם בדרך של אותה הבריחה. לנגד עיני עומד כרגע אותו בית"ר צעיר מקובנה, יוס'לה, אשר עבר את כל זוערות השואה, נשאר בחיים אחרי אושוויץ, אחרי דאכאו, והבריית יהודים בגבולות ומסר את חייו למען אותה הברחה. אני זוכר איך כינו את האנשים: מבריחי גבולות, פושעים, עבריינים, עוברים על החוקים. לאשר את להם כל תוחלת זולת תוחלת הבריחה. כאשר שני אנשים מאושוויץ הצליחו לברוח מאושוויץ כאשר אחרי בות העשו בערו, והם הגיעו לגבול שווייץ, שווייץ הנאורה, הם הוחזרו חזרה ומייד נתפסו. לא לתת להם לעבור את הגבול פירושו היה מוות ודאי. לשווייץ הנאורה לא היה מקום בשביל שני פליטים.

בנאום שלי בכנסת באותו נושא העליתי את ה-טראגדיה של כל אותן ספינות מעפילים שלנו. בע-לייה הבלתי לגאלית של בית"ר התחילה עליית "אף-על-פי" שהסתיימה אחרי מלחמת העולם השנייה בשיי-רות גדולות וארובות שאורגנו עליידי כל התנועות הציוניות לארץ-ישראל. הנה גם פה בכנסת הזאת יש אנשים שלקחו חלק בפעילויות הללו.

ראש הממשלה, שבאופן אישי לקח חלק בפעולות האלה של עליית "אף-על-פי" — אולי זו פרשה שטרם סופרה — נקלע למסע הסבל של מאסר בבריית-המור-עצות, שבחלקו נבע מכך שנשאר נאמן לקבוצת חברים שניסה להוביל אותם בדרך ביד רומניה לארץ-יש-ראל — פרשה שכדאי שתחקר עוד ותיכתב — והוא עומד עכשיו בפני אותה בעיה של קליטת פליטים מווייטנאם. אני רוצה להזכיר שהודעתו הראשונה מעל במה זו בכנסת בתור ראש הממשלה היתה בקשר לקליטת פליטים שהיו בלב ים. נדמה לי שזו היתה ההחלטה הראשונה שלו. בעקבותיה באו ההחלטות השנייה והשלישית.

שמיר, שהטראגדיה הזאת נגרמה על-ידי ארצות-הב-רית. הייתי אחד מאותם שהפגינו בשעתם בשערי השגרירות האמריקנית בתל-אביב נגד ההתערבות הא-מריקנית בווייטנאם. אין מלים כדי לגנות את עומק הציניות הטמונה בכך שמדינה אדירה זו, שגרמה לטראגדיה הזאת, סוגרת היום את שעריה לפני הפלי-טים. אך האם זה משחרר אותנו היום?

ראש-הממשלה מ. בגין:

למה להאשים את עצמנו? אני הצעתי — — —

אורי אבנרי (מחנה שלי):

אינני מאשים את עצמנו בשום דבר. בעניין וייטנאם אנחנו חפים מפשע. יצוין הדבר לשבח שממ-שלות ישראל, כל ממשלות ישראל, לא נענו ללחץ להתערב בווייטנאם במשך כל ימי הסיכסוך הארוך שם. אבל אינני מבין אותך, אדוני ראש הממשלה, ואיני מאמין שאתה, ראש-הממשלה מנחם בגין, שקלת את הדברים כראוי להם וכראוי לך. לפני כל דרישה מאחרים, לפני כל דרישה מהזולת, צריכה מדינת יש-ראל לחת לעולם כולו דוגמה דראמאטית, שתהדהד מקצה העולם עד קצהו.

הבה נכריז עכשיו, הבה יכריז ראש הממשלה עכשיו, כאן, בבית הנבחרים של מדינת ישראל, שיש-ראל מוכנה לקלוט מייד 10,000 פליטים. אתמול הו-דיע שר העבודה והרווחה מעל הדוכן הזה כי במדינת ישראל חסרים עכשיו 10,000 עובדים, ויחסרו עוד יותר בעתיד הקרוב. 10,000 עובדים עם משפחותיהם — פירושם 40,000—50,000 נפש, יותר ממחצית הפלי-טים הנמצאים עתה במצוקה הנוראה. כולנו יודעים כי אלה הם עובדים מצויינים, ציבור קונסטרוקטיבי, האוהב לעבוד ולבנות. אותם שכר באו הנה — ואני מצטרף לשבחים שניתנו לראש הממשלה על שהביא אותם בשעתו — נקלטו היטב. אלפים נוספים יכולים להיקלט כאן בנקל. אילו היו יהודים האם היינו מהססים אף לרגע אחד לפתוח לפניהם את שערינו? במדינת היהודים יש מקום לכל פליט, לכל נרדף.

המצפון היהודי אינו יכול לסבול מחנות פליטים וטראגדיה של פליטים, לא ליד גבולנו ולא במר-חקים. לא אכנס עכשיו לפולמוס על הפליטים הפ-לשתינאים, כפי שעשה קודמי. הבה נעשה בעצמנו את המעשה הטוב, ואז נפנה בזכות מעשינו אל מצפון העולם. הפקודה, אדוני ראש הממשלה, כמו תמיד היא: "אחיה".

הח"ר ש. ארבל-אלמולינו:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת שילנסקי, להצעה באו-תו נושא.

דב שילנסקי (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, יש האומרים כי בעשור האחרון מדינה שארצות-הברית נמנית עם ידידה אין לה כבר צורך באויבים. ארצות-הברית היתה ידידה של וייטנאם. ב-1976, אחרי מלחמה שנמ-שכה שנים, הפקירה ארצות-הברית את וייטנאם, בני-צוחו של הנרי קיסינג'ר, מי שהיה אז מזכיר המ-דינה.

המערבי, שמתברר לעתים קרובות מדי כי מי שפועלים במסגרתו או מסייעים לו — נענשים. ויש לנו היום ההזדמנות לבוא ולהושיט יד לאחים להשקפה, בתחושה זו של הצורך בעזרת העולם המערבי במשימתו הכוללת.

לכן, גברתי היושבת-ראש, בניגוד לדברי קודמי אינני חושב שאנו צריכים רק לבוא להזהיר את העולם או לקרוא לו. אנו, קודם-כול, צריכים לבוא לעולם עם הדוגמה האישית שלנו, כאשר אנו אומרים לו: אנו קולטים כך וכך בהתאם ליכולתנו כמידינה קטנה, ואנו פונים לאחרים שיבואו בעקבותינו. מבחינה זו ודאי וודאי שיש לברך את ראש הממשלה על היותו ראשון בעולם כולו כאשר פעל וקבע עובדה וקרא לאומות העולם ולמנהיגי העולם ללכת בעקבותיו ובעקבותינו.

זהו יום שקומתנו כישראלים מודקפת. יש שקוראים מתם כישראלים מודקפת בימים של זכייה בגביע אירופה, וזהו בלי ספק דבר חשוב, אבל אני כיש-ראלי קומתי מודקפת בימים כאלה, כאשר אנו באים לעולם ואנו אומרים: אנו משמשים דוגמה לקליטתם של פליטים ואנו קוראים לעולם כולו ללכת בעקבותינו.

הד"ר ש. ארבל-אלמזלינו:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת האוזנר, להצעה באותו נושא.

גדעון האוזנר (המפלגה הליברלית העצמאית):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, לא לשווא נזעקה הכנסת. זכרונות רודפים את העם היהודי. אנו זוכרים אניות שהובילו את פליטינו על-פני שבעה ימים, ונמלי העולם ננעלו בפניהם. ננעלו לבכות וננעלו שרירים. אנו זוכרים את המכתב האחרון ששלח מעל סיפונה של "סטרומה" לקרוב בארץ, בי שעה שהאניה עגנה בחוף קושטא, ובו נאמר: "החישו עזרה כדי שנגיע ליעדנו האחרון". והם הגיעו. יעדם האחרון היה מצולות ים.

אנו זוכרים את העמדה הצינית של ממשלות ארצות-הברית והאנגליה בימים ההם, שטענו עם ראשית האסון כי המנהיגים היהודים אחוזי בהלת שווא — באנגלית אמרו: undue panic — ושאינו כל סכנת חיים צפויה ליהודים באירופה שבידי הנאצים. אנו זוכרים את זה וזה נצרב כאש בבשרנו. לכן איננו יכולים להיות אדישים לגורל אנשים הנמצאים באותו מצב ואיננו אדישים.

זכה ראש הממשלה ומעשהו השלטוני הראשון היה לפתוח את שעריה של ישראל לפני פליטי וייטנאם. הם נקלטו. עלינו להוכיח שאין אנו אדישים, כי רק כך נוכל לחבוע מאחרים.

לא אקבע כאן לממשלה מספרים לקליטת פליטי וייטנאם. עליה להכריע בכך. גם העם בישראל מצפה שהממשלה תכרוז על קליטה של מספר ניכר של פליטי וייטנאם ותיתן הוראות לנציגי ישראל בחוץ-לארץ לתת במסגרת זו אשרות למי שיפנה ויחדסק על הקונסוליות ועל השגרירויות שלנו. ייפתחו שם דלתות, גם אם הן נעולות בקונסוליות ובשגרירויות אחרות.

אמר פה חבר-הכנסת אורי אבנרי שאנחנו חייבים לקלוט 10,000 פליטים בתור צעד ראשון. אינני רוצה לנקוב עתה במספרים, כמה חייבים אנו לקלוט. אנחנו חייבים לדון בנושא בצורה יסודית. אבל אני יודע שאנחנו לא נוכל לפתור את הבעיה אם נקלוט אלף פליטים יותר או אלף פליטים פחות.

התפקיד והתובה שלנו הם להזהיר את העולם כולו מעל במת הכנסת ולהגיד: הן פליטים יהודים בגרמניה, בפולין וברוסיה בתקופת מלחמת העולם השנייה. את, תבל בלה וזקנה, עמדת בשקט, והי סוף היה שאת הוצפת בדם של מיליוני בניך. אילו אז לא היית שוקטת על שמריך, אם אז לא היית חושבת שזו בעיה של יהודים בלבד, אם היית נזקקת אמצעים — היית חוסכת את שפיכת הדם האי-יומה הזאת של דם בניך באירופה כולה. אנחנו חייבים להגיד: הנה עכשיו יש בעיה של פליטים מווייטנאם — את, תבל, אם תשתקי, אם לא תרימי את קולך, אם לא תחפשי פתרון לבעיית הפליטים האלה, אם את תשבי באדישות ותצפי בטלוויזיה על כל מאורעות הווועות האלה ותכף תחזרי לסדר-היום הרגיל שלך — הרי גם בניך יטבעו במצולות ים כפי ש-יטבעו פליטי וייטנאם אלה. וזהו החובה העיקרית של כנסת ישראל להשמיע בדברים אלה היום.

ראש ממשלת ישראל חייב לתת הוראה לנציגנו באומות המאוחדות להשמיע את הדברים האלה ואת האזהרה הזאת מעל במת האו"ם.

אנחנו לא נוכל לפתור את הבעיה בצורה פיסית. ההצעה של ראש הממשלה, הקריאה של ראש הממשלה, היתה טובה מאוד. אני בטוח שממשלת ישראל תשקול ותעשה כמיטב יכולתה, אבל לא נוכל לפתור את הבעיה. הדבר היחיד שאנחנו יכולים לתרום הוא להקים קול זעקה מרה ולהתריע בעולם. זאת אנחנו עושים היום.

הד"ר ש. ארבל-אלמזלינו:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת נוף, להצעה באותו נושא.

עקיבא נוף (התנועה הדמוקרטית):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, קודם-כול אני חושב שאנו זכאים ורשאים להתברך ולברך "שהי חייבנו". עד כה היינו תמיד אלה שתבעו ממצפון העולם, שבאו אלינו בדרישות ובטענות מעמדיות של חולשה. זו הפעם הראשונה שאנו יכולים לבוא אל העולם כאשר אנו אומרים לו: אנו נשמש דוגמה, יש לנו מדינה משלנו, יש לנו בית משלנו, שבו אנו יכולים לקלוט ולשמש לעולם כולו דוגמה, ואיננו באים רק לתבוע מאחרים; אנו יכולים לתבוע גם מעצמנו. וזה אחד השינויים הבולטים שחלו בהיסטוריה שלנו בשלושים השנים האחרונות, ועל כך, כיהודים, ודאי שאנו מתברכים וגאים, ועל כך, כיהודים, ודאי שיש לנו מתוך ההיסטוריה שלנו הרבה מה לומר, הרבה מה לתרום בנושא זה, כיהודים וכבני-אדם: כבני-אדם שלאורך כל ההיסטוריה שלהם ראו את עצמם כנושאי לפיד בדאגה לגר ולאורה, בדאגה לחלש, בדאגה לזקוקים לעזרה; כיהודים, כבני-אדם, והיום גם כאזרחי העולם החפשי, כאזרחי העולם

אשם בנו. נניח שאנחנו מקבלים עכשיו את ההצעה להביא מספר מסויים, אפילו ניכר מאוד, של פליטים וייטנאמים אלינו. האם בכך תיפתר הבעיה? מדובר ב-70,000 נפש. איך אפשר לפתור אותה? ובכן, ה"בוקר שמעתי שיתכן שהאום יכנס את הוועדה הבין-לאומית בחודש הבא. זה פיקוח-נפש. מה אני הצעת, איפוא? מה תועיל הוועדה הבין-לאומית? אחת מש"תיים אלה: היא יכולה להתחיל לקבל את ההצעה שכל מדינה תקלוט מספר מסויים של פליטים אלה, להודיע על כך לממשלת מאלזיה ולבקש שתפסיק את הגירוש שלהם, ואז הצעתנו נתקבלה; או הוועדה יכולה להסתפק בדיבורים בעלמא ולקבל החלטות תי-אורטיות. לשם מה צריך לזמן אותה? מה הצעת, איפוא, אני? מה אני מוסיף להציע במכתבי אל ראשי ממשלות ואל נשיא ארצות-הברית?

יש ממונה בין-לאומי על בעיית הפליטים. רבותי, אדרבה, יודיעו כל הממשלות שהן מוכנות לקבל — מובן מאליהן ישראל ביניהן — מספר מסויים של פליטים וייטנאמים, ואז כל ה-70,000, חייהם יוב-טוח. זה לא עניין של כמה מאות או אפילו כמה אלפים. זה עניין של 70,000 איש שמאלזיה החליטה לגרש. כדי למנוע זאת דרוש מאמץ של כל המדינות, אבל אין צורך לחכות לוועידה בין-לאומית. היא עלולה להיות לשווא. אם היא באמת תקבל את ההחלטה הרצויה, שכל מדינה מקבלת מספר מסויים של פליטים, אותה הודעה עצמה אפשר למסור מחר. אפשר לבצע אותה במשך שבועות מספר, לכל היותר במשך חודשים מספר שבהם מאלזיה לא תמשיך ולא תוסיף עוד לגרש אותם.

הרי למעשה זו ההצעה הממשית היחידה אם העמים מעוניינים לפתור את הבעיה. הבאנו שתי קבוצות של פליטים וייטנאמים. אני יודע איך הם, ברוך-השם, הסתדרו בארץ, הילדים שלהם מדברים עברית, הם אנשים טובים, אבל רבותי חברי הפני-נסח, אנחנו צריכים לדעת שהתרומה שלנו בשום פנים ואופן לא יכולה לפתור את הבעיה של עשרות אל-פים. רק הדרך שבה הצענו ללכת, רק בה אפשר באמת להביא לפתרון אנושי של הבעיה הזאת.

לכן הודעתי לראשי הממשלות והריני מציע ללכת בדרך אחרת — כל אחת מן המדינות תבוא בקשר ישיר עם הממונה העליון על עניין הפליטים בונבה, והודיע לו על נכונותה לקבל מספר מסויים של פלי-טים וייטנאמים, מספר המתאים באופן יחסי לגודלה ולאוכלוסייתה, ואם הממונה על ענייני הפליטים יקבל מהממשלות הודעות אלה הוא יוכל למסור מייד את תכנון לממשלת מאלזיה ולבקשה להפסיק את הגירוש, ואז אין ספק שממשלת מאלזיה תהיה מוכנה ל"חתי-חשב בפניה זו, כי היא תדע שיש טיפול ממש"בי-בעיה וימצא לה פתרון בתוך שבועות, לכל היותר חודשים מספר.

זו הדרך ואין אחרת. אני יכול להבטיח לכל חברי הכנסת שבהחלט נשקול, אפילו באופן מיידי, הבאת מספר מסויים של פליטים. אנחנו נהיה בהחלט מוכנים להודיע זאת. אבל לא כך עומדת הבעיה, למען השם. תבינו, רבותי, נטלנו יומה אנושית כדי

אבל זה בלבד לא יספיק. אין בכוחה של ישראל בעצמה לפתור את הבעיה, שהיא בין-לאומית. רק פעולה בין-לאומית מתואמת יכולה להשיג זאת.

ראש הממשלה מאמין כי הדרך היא עליידי פנייה לנציב הפליטים. אדוני ראש הממשלה, הרי גם פנייה זו יש לה סיכויי הצלחה רק אם המדינות שנציב הפליטים יבוא אתן בדברים יסכימו לכך. ממילא צריך לזיום מייד פעילות בין-לאומית גדולה, ויאה ליש-ראל שהיא תהיה היוזמת ותזכיה כי היום ניתן לה-שיג בוועידה בין-לאומית לענייני פליטים תוצאות אחרות מאשר בוועידה באוויאן, שכל עיקרה היה מס-שפתיים, או בוועידת ברמודה, שהיתה מסוה לחוסר מעש. המעשה שלנו בייום ועידה כזו יוכיח שמשונו השתנה בעולם. מובן שצריך להכין ועידה זו, ויבוא אליה מי שאלוהים בלבו ומי שצרת האדם נגעה לל-בני. תרשום לפנייה ההיסטוריה מי בשעת צרה למאות אלפי אנשים נשאר ערל לב ומי גילה כי לבו פתוח. נעמיד נא את מדינות העולם במבחן, אדוני ראש הממשלה. זה כשלעצמו שירות חשוב שמדינת ישראל חייבת, לאור נסיונו הנורא של העם היהודי, לתרום לשיתוף הבין-לאומי להצלת חיי אדם.

הח"ר ש. ארבל-אמלמזליונו:

רשות הדיבור לראש הממשלה, לתשובה.

ראשי-הממשלה מ. בנין:

גברתי היושבת-ראש, מורי רבותי חברי הכנסת, לכבוד הוא לבית הנבחרים של מדינת היהודים שהוא הראשון בעולם הודן בסוגיה האנושית הקשורה בפלי-טים הוויטנאמים הנמצאים במאלזיה. המדינה הזאת החליטה, כפי שהיא פירסמה, לגרש אותם ללב ים, ובים הפתוח הם עלולים או לטבוע או לגווע.

בעיני הדבר הוא טבעי, אבל נשמעו הערות מסו-יימות שיהיה עלי להשיב עליהן, אלה הערות שאינן מוצדקות. ברגע הראשון שבו שמענו על הטראגדיה האנושית הזאת נקטנו יזמה. מעל במת הוועד הפועל הציוני השמעתי את הקריאה לכל אומות העולם להו-דיע ללא דיחוי שכל אחת מהן מוכנה לקבל מספר מסויים של הפליטים האלה, המתאים לגודל הארץ או האוכלוסיה. האמת היא שזו הדרך היחידה לפתור את הבעיה הזאת.

אתמול העברתי ל-49 ראשי ממשלה תוכן המכתב המיוחד ששיגרתי לנשיא ארצות-הברית, ואיגרת למי-מונה על בעיית הפליטים בונבה. בין השאר במכתבי אני כותב: "הוועד הצעות לזמן ועידה בין-לאומית שתדון בנושא זה. הריני מבקש, עם כל הכבוד, לציין כי ועידה מעין זו תהיה לשווא. כיהודי אינני יכול לשכוח את הוועידות באוויאן ובברמודה, שתוצאתן האחת היתה אי הצלת ילד אחד מתוך מיליון-וחצי ילדים יהודים שנשחבו אלי מיתה משונה. בין הפלי-טים הוויטנאמים יש ילדים רבים שאף הם עלולים לאבד חיייהם עד שתזמן הוועידה הבין-לאומית, תקיים את ויכוחיה ותקבל את החלטותיה."

עם כל הכבוד, חברי-הכנסת אבנרי והאוזנר, לא צריך שאנחנו, על-פי איוה הרגל מזור, בכל עניין הקשור במעשה אמיתי ורציני של מדינת ישראל, נטיל

המציעים אם הם מסכימים להצעת ראש הממשלה להעביר את ההצעה לוועדת החוץ והבטחון; השנייה — יש אפשרות אחרת, שהמציעים יכולים לקבל את דברי ראש הממשלה כסיכום — ראש הממשלה הציע גם את האפשרות הזאת ודבריו שנאמרו כאן יהיו כדברי סיכום שהכנסת מקבלת. נוסף על כך, מי שירצה שוועדת החוץ והבטחון תדון בנושא, יוכל להציע גם זאת, יוכל לומר זאת ליושב-ראש ועדת החוץ והבטחון.

אשאל אם חברי הכנסת שהעלו את ההצעות רוצים שהכנסת תקבל החלטה בעניין זה. אם יקיימו דיון נוסף בנושא, לאחר שלמעשה התקיים היום דיון ובו ישתתפו שבעה מציעי ההצעות, אינני יודעת מתי יוכל דיון כזה להתקיים. בשבוע הבא תדון הכנסת בתקציב המדינה. לכן אני שואלת את ראש הממשלה: האם הוא מציע להסתפק בהודעה או בדברים שלו ולראות בהם דברי סיכום גם של הכנסת, או שהוא מציע להעביר זאת לוועדת החוץ והבטחון?

ראש-הממשלה מ. בנין:

לא נראה לי שדברי ישמשו כסיכום ויהיו פנייה לפארלאמנטים. זו צריכה להיות פנייה מגוססת כה"לכה. פירוש הדבר שצריך לעסוק בניסוחה. זה יכול להיעשות בוועדת החוץ והבטחון, או שאפשר לנסח החלטה בכמה דקות, אם המציעים מסכימים.

היו"ר ש. ארבל-אלמזולינו:

נדחה את ההכרעה בנושא זה עוד לשעה. נעשה זאת לאחר הסעיף הבא. תוכן הצעת נוסח ונוכל לקבל זאת כהצעת סיכום שהובאה על-ידי ראש הממשלה וכן כסיכום של הכנסת. אשאל את המציעים אם הם מקבלים את המהלך הזה.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה):
מסכים.

תמר אשל (המערך):
מסכימה.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):
מסכים.

אורי אבנרי (מחנה שלי):
מסכים.

דב שילנסקי (הליכוד):
מסכים.

עקיבא נוף (התנועה הדמוקרטית):
מסכים.

גרעון האזנר (המפלגה הליברלית העצמאית):
מסכים.

להביא לפתרון מעשי של בעיה כאובה זו ונקיים זאת.

אני מבקש מאת הכנסת לחזק את החלטה של הממשלה, שאני חוזר עליה בפנייתי לכל ראשי הממשלה ששם מדינותיהם אנתנו מקיימים יחסים דיפלומטיים. פניתי במיוחד לנשיא ארצות-הברית. אדרבה, תחזק הכנסת את החלטה הזאת. אני חושב שיש סיכוי שההצעה תתקבל. מדוע מלכתחילה לומר גואש? אלא אם כן מדינות מסוימות תרצינה להתחמק, או תהיה החלטה על ועידה בין-לאומית. מה היא תעשה? אם תחליט בחיוב — הרי זה רק מה שאנחנו הצענו. אם תחליט בשלילה — למה לזמן אותה?

גברתי היושבת-ראש, אני מבקש איפוא שכל ההצעות תועברנה לוועדת החוץ והבטחון, ואבקש מאת יושב-ראש הוועדה לדאוג לכך ששיבתה תזמן אולי אפילו במשך היום, ורצוי שבשם הכנסת — כפי שקרה פעמים מספר בעבר — תקבל הוועדה החלטה הפונה לכל הפארלאמנטים בעולם שיקראו לממשלות שלהם, כפי שהכנסת קוראת לממשלה שלנו — — —

עקיבא נוף (התנועה הדמוקרטית):
מדוע לא לעשות זאת עכשיו?

ראש-הממשלה מ. בנין:
יש תקנון שמחייב.

היו"ר ש. ארבל-אלמזולינו:
יש פרוצדורה מסוימת.

עקיבא נוף (התנועה הדמוקרטית):
אפשר לראות — — —

ראש-הממשלה מ. בנין:
זה תלוי ביושבת-ראש. אין לנו ברגע זה הצעת החלטה.

רבותי, ביקשתי שעוד היום תזמן הישיבה. זו אותה כוונה. אם תהיה הצעה אחרת, ואפשר להפיל אותה על-פני התקנון, לא אתנגד לה. מה שאני מבקש הוא שבדרך זו או זו עוד היום תפנה הכנסת לפארלאמנטים בכל העולם ותבקש מהם שהם יפנו לממשלות שלהם, כפי שאתם פניתם לממשלה שלכם, לאמור: כולנו נתגייס למאמץ משותף כדי: (א) להפסיק את הגירוש ההמוני של הפליטים האמללים; (ב) לפתור את הבעיה פתרון אנושי אמיתי ומעשי. כל ארץ תקלוט מספר מסויים של פליטים והבעיה תבוא על פתרונה.

היו"ר ש. ארבל-אלמזולינו:
חברי הכנסת, נצטרך לעבור להצבעה. לפנינו שתי אפשרויות: האחת — לקבל את ההצעה ולשאל את

2. עיבוי מואץ של ישובי בקעת-הירדן והקמת ישובים נוספים בה

ומצהיר מה שמצהיר ועוברים ימים מספר עד שעור-
שים את מה שצריך לעשות — זו תופעה מווריה.
התנאים כל כך רגישים — מדוע אזלת-היד, מדוע
הגימגום, מדוע ההסכנות?

רבותי, כאשר אנחנו שוקלים מה נעשה בתקופה
האחרונה איננו יכולים להתעלם מכך שעלינו לבחון
מה כשרה ויכלתה של המדינה הזאת לשאת עכשיו
באתגרים נוספים, מה כשרה בתחומים הכלכלי, החב"כ
רתי והדמוגרפי. אין בכותנו היום, במספר היהודים
הנמצאים כאן, בקצב העלייה, בעוצמה הכלכלית שלנו,
במוסר העבודה שלנו, במבנה החברתי שלנו לבלוע
את הגדה על מיליון תושביה. בהתאם לנסיבות האלה
עלינו לכלכל את מעשינו. אני חרד לאפשרות שהי-
מהלכים הנוכחיים יביאו אותנו, לאורך זמן, למדינה
פלשתינאית או, לחלופין, למדינה דו-לאומית. הנוסחה
האומרת שערביי השטחים יוכלו לקבל ארצות ישי-
ראלית, משמעותה מדינה דו-לאומית. בקצב הילודה
הערבית ובקצב העלייה שלנו נמצא את עצמנו במדינה
דו-לאומית, כאשר אנחנו נהיה במיעוט תוך תקיפה
קצרה, והדיבורים על ארץ-ישראל השלמה יהיו נכור-
גים, אבל היא לא תהיה בשליטתנו. לחלופין אני
חוזר לאפשרות של מדינה פלשתינאית עצמאית. עם
תום תקופת האוטונומיה יכריזו על עצמאות ולא נוכל
לעשות מאומה כדי למנוע זאת.

אורי אבנרי (מחנה שלי):

איוו אפשרות אחרת אתה רואה?

עמם הדר (הורביץ) (המערך):

בשביל זה אני מנסה לדבר. אני רוצה לראות
אוטונומיה במשך 5—6 שנים כתקופת מעבר, כדי
להביא לתוצאות כפי שאני רואה אותן, לא משאת-
נפש אלא מה שניתן לעשות. מה שניתן לעשות הוא
שצריך להנחות אותנו.

איני חש עצמי כמה לגדה פחות מכל אחד אחר
כאן. אני מנסה לבחון מה ניתן לעשות לנוכח הי-
נתונים והאפשרויות שיש בידינו. באיוו מידה אחי-
זתנו בהתיישבות קרני-שומרון א', ב' וג' תהיה תור-
צאה של משא-ומתן? אנחנו מנהלים משא-ומתן. כתור-
צאה ממנו יושג אהסכסוך זה או כזה, ובסעיף כלשהו
של ההסכם ייאמר א' יכולים להתישב בקרני-שומרון
או לא. העובדה שאנחנו משקיעים כוח-אדם, מש-
אבים ומאמצים — ספק אם אלה יקבעו את התוצאה
בקרני-שומרון. מידת כוחנו לעמוד במשא-ומתן היא
שתינת את אחיזתנו שם.

חיים קורפו (הליכוד):

אם תהיה התנחלות יהיה כך כתוב בסעיף (9).

עמם הדר (הורביץ) (המערך):

כיוון שאני מערער על ההגיון הזה אני מדבר.
אני רוצה ליומר עוד דבר. אנחנו חיים באווירה
של שלום: טקסים, חגיגות בהרצליה ובמצרים, יוצאים
ובאים, ובעיקר נוסעים. ואני חרד מאד לשלום הזה. בדיון
המדיני שהיה על הסכמי קמפ-דייוויד אמרתי שאני
חרד לשלום הזה. עדיין לא ברור שאנחנו הולכים
לשלום אמתי, ואנחנו כבר מתפרקים מנכסינו. מה

הידי ש. ארבל-אלמוזלנו:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים בינתיים להצעה לס-
דריהיום בנושא: עיבוי מואץ של ישובי בקעת-הירדן
והקמת ישובים נוספים בה — הצעתו של חברי-הכנסת
עמוס הדר (הורביץ). רשות הדיבור לחברי-הכנסת הדר
(הורביץ).

עמם הדר (הורביץ) (המערך):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, אנחנו נמצאים
עכשיו בתקופה שבה נקבעים התנאים המדיניים לא-
חיזתנו בגדה המערבית ומידת אחיזתנו בה. בתקופה
זו, נוכח אויבים מבחוץ ונוכח ידידים אשר תפקידם
לסייע בידינו — וספק באיוו מידה יסייעו — ונוכח
ציבור נבון במדינה יש צורך ככל האפשר לרכו
אחדות דעים, להביא להסכמה בנושאים העומדים על
הפרק.

אנחנו עדים היום לתופעות של תנועות מחאה,
או שמות משמות שונים של תנועת "שלום עכשיו",
של "גוש אמונים", של קבוצות המביעות את עמ'
דתן בהפגנות, בתהלוכות ובהתנחלויות לצורך הפגנה.
נדמה לי שבעת הזאת הקבוצות הקיצוניות צריכות
להצניע קצת את מהלכיהן. באתה מידה הדבר נכון
גם לביטויים של הליכוד, גם לביטויים של המערך
— פחות מלחמות יהודים בתקופה הקרובה, כדי שנוכל
להפגין כוח כלפי חוץ.

אני אומר זאת גם בקשר לישיבה שהיתה כאן,
אדוני שר החקלאות, ולצורת ההתבטאות שהיתה מצד
השר והתגובות של חברי הכנסת. אין זה הזמן להי-
טיף מוסר מי ציוני ומי לא, מי גים חמישי ומי לא,
כי אחר כך באות התגובות האחרות.

אני מודה שאני אינני חש את עצמי נוח בהיותי
אופוזיציה לממשלה, ואכן אני אופוזיציה לממשלה,
אבל אני שותף לה באופוזיציה לרק"ח ולמחנה שלי
בבעיות המדיניות.

הידי ש. ארבל-אלמוזלנו:

אדוני שר החקלאות, אני מבקשת ממך. הדברים
נאמרים גם לאינך.

עמם הדר (הורביץ) (המערך):

בשום פנים ואופן, אדוני שר החקלאות, אינני
רוצה לשמוע שאני שייך לקבוצה שיש בחוכה גים
חמישי ושאינני ציוני די הצורך. רבותי חברי הכ-
נסת, הדיבורים על ציונות לא עושים את הציונות.
לציונות בכל זאת תרמה תרומה מכרעת אותה סיעה
שהיא היום באופוזיציה. קצת דרך-ארץ.

עוד הערה אחת בטרם אגש לנושא: התערערות
הבטחון בשטחים. אינני יכול להבין את מהלכי הממ-
שלה, אינני יכול להבין כיצד היא שוות-נפש לאשר
מתחולל היום בשטחים. היו שחזו זאת, שהאוויר-
נומיה תביא בהכרח לתסיסה. אנחנו עדים היום לתסי-
סה גואה, והתהליך הזה עלול להביא בתום תקופת
האוטונומיה למדינה פלשתינאית. מדוע הממשל הצבאי
אינו נוקט פעולה נמרצת כדי לעשות סדר בנושאים
האלה? זה נכון גם לגבי קבוצות קיצוניות של יהוד
דים. אם מופיע בטלוויזיה אותו בחור שצולם בחברון

יישבות באזורים אלה תמחיש לאחרים — לידידים, לניטראליים ולאויבים — שאיננו מתכוונים לוותר על השטחים האלה.

הד"ר ש. ארבל-אלמזולינו:
מה אתה מציע, חבר-הכנסת הדר?

עמם הדר (הורביץ) (המערך):
דיון במליאה.

הד"ר ש. ארבל-אלמזולינו:
רשות הדיבור לשר החקלאות, לתשובה.

שר-החקלאות א. שרון:

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אחת הבעיות העומדות לפנינו היא הגברת ההתיישבות בבקעת-הירדן, כמו ברמת-הגולן, בשומרון, ביהודה ובחבל עזה.

חזרתי ואמרתי פעמים אחדות בעבר ואני חוזר על כך גם היום: מאותו רגע שממשלת ישראל תחליט שההתיישבות היא היעד הלאומי הראשון במעלה ושי זהו הדגל העיקרי שצריך להניף מחדש, ועכשיו, ניתן יהיה למלא את החסר בכל תחומי ההתיישבות ובכך ללם בבקעת-הירדן, בבקעת-הירדן היא קו ההגנה של מדינת ישראל בפני החזית המזרחית. זוהי חזית הע" לולה לשבות את פניה ללא התראה מוקדמת. יתירה מזאת, מי שמחזיק בבקעת-הירדן מחזיק בידיו את המפתח להגנתה של ירושלים, בדיוק כמו שמי שמחזיק זיק ברמת-הגולן מחזיק את המפתח להגנת טבריה והגליל ומקורות המים של ישראל. ומי שמחזיק את אלון-מורה, תפוח, אריאל וקדומים — מחזיק בידיו את המפתח להגנת שפלת החוף.

משה שמיר:

ומי שמחזיק את ימית מבטיח את באר-שבע.

יגאל הורביץ (הליכוד):

נכון. בהחלט נכון. בגלל זה הקמנו את העיר.

גאולה כהן (הליכוד):

אדוני שר החקלאות, אולי תסביר לחברי הבית מה קרה לצו-על-תנאי בקשר עם אלון-מורה? אחרי ההכרזה שיש שופטים בירושלים תופסם שם העבודה. אם תהיה החלטה אחרת כל הסיפור יתגלה באמת הערומה שלו. אולי תסביר, בכל זאת, מה קרה לבג"צ ואיך הממשלה ואתה תנהגו לאור פסק-הדין של הבג"צ?

הד"ר ש. ארבל-אלמזולינו:

חברת-הכנסת גאולה כהן, ואני אומרת זאת לכל חברי הכנסת: אני מבקשת שקריאות-הביניים תהיינה קצרות, לא נאומים.

גאולה כהן (הליכוד):

מה על אלון-מורה?

שר-החקלאות א. שרון:

חברת-הכנסת גאולה כהן, יש מוסד נכבד הנקרא מוסד השאלות. טוב יהיה אם תשאלי את השאלה הזאת בדרך המכובדת הנהוגה בכנסת.

גאולה כהן (הליכוד):

כמו כל המוסדות האחרים גם המוסד הזה אינו מתפקד היטב בכנסת. אין זו שאלתה לעוד שלושה שבועות אלא להיום, ותשיב עליה.

יהיה כעבור שלוש שנים, כאשר נהיה באפס נכסים — ספק איוה מין שלום זה יהיה. אומר יותר מזה: גם אם אפשר להאמין שיהיה שלום אמת, אני נכון לפוצץ היום אם אני נאלץ לוותר על דברים שהם בבי-חינת בל יעבור, מפני שהם מסכנים את מדינת ישראל.

אני בא לומר שקרני-שומרון אינה בקו המנחה אותי משיקולי בטחון. איננו יכולים לוותר על אזורי בטחון בבקעה, ברוחב כזה או כזה. איננו יכולים לוותר על שליטה כלשהי או היותנו בשטח מבחינה בטחונית בגדה עצמה, בגב ההר, בריכוזי האוכלוסין. על זה אני מוכן לפוצץ את המשאומתן היום; אינני מוכן לפוצץ את המשאומתן על מימוש זכותנו ההיסטורית מלפני אלפיים שנה להקים בקרני-שומרון שלוש שנה ישובים. זה לא. אני מוכן לתת צ'אנס לשלום, אבל תמורת מחיר סביר. לא סביר בעיני לוותר על גבולות בטחון גם אם השלום עם מצרים יעמוד בסכנה.

נדמה לי שרוב העם מאוחד בתפיסה שעל אזורי בטחון אין לוותר, על אחיזה בטחונית כלשהי בריכוזי אוכלוסין, דווקא שם, מבחינה בטחונית, אין לומר. על זה אין לוותר. אני בא ואומר שדווקא עכ"ש, בעיצומו של המשאומתן, יש להפגין קבל עולם על מה איננו נכונים לוותר. אם סביר הדבר בפיוץ המשאומתן, יפוצץ מייד. המלה "שלום" אינה מעל לכול. אם כתוצאה מנחישות החלטתנו להחזיק בבקעת-הירדן תהיה התוצאה פיוץ המשאומתן, אני בעד זה שיפוצץ מייד, עכשיו. על כך יש קונסנזוס של מרבית העם. את "החסורה" הזאת ניתן למכור בעולם. מכל מקום על זה איננו יכולים לוותר.

רבותי חברי הכנסת, היום קיימים בבקעה כ-21 ישובים —

יוראן עמשי (התנועה לשינוי ויזמה):
23.

עמם הדר (הורביץ) (המערך):

— כ-21 ישובים חקלאיים, בממוצע כ-35 בישוב. הישובים מיועדים ל-100 מתיישבים. יש תכנית להור"ס 16 ישובים. היינו צריכים להורים עכשיו משי-אבים וכוח-אדם כדי לצופף את הישובים ולעבוד אותם, כדי שיהיה גוש גדול, רצוף, מאוכלס ביהודים. השטח עדיין פנוי. אין כאן בעיה של נישול; יש בעיה של קביעת עובדות. כאשר יושבים בשטח, לא בודדים שניתן לפנותם תמורת כך וכך מיליוני דולרים אלא ישיבה ממשית, עם עצים, בתים וילדים, ברור שכונתנו רצינית. בל נשכח שיש היום משבר אמון בקרב המתיישבים והמיועדים להתיישבות, משבר אמון בקשר לשאלה באיזו מידה הישובים אכן הם ישובי קבע. רק בימים אלה אנחנו נמצאים בתהליך של פינוי ישובים. קרה משהו לאחרונה. מתיישבים מסרבים להתיישב. עד לתקופה האחרונה היה תור להתיישבות. היום יש היסוסים. כדי להפגין כלפי אותם מתיישבים והמתיישבים בכוח שיש בכונתנו להחזיק באותו שטח יש להקדיש אמצעים ומאמצים כדי להגביר ולצופף את ההתיישבות באותו מקום.

רבותי, ההתיישבות שם תחדיר בטחון בקרב המת-יישבים והמתיישבים בכוח. התיישבות שם תבחר לציבור באיזה כיוון ובאיזו דרך מתכוונים ללכת. הת-

(קריאה): זוהי הזדמנות מצויינת לתגובה ממשל-תית בנושא. מדוע לא יענה השר? יש אפשרות מצו-ינת לתשובה.)

הד"ר ש. ארבל-אלמזולינו:
זוהי זכותו של השר. הוא ישיב כרצונו.

שר-החקלאות א. שרון:
בבקעת-הירדן יש כיום 26 ישובים, לרבות מרכז אזורי ומרכז קהילתי. כ-1,800 תושבים מצויים בישו-בים אלה. אם ירצה חבר-הכנסת הדר לקבל את המספר המדוייק של תושבים בכל אחד מן המקומות, הרשימה בידי. תוכל לעיין בה אחרי הישיבה, אלא אם אתם רוצים לשמוע את המספרים. הם אינם תואמים את המספרים שנקבת, אבל גם המספרים הקיימים היום בהחלט אינם מספקים. כבר מתוכננים עוד 8 ישו-בים להקמה, השנה, בבקעת-הירדן. מספר הישובים בבקעת-הירדן יגיע, עם השלמת תכנית ההתיישבות, ל-50. זו גם אחת הסיבות לעבודות בהכשרת מוביל המים מן הכינרת לירדן. בכל 30 הישובים הקיימים והמתוכננים ניישב בגמר התכנית כ-3,000 משפחות. אנו איננו מסתפקים בכך. ואין ספק שאילו היה בידינו כיום התקציב הדרוש היינו משקיעים יותר מאמץ בעיובי ובחוספת הישובים היהודים הקיימים בבקעת-הירדן. לגבי דירי חשיבותו של הישוב מחולה איננה נופלת מחשיבותו של מעוז-חיים, ואינני מב-דיל בין השניים. מעוז-חיים והישובים בסביבה הם המפתח להגנת עמק-ירזעאל והעיר חיפה. מצפה-ירי-חו היא המפתח בעתיד להגנת ירושלים. וקרני-שומ-רון היא המפתח להגנת תל-אביב.

הייתי רוצה לגעת בנושא אחד שהווכר עלי-ידי חבר-הכנסת הדר, והוא תוזיתו הקודרת כיצד נהיה חוך זמן קצר למיעוט במדינת ישראל. אני זוכר מלפני 12 שנה אירוע שבו הופיע לפני חבורה של אנשי צבא שר מכובד בממשלה דאז, ואישיות ידועה ברחבי העולם, שניסה לתאר באוזנינו כיצד תוך 20 שנה — הוא נקב בפרק זמן של 20 שנה — הישוב היהודי בארץ-ישראל יהיה מיעוט בארצו. הוא הר-חיק לכת. הוא אמר: אני יכול לומר לכם בדיוק מתי הישוב הערבי יהיה שווה במספרו לישוב היהודי. הוא הצביע אז על אחד הטורים של המפקדים — ייבנו בצורת האות חית — אני אמר: אני יכול לומר מתי האלופים בצד זה יהיו כבר ערבים ומתי כל האלופים יהיו ערבים. הוא אמר את הדברים בצורה יפה מאוד, בעברית צחה. והנה חלפו 12 שנה. אינני חושב שפתרון הבעיה של ערביי יהודה ושומרון הוא הפיתח לאזרחי ישראל, פרט לאלה שיבקשו או-רחות.

עמם הדר (הורכין) (המערך):
ואם כולם או רובם יבקשו?

שר-החקלאות א. שרון:
חבר-הכנסת הדר, אני רוצה לומר מה קרה בשתי-עשרה השנים האחרונות. את הדברים ניתח שר שהיה מקובל בממשלה דאז כאדם אמין היודע מה הוא או-מר. אם אנו משווים — ואינני מדבר על פתרונות פוליטיים ולא על תכנית האוטונומיה, אך כדאי לנסות

להסתכל אחורה ולראות מה קרה בשתי-עשרה ה-שנים הללו — אם אנו משווים מה קרה בשנים שבין 1967 ו-1979 ביחס שבין הישוב היהודי לישוב הערבי — לרבות יהודה ושומרון וחבל עזה — לא רק שלא הורע מצבו של המגור היהודי ביחס למגור הערבי, לא רק שהוא לא קטן אלא להיפך, הוא גדל, לא בהרבה, בהיקף של 1%—1.5%. זה איננו הרבה. אבל חלפו שתי-עשרה שנה, והתחזית השחורה והמרה כיצד אנו נהיים למיעוט בארץ-ישראל נתבדתה. לכן אל נושאים אלה צריך לגשת בגישה של אמונה. קצת יותר אמונה. ואולי בנושאים אלה, חבר-הכנסת הדר, המטרידים אותך וצריכים להטריד כל אחד, תדע לה-ביט אחורה.

ב-1917, בזמן מתן הצהרת באלפור, היה מספר היהו-דים 58,000 ומספר הערבים 400,000. בעיני היהודים נראתה הצהרת באלפור כמבשרת מדינה יהודית. ה-דבר לא נסתייע. חלפו שלושים שנה. לאחר שקרו שני אירועים — הרזבוואר הגדול של עליה לארץ-ישראל הושמד באירופה ואותה גישה נאיבית, ש-שיקפו אותה הצילומים של וייצמן-פיסל, של אפשרות של חיים משותפים, לא הצדיקה את עצמה — וזה היה אחרי מאבק מר של שלושים שנה — ב-1947 מספר היהודים שהיו צריכים להיות במדינה היהודית היה כ-600,000 ומספר הערבים במדינה זו היה צריך להיות כ-500,000. ואף אחד לא קם ואמר: רגע אחד, הרי חוך זמן קצר נהיה למיעוט במולד-נו. היתה אמונה. אנשים האמינו. אף אחד לא העלה זאת בדעתו, ובכל זאת חלפו עוד שלושים שנה ומספר היהודים בארץ-ישראל, כפי שהיא בגבולות של היום — ואינני מדבר על פתרונות שיהיו כאלה או כאלה — הוא 3,150,000.

אורי אבנרי (מתנה שלי):

מינוס היורדים שאינם כלולים בסטטיסטיקה.

זלמן שובל (הליכוד):

אין זה נכון — —

אורי אבנרי (מתנה שלי):

300,000 ישראלים יושבים באמריקה.

זלמן שובל (הליכוד):

— — אין זה נכון שהיורדים — —

שר-החקלאות א. שרון:

מספר הערבים בארץ-ישראל — הערבים אזרחי ישראל והערבים החיים ביהודה, בשומרון ובחבל עזה — מספרם היום מעט יותר מ-1.5 מיליון.

אורי אבנרי (מתנה שלי):

מפוקפק מאוד המספר הזה. כבוד השר, איפה כל הריבוי הטבעי בשתי-עשרה השנים הללו? הרי ידוע שהריבוי הטבעי אצלם הוא הגבוה ביותר בעולם.

שר-החקלאות א. שרון:

מתברר שכל התחזיות הללו, כפי שתוארו, אין להן על מה להתבסס. פה קיים תהליך — אולי איננו יכולים להסביר אותו — של התגבשות של חיים יהודיים בארץ-ישראל. ואני חושב שכל התששות המו-בעים כאן אין להם על מה להתבסס.

עקיבא נוף (התנועה הדמוקרטית):
זה נכון, אמת ויציב.

יגאל הורביץ (הליכוד):

אם זה לא ידוע לך למה אתה אומר שזה לא נכון?

מאיר פעיל (מחנה שלי):

כי אני יודע שזה לא נכון. אתם משלים את עצמכם. אבל זה איננו משנה ברגע זה. הבעיה החשובה היא השלטון. מילא, ניתן לחיות גם במדינה דר-לאומית. אילו הייתם מוכנים שתהיה מדינה דר-לאומית, על-פי המתכונת של החוברת שכתב בנטוב בראשית שנות ה-40 או לפי מה שרצה אחרי-העם, זאת אומרת מדינה דר-לאומית שבה מתקיים שוויון בשלטון, אני מבין. זה לא מעשי, זה נכשל, אבל אני עוד מסוגל להבין חזון כזה. אבל מדינה דר-לאומית שבה העם היהודי והממשל שלו ישלטו על מיעוט ענק פלשתינאי, זה מין מדינה יהודית של אפארטהייד. שישמור אותנו ריבונו-של-עולם מהרעיון הזה ומ-החזון הזה.

עכשיו אני רוצה לדבר על ההצעה הקונקרטית של חברי-הכנסת עמוס הדר. אני מצטרף לכל מלה שאמר חברי-הכנסת הדר לגבי התנחלות יהודית במרכז השומרון ובמרכז יהודה. שפתיים ישק, ואני חותם על כל מלה שהוא אמר. אני חולק עליו באשר לעמי דותיו בנושא של עיבוי ההתנחלות בבקעת-הירדן. לפי דעתי הרעיון של עיבוי ההתנחלות בבקעת-הירדן אינו רעיון בטחוני אלא חזון תעתועים מדיני שנושאים אותו ברמה, דווקא בימים אלה, חלק ממנהיגי מפ-לגת העבודה כדי לנסות ולהקים חיץ בין הגדה המערבית ובין הירדן. תמוה כיצד מנהיגי מפלגת העבודה מצמידים את הרעיון הזה עם תפיסתם שלהם, לאו דווקא תפיסתית, שצריך להחזיר את גב ההר של יהודה ושומרון למדינת ירדן. שהרי החזרת יהודה ושומרון לירדן מחייבת את ביטול החיץ ההתיישבותי הישראלי בבקעת-הירדן שהם כל כך נתפסים עכשיו להקים ולעבות אותו, ממש בערגה.

אמנון לין (הליכוד):

חברי-הכנסת פעיל, אני מסכים אתך בכול.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

תודה רבה. שיירשם בפרוטוקול שחברי-הכנסת לין מסכים אתי.

אמנון לין (הליכוד):

לא, אין שום סיכוי שירדן תקבל זאת כל עוד תהיה התיישבות בבקעה.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

תודה רבה, חברי-הכנסת לין.

מי שמציע רעיונות כאלה מבחינה התיישבותית, ומבחינה פוליטית מציע להחזיר את יהודה ושומרון רק לירדן, אומר במשפט אחד דבר והיפוכו. צריכה להיות תפיסה פוליטית מעוותת לחלוטין כדי להציע דבר כזה.

עד להסדר השלום, עד להסכמי שלום עם ירדן, עם העם הערבי הפלשתינאי, כל עוד אנו מחזיקים

אם יימשך שיעור הילודה הנוכחי — 4% בין ערביי ישראל, 2.2% בין ערביי יהודה ושומרון, 2.9% ברצועת-עזה, ולצדדי, 1.8% בקרב היהודים, ויימשך שיעור העלייה לישראל לא כפי שהיה בשנתיים האחרונות, שהיה מוגבר ואנו שמחים על כך, אלא זה שהיה לפני שנתיים — בשנת 2000 יהיה מספר היהודים בארץ-ישראל 4.7 מיליון, ואם נזכה ונצליח ליצור את האתגרים הדרושים והעלייה לישראל תהיה לא בהיקף של 15,000 לשנה אלא בהיקף של 30,000 לשנה — אינני בונה על מספרים אלה עכשיו — מספר היהודים בארץ-ישראל בשנת 2000 יהיה 5.4 מיליון.

לכן אני מציע, כאשר ניגשים לנושא זה, לגשת אליו מתוך גישה של אמונה ולא מתוך גישה של התנחלות. ותמיד צריך להביט לאחור על מה שהתרחש בשישים השנים האחרונות. נראה לי שמבט זה לאחור; יש בו יותר כוח, יותר עוצמה ויותר אמת מאשר כל ניתוח של מישוה מהיושבים כאן, בגלל רצינות הנושא אני מציע להעביר אותו לור-עדת הכלכלה של הכנסת.

יו"ר ש. ארבל-אלמוזלניו:

רשות הדיבור לחברי-הכנסת פעיל, להצעה.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אני מתכבד להציע לכנסת להסיר את הצעתו של חברי-הכנסת עמוס הדר מסדרי-היום, אתחיל בחלק מהנימוקים ששר החקלאות העלה בסוף דבריו. במקום להביט אל העבר, זה במקרה המקצוע האקדמי שלי, אני חושב שמנהיג פוליטי בישראל, אם הוא רוצה להיות מנהיג פוליטי, צריך להביט אל העתיד. המצב היום בישראל הוא שתחת שלטון ישראל בארץ-ישראל המערבית חיים היום כ-5 מיליון תושבים. מהם 3 מיליון יהודים ו-2 מיליון ערבים. זה המצב היום. כבר היום אנחנו חיים במדינה דר-לאומית. מה שמפילא הוא ששר החקלאות חושב שבעוד דור, לקראת שנת 2000, המצב יהיה טוב יותר.

אם יהיו כאן בשנת 2000 5 מיליון יהודים — ואני מקווה שיהיו; ואם השלטון שלנו בשטחים שנכבשו ב-1967 עוד יימשך — אני מקווה שכבר לא; אבל אם זה לא יימשך, ואם יהיו 5 מיליון יהודים במדינה של שנת 2000 — יהיו בה גם יותר מ-5 מיליון ערבים. התשתית הדמוגרפית היא כבר היום דו-לאר-מית וודאי תהיה יותר דר-לאומית בעתיד. אבל הווי-כוח הוא פוליטי.

עקיבא נוף (התנועה הדמוקרטית):

חברי-הכנסת פעיל, האם ידוע לך שבשנתיים-עשרה השנים האחרונות לא חל כל שינוי באחוזים בתוך המדינה, על כל שטחיה?

ארי אבנרי (מחנה שלי):

רק עליידי זיוף של סטטיסטיקות זה הושג.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

תרשה לי לומר לך כי לא רק שזה לא ידוע לי, זה גם לא נכון.

חוברת ל"ב, ישיבה רל"ו

— הצעות לסדר-היום; שליחתם לים של עשרות אלפי פליטים וייטנאמיים על-ידי מאלויה (הצעת סיכום) —

שנים נעמיד אותם במכתן המכאיב הוזה שבימים אלה אנחנו מעמידים בו את תושבי פיתחת-רפיח ואת תושבי אופירה? כך שואל אדם כמוני.

לכן אני מציע שלא נדון על הנושא, שנסיר אותו מסדר-היום, ועל-ידי כך תצהיר הכנסת קבל עם ועולם: ידינו נקיות, אנחנו עומדים להקים את רעיון השלטון העצמי בגדה וברצועה בלי התנחלות.

היוז"ר ש. ארבל-אלמזלניו:

אני שואלת את חברי-הכנסת הדר (הורביץ) אם הוא מסכים להצעת השר להעביר את הנושא לזו"עדה.

עמנו הדר (הורביץ) (המערכ): מסכים, גברתי.

היוז"ר ש. ארבל-אלמזלניו:

חברי הכנסת, לפנינו שתי הצעות: האחת, של חברי-הכנסת פעיל, להסיר את הנושא מסדר-היום, והשנייה, של שר החקלאות, להעביר את הנושא לדיון בוועדת הכלכלה. אני מעמידה אותן להצבעה.

הצבעה

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא

בסדר-היום — מיעוט

נגד — רוב

ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום לא נתקבלה.

בעד ההצעה להעביר את הנושא לדיון

בוועדת הכלכלה — רוב

נגד — מיעוט

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת הכלכלה נתקבלה.

ד. שליחתם לים של עשרות אלפי פליטים וייטנאמיים על-ידי מאלויה *

הצעת סיכום

ראשי-הממשלה מ. בנין:

גברתי היושבת-ראש, על דעת כל המציעים אני מבקש שהכנסת תקבל את הסיכום הבא:

הכנסת דנה בבעיית 70,000 הפליטים הווייטנאמים אשר ממשלת מאלויה החליטה לגרשם ללב ים. זו טראגדיה אנושית שיש למנעה ללא דיחוי. בשם אומה שהתנסתה בדור הזה בנוראה שבשואות פונה הכנסת בקריאה לכל הפארלאמנטים שיפעלו למען קבלתם וקליטתם של הפליטים הווייטנאמים. אם כל אחת ממדינותינו תעשה את המאמץ הדרוש תיפתר בעיה אנושית זו פתרון מהיר וחיובי. מובן מאליו שמדינת ישראל תוסיף לתת תרומתה. אל נעמוד מנגד מול פני הסכנה הנשקפת לרובבות אנשים, נשים וילדים.

בגדה המערבית ניתן להגן על בקעת-הירדן באמצעות צה"ל, ואין כל צורך אף בשיבוש יהודי אחד כדי לחזק את בטחוננו שם. וכמידת המקצועיות הצבאית שלי אני מוכן לחתום על הצהרות כאלה בפני כל בית-דין שלא יהיה. אפשר להגן על בקעת-הירדן באמצעות צה"ל בקו הירדן ובקווי העומק, אפשר לא רק להגן משם, אפשר גם לתקוף משם, מי שדווקא רוצה — אינני מציע לו — באמצעות צה"ל לא צריך להקים אף ישוב אחד בבקעת-הירדן בשביל צרכי בטחון. מי שרוצה שם ישובים יש לו רעיונות מדיניים, וניסיתי להוכיח שהם רעיונות תחזועים.

במסגרת הסכמי השלום בין ישראל ובין העולם הערבי כולו, ובעיקר בין ישראל והעם הערבי הפלשתינאי, יש לקבוע, לפי דעתי, את בקעת-הירדן כפוטנציאל שיקום התיישבותי דווקא לפליטים הפלשתינאים. זו תהא תרומתנו הכוללת, הכלכלית וההומאנית, כאשר נעשה את הסכמי השלום, כלפי בעיה זו, וזוכל להתברך ולומר: בתקופת שלטוננו בגדה המערבית, שהיה שלטון כיבוש, עשינו לפחות כמה דברים טובים: גילינו מקורות מים, בנינו אינפרה-סטרוקטורה, ואנו יכולים להציע לכם אפשרויות של שיקום שם וכיצא באלה דברים חשובים.

אורי אבנרי (מחנה שלי):

אולי זו הכוונה של הממשלה שהיא מקימה את הכפרים, וזאת תהיה תקופת הרצה, ואחר כך זה יימסר לעם הפלשתינאי?

מאיר פעיל (מחנה שלי):

אני לא מניח. אני לא יודע עוד מה הכוונה שלה.

לכן עלינו להציע את פינוי הבקעה תמורת שלום, יחד עם הרעיון הכולל של פינוי הגדה, ולא להקים ישובים יהודיים נוספים בה. בשביל מה צריך להקים ולעבות ישובים בבקעת-הירדן? כדי שבעוד כמה

היוז"ר ש. ארבל-אלמזלניו:

חברי הכנסת, אנחנו חוזרים להצעות לסדר-היום שהיו בנושא של פליטי וייטנאם. הוסכם על דעת כל המציעים שנקבל את דבריו של ראש הממשלה, שתהיה הצעת סיכום שתכלול את ההצעה, ואני מבקשת מאת ראש הממשלה שיואיל בטובו הוא בעצמו להביא אותה, כי אז אנחנו רושמים את הצעת הסיכום של ראש הממשלה שהמציעים הסכימו לקבל אותה במקום דיון. כך החלטנו.

ראשי-הממשלה מ. בנין:

לכבוד לי.

היוז"ר ש. ארבל-אלמזלניו:

אני מודה לך, אדוני ראש הממשלה.

— שליחתם לים של עשרות אלפי פליטים וייטנאמיים על-ידי מאלויה (הצעת סיכום) ; מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת ; הצעות לסדר-היום —

— ומשום כך הכנסת פטורה מלהצביע על ההצעות לסדר-היום — לא אם להעביר לוועדה ולא אם לדון במליאה. ההצעה הזאת היא במקום הדין שהוצע לקיימו במליאה. אני מעמידה הצעה זו להצבעה.

היו"ר ש. ארבל-אלמזוליני :
זוהי הצעת הסיכום שאנחנו מקבלים אותה וה-
מציעים קיבלו אותה —

עקיבא נוף (התנועה הדמוקרטית):
נצביע.

הצבעה

הצעת הסיכום שהובאה על-ידי ראש-הממשלה
מ. בגין נתקבלה.

היו"ר ש. ארבל-אלמזוליני :
רגע אחד, אין מה להצביע.

ה. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

עונשין (תיקון מס' 9), תשל"ט—1979 ; 2. חוק לה-
ארכת תקפו של תקנות-שעת-חירום (אבטחת מוסדות
חינוך), תשל"ט—1979 ; 3. חוק פטור ממסים (הסכם
להקמת שדות-תעופה בנגב), תשל"ט—1979.

היו"ר ש. ארבל-אלמזוליני :
נשמע הודעה על המסמכים שהונחו על שולחן
הכנסת.

מטעם חברי הכנסת : חוק הביטוח הלאומי (תי-
קון מס' 36), תשל"ט—1979 — הצעת חברי-הכנסת
יהודה מאיר, אברמוביץ ויהודה בן-מאיר.

פנן מזכיר הכנסת ש. יעקבסון :
ברשות היושבת-ראש, הנני מתכבד להודיע כי
הונחו היום על שולחן הכנסת :
לקריאה ראשונה, מטעם הממשלה : 1. חוק ה-

1. הצעות לסדר-היום

1. שיווק בשר מייצור מקומי

ל-60,000 טונות. מתוך הנחה שהממשלה אחראית לאור-
תו ייצור מוסכם היה, במשך כל השנים האלה, של-
גבי התוצרת החקלאית — אם צריך או אפשרי הדבר
— יהיה יבוא משלים כדי להשלים את החסר מן
הייצור המקומי וכדי למנוע ספקולאציה במקרה של
מחסור בתוצרת מקומית שלא ינוצל לרעה.

היו"ר ש. ארבל-אלמזוליני :
רשות הדיבור לחבר-הכנסת הדר (הורביץ), לה-
באת הצעתו לסדר-היום בנושא : שיווק בשר מייצור
מקומי.

אם להתייחס לענף הבשר הרי זה שנים מיובא
בשר קפוא בהיקף של 25,000—30,000 טונות לשנה.
יבוא הבשר הקפוא הוגבל לכמות זו כדי להגן על
התוצרת המקומית, אף שמחירו בארץ בשנים שחלפו
היה נמוך מאוד, כתוצאה מהעודפים בעולם, והוא נמ-
כר לישראל במחירי היצף. גם בתקופה שהוא נמכר
במחירים נמוכים מאוד הקפידה הממשלה בעבר ל-
צמצם אדמיניסטרטיבית את היקף מכירתו כדי שלא
להכות את הייצור המקומי.

עמוס הדר (הורביץ) (המערך):
גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, אני מודה
שאני חש את עצמי ממהשו לא בנוח כאשר אני צריך
להופיע כנציגם של החקלאים, כדואג לחקלאים בנוסח
שדואגים כיום לאינטרסים של קבוצות שונות. זה
לראשונה הגענו למצב שחקלאים נוקטים עיצומים
כלשהם כדי להגן על דבר שהם מאמינים, ואני מא-
מין, שהוא צודק. מכל מקום בתקופה האחרונה אנו
עדים לתופעה של הסתערות על החקלאים : מעלימי
הכנסות, מנצלי המדינה, מנצלי האשראי, מנצלי ה-
סובסידיות. מתברר שהחקלאות או החקלאים הם אסונה
של המדינה ואני פשוט חש את עצמי לא בנוח כש-
אני צריך להצדיק ולהסביר. אבל אולי זו תופעה
אופיינית בארץ שעובדי הייצור הם המתגוננים ואילו
האחרים, עובדי השירותים — שבעצם חיים מכוחם
של עובדי הייצור — הם המטיפים והמסבירים.

בתקופה האחרונה קרה דבר מוזר : קיים מחסור
בבשר בעולם. כתוצאה מכך עלה מחירו בחוץ-לארץ
מ-1,300—1,400 דולר, לפני שנתיים, למחיר הנוכחי
שהוא כ-3,000—3,500 דולר לטונה, אבל המחיר לי-
צרכן נשאר אותו מחיר שהיה בתקופה שבה הוא
היה נמוך. כתוצאה מההתייקרות סובסד מחיר הבשר
המיובא על-ידי הממשלה, ושיעור הסיכוסד הנכון
לרגע זה הוא כ-23% לירות לקילוגרם. כתוצאה מן
המחיר הנמוך שנגרם על-ידי הסיכוסד גדלה בשנה
הנוכחית צריכת הבשר הקפוא ב-13,000 טונות ל-
עומת השנה הקודמת. מחיר טונה של הבשר הקפוא
הוא 3,000 דולר, מחיר טונה של הבשר המקומי הוא
כ-1,200—1,300 דולר. כלומר הפרש עלות ההוצאה
בעד אותם לבוגים הוא יותר מ-1,800 דולר לטונה.
יש מדינות שהן במצוקה כלכלית, כפי שאנו נתונים
בה, הנהגות לקצב את הבשר בשעת הצורך. אר-

רבותי חברי הכנסת, זה שנים רבות — אני
סבור חמש-עשרה שנה — יש הסכמים בין החקלאים
לממשלה על היקף הייצור החקלאי שהממשלה מת-
חייבת לקנות אותו במחירים קבועים. ההגיון שב-
הסכמים האלה הוא להבטיח ייצור שוטף לאוכלוסייה
במחירים קבועים. אבל הסדר זה, שקויים שנים רבות,
עורער לאחרונה כתבונתה של הממשלה הזאת, וב-
ענף הביצים כמעט בוטל לחלוטין. מכל מקום בענף
הבשר נוצר מחסור, ולפני כחצי-שנה נתבקשו החק-
לאים להגדיל את היקף הייצור בפסטימים מ-120,000
טונות ל-140,000 טונות, ובהודיים — מ-40,000 טונות

הנושא על סדר-היום. הסאנקציות שהחלו להינקט את-מול, ואשר ילכו ויחריפו, באו מכיוון שאין עם מי לדבר. בין שר האוצר הנוקט עמדה זו של שר החקלאות לבין השר גדעון פת הנוקט עמדה שלילית בנושא זה, כאשר שר האוצר מתלבט בבעיה עקב העובדה שתפיסתו זהה עם זו של שר החקלאות אבל יחסיו טובים יותר עם השר גדעון פת — התוצאה היא תיקו. הממשלה איננה יכולה להחליט, משלמים סכומים ענקיים כסובסידיות ואין מי שיחליט. אומר ראש הממשלה: איננו יכולים לייקר את מוצרי היסוד, נייטב עם העם כולו. אני מודה שהחקלאות היא אמנם רק 5% או 6%, וזה לא העם כולו, אבל זה חלק של העם הרוצה לחיות, וזה עדיין החלק העובד ותורם למחיתו יותר מכל האחרים.

אמרתי בתחילת דברי, ואני רוצה לחזור על כך — זה נכון באופן כללי לגבי כל עובדי הייצור שני-שלישים מהעם עובדים בשירותים למיניהם. כשי-אני קורא על מה שובתים או עתידים לשבות המורים, על מה רוצים לשבות העובדים השייכים להסתדרות עובדי המדינה, מפני שלא שילמו להם הוצאות נסיעה להשתלמות או שהם מסרבים לבצע הסכם של שעות קיץ — הרי אני חושב לעצמי: הנה האנשים האלה, החקלאים שבהם מדובר, עובדים 12 שעות ביום, בחום, ללא מיווג אוויר, ללא שעות קיץ. הם חתמו על הסכם על היקף ייצור מוגדל והתחייבו לעבוד יותר כדי להשיגו, וזאת לפי בקשתכם. איו מצח נחושה יש לכם כשאתם עומדים עכשיו מנגד ולא יכולים להחליט אם זה יבוא לישיבה או לא יבוא לישיבה והאם עליכם לייקר את מחיר הבשר הקפוא או שאתם רוצים להמשיך ולסבסדו? האם עלה פעם על דעתכם לנכות משכורת של חודש מעובד מסויים ולומר לאחר מכן: סליחה, טעינו, אבל לא נחזיר לך את הכסף אלא אתה צריך להשאירו בידי המדינה? הרי אתה לא יכול לחייב מישהו לעבוד רבע שעה נוספת מבלי שתצטרך לשלם לו תוספת, תוספות מתוספות שונות. וכאו אנשים עובדים ונכאים לקבל תמורה על עמלם.

למען האמת אני נמצא קצת במבוכה. אני מניח ששר החקלאות יעלה אחרי לדוכן ויאמר: אני מסכים שאתה, אבל יש בעיה בממשלה. מן הראוי שהממשלה תעשה קצת סדר בביתה, תחליט על מדיניות ותבצע אותה. אתם הרי החלטתם, וכאן מקור הצרה, שהחל מחודש אפריל יהיה המחיר קבוע וההתייקרות תחול על הצרכן. אבל לא עברו 24 שעות ואתם אינכם עומדים בדיבורכם. מלה אינה מלה, דיבור אינו דיבור.

אני מציע לקיים דיון במליאה בנושא זה.

היו"ר ש. ארבל-אמלולינו: רשות הדיבור לשר החקלאות, לתשובה.

שר-החקלאות א. שרון:

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אני אולי אפי' תח במשפט אחד ואומר שבשנתיים האחרונות אירע תהליך מאוד מוזר: מצד אחד, מבחינת המשק הלאומי, גדלה תרומת החקלאות הן בהיקף הייצור, הן בהיקף הייצור, הן בהיקף מטבע-החוץ המזורם למי

גנטינה, שהיא ארץ ייצור הבשר, מקצבת כדי לייצא ולקבל דולרים, ואילו אצלנו קרה דבר מוזר: מדינה הפושטת רגל, מדינה שיש לה חוב של 12 מיליארד דולר, שיגדל עוד ב-2 מיליארד דולר בשנה הנה-כחית, מאפשרת לאוכלוסייה שלה לאכול בשר מיובא כמעט במחיר חמניות ומסרבת להאכיל את האוכי-לוסיה בבשר מייצור מקומי, עוף ובשר הודו, גם אם יש בהם אותם חלבונים ויכולנו לחסוך על כל טונה 1,800 דולר.

אם תימשך נוסחת הסיבסוד הנוכחית נגיע למיליארד לירות — — —

יגאל הורביץ (הליכוד): 1.2 מיליארד.

שר-החקלאות א. שרון: 1.5 מיליארד.

עמם הדר (הרביץ) (המערך):

כרגע זה 20 כפול 50, וזה גותן מיליארד, אבל נכון שבתהליך האינפלציוני, אם ישמרו על המחיר הנוכחי, זה יכול להגיע למיליארד-וחצי. זאת ועוד: אם יסבסדו הלאה בהיקף הזה אל להגית שהממשלה תוכל להתחמק לאורך ימים מלטבסד 120,000 טונות פטימים ו-100,000 טונות הודיים. היא תצטרך לסבסד גם אותם ונשקיע בסיבסוד לאוכלוסייה 3 מיליארד לירות. אני מפפקק אם בכוחה של המדינה לשאת בכך.

אני יודע את הבעיות של האינפלציה, אני יודע את הבעיות של שכבות המצוקה שאינן יכולות להתפרנס ממשכורתן. מכל מקום, לפי תפיסתי הסוציאליסטית, אני רואה זאת אחרת. אם אפשר היה לחסוך 10 מיליארד לירות סובסדיה למוצרי יסוד ולתת 3 מיליארד לירות לנצרכים השירים, ולחסוך על-ידי כך 7 מיליארד לירות, היינו תורמים תרומה גדולה לכוח הכלכלי של ישראל ולצדק חברתי במדינה. אבל יש נוסחה: סובסדיה לכול, ואם היא תשחק גם הלאה יגדלו הסכומים ויגיעו מעל ומעבר למה שהם היום. אני חייב לציין שסכום זה אינו מתוקצב. בספר התקציב איזו סעיף כזה מופיע לחלוטין ואינני יודע כיצד החשב הכללי של האוצר משחרר את הכסף פים האלה. אבל זוהי בעיה של הממשלה ואינני רוצה כרגע להיכנס אליה.

אנו מכירים תופעות של מדינה המגינה על ייצור מקומי על-ידי מיסוי גבוה, מכס, מס קנייה וכדומה, כדי למנוע יבוא. אבל לראשונה בתולדות המדינות אנו רואים תופעה שמסבסדים יבוא כדי להכות ענף יצרני מקומי, שאין יכוח כי הוא ענף התורם תרומה כלכלית, חברתית וציונית למדינה. במדינתנו אנו מכים אותו חלק מהאוכלוסייה שחי דווקא באזורים השוליים של הארץ, באזורי ההר. שם תהיה המצוקה הראשונה. האחרים יחזיקו מעמד, אבל אלה ייפגעו. איזה הגיון יש בכך? אם מגוי וגמור אתכם לסבסד הכול, בבי-קשה, עשו זאת גם לגבי ייצור מקומי של בשר, כדי להבטיח שהיצרן הישראלי יוכל למכור אותו במחיר זול יותר מזה של היצרן הזר.

הוויכוח הזה מתנהל כבר שבועיים, מאז הועלה

תנאים המשבשים את שיווק הבשרים המיוצרים בארץ והגורמים למלאים גדולים שאחזקתם יקרה ולהוצאה גדולה ומיותרת בהאבסת בעלי-חיים המוחזקים תקופה ארוכה ומיותרת בגלל פיגור בשיווק. על ההוצאה הזאת של מיליארד-חצי לירות, שאינה מכוסה בתקציב, ייתוספו כאן הוצאות בהיקף של מאות מיליוני לירות, מאחר שאיננו יכולים לאשר היום את ייקור המספוא.

אינני יכול לקבל הצעות שהועלו לאחרונה לפי תור את הבעיה באמצעות הוולה מאסיבית של הבשרים המיוצרים בארץ עליידי סובסידיה ממשלתית נור-ספת, וזאת מהטעמים (האלה: א) הממשלה החליטה כי כל הוצאה חדשה חייבת לבוא על חשבון ביטול הוצאה אחרת המופיעה בתקציב. איש מהמציעים — ולצדדי, גם אינני רואה אותם פה באולם — לא הצביע על ביטול הוצאה כלשהי; ב) הממשלה החליטה כי כל התייקרות בהוצאות הייצור של מוצרים מסובסדים תוטל על הצרכן, והסובסידיה תישאר נור-מינאלית. ההצעות להגביר את הסיבוסד הממשלתי לעזרת ולבקר המקומיים עומדות בסתירה להחלטה זו של הממשלה; ג) מאזן התשלומים של מדינת ישראל ראל ומצבה הכלכלי אינם מאפשרים קניית בשר מיבוא ב-180 מיליון דולר, בקירוב, ומכירתו ב-120 מיליון דולר.

לסיכום, הממשלה חייבת לעמוד בהתחייבות לחק-לאים. הדבר עולה בקנה אחד עם האינטרס של המשק ושל הצרכן הישראלי. בגלל העדרו של שר האוצר מהארץ נדחה הדיון בממשלה והוא יתקיים בשיבה הקרובה. שר האוצר כבר הביע את דעתו בכמה הזדמנויות ואמר שהוא שולל סיבוסד בשר יבוא. אני מקווה כי הממשלה תקבל החלטה שתיצור תנאים הוגנים בשוק לתוצרת הישראלית, תנאים שיהלמו את מצבה הכלכלי של ישראל.

אני מציע להעביר את הנושא לוועדת הכלכלה של הכנסת. חרף העובדה שהנושא כבר נדון שם נר-אה לי שאין מנוס מלהעביר את הנושא לוועדת הכלכלה פעם נוספת.

היו"ר ש. ארבל: אלמזלינו:
רשות הדיבור לחבר-הכנסת אבנרי, להצעה.

אורי אבנרי (מחנה שלי):
גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, כולנו מתגאים בחקלאות הישראלית, בהישגיה ובמאמציה. אבל כולנו מופקדים גם על טובת הציבור הרחב, ציבור הצרכנים. הוויכוח בין האינטרס של החקלאות לבין האינטרס של ציבור הצרכנים הוא ויכוח לגיטימי, שעליו לעמוד להכרעה בדרג הממלכתית. מה שחסר לי בוויכוח הזה, גברתי היושבת-ראש —

יגאל הורביץ (הליכוד):
גם בוויכוח הזה.

אורי אבנרי (מחנה שלי):

— גם בוויכוח הזה, ובמיוחד בוויכוח הזה, הוא שזה ויכוח של צד אחד עם עצמו, וכפי שהגדיר זאת חבר-הכנסת הדר (הורביץ) בעצמו — "הצגה". זהו משחק פינג-פונג של צד אחד עם עצמו. אין מנוס מלהעלות כאן בעיה שהיא, לכאורה, אישית, אך

דינה. מצד שני מצבם של החקלאים הורע ללא כל השוואה עם סקטור כלשהו במדינת ישראל.

ולנושא עצמו: ביבוא בשר הבקר הקפוא ודרכי מכירתו קיימים כמה עיוותים כלכליים שיש לפעול לביטולם במהירות. להלן כמה עובדות המדברות בעד עצמן: בחודש פברואר השנה, נוכח התייקרות הבשר בעולם והקושי בהשגתו, החליטו ביזמתם — אני מדי-גיש: ביזמתם — משרד האוצר, משרד התעשייה, המסחר והתיירות ומשרד החקלאות במשותף, לפנות אל החקלאים כדי שידגילו את ייצור בשר העוף, וניתנה להם התחייבות הממשלה לשיווק הכמות המוגדרת. מחיר טונה בשר קפוא מגיע היום לסכום של יותר מ-3,000 דולר, בעוד שההוצאה במטבע-חוץ על ייצור טונה בשר של בשר עוף אכיל, ללא עצי-מות, מגיעה ל-1,275 דולר, כאשר מחיר הדולר אינו עולה על השער הרשמי. בשר מיבוא לא סובסד בעבר מעולם, אינו כלול ברשימת המוצרים המסובסדים. בי-עצם אין כאן סיבוסד של הבשר הקפוא, יש כאן פשוט כיסוי הפסדים.

יגאל הורביץ (הליכוד):

אם תרשה לי, היו זמנים שבשר היבוא הביא רווח לאוצר.

שרי-החקלאות א. שרון:

אתה מכיר את הנושא.

בשר היבוא, כאמור, אינו כלול ברשימת המוצרים המסובסדים ואין סעיף בתקציב המדינה המאפשר לי-סבוסדו או לכסות את הפסדים הנובעים ממכירתו במחיר זול בהרבה ממחיר קנייתו. למרות כל זה הבשר הזה נמכר זה חודשים מספר שלא במחיר המתחייב ממחיר הקנייה ולא בהתאם לתקציב, תוך גר-עון שיגיע, במחירים הנוכחיים ובשערי המטבע הצפוי-יים, ל-30 לירות לקילוגרם ול-1.5 מיליארד ליי-רות — — —

גד יעקבי (המערך):

איוני שר החקלאות, מי עושה את כל הדברים האלה? מי החליט על כך?

שרי-החקלאות א. שרון:

חבר-הכנסת יעקבי, מבלי לפגוע בשאר חברי הכנסת אני יכול לומר לך: אתה הרי מכיר את הבעיה, ואני בסופו של דבר אציע להעביר את הנושא לועד-עדה שאתה עומד בראשה. אני מקווה, ואני לא רק מקווה אלא אני פונה אליך בבקשה, לכנס את הוועד-עדה במהירות האפשרית לדיון בנושא זה כדי שאפשר יהיה לצאת מן המבוך.

גד יעקבי (המערך):

אם מותר לי להעיר, הוועדה התכנסה לפני ימים מספר ודנה בנושא הזה. המנהל הכללי של משרד-השתתף בשיבה. והוועדה קיבלה פה-אחד החלטה ה-עולה בקנה אחד עם העמדה שאתה מציג כאן.

שרי-החקלאות א. שרון:

לפעמים, חבר-הכנסת יעקבי, אי-אפשר לפתור בעיה פעם אחת וצריך להעלות אותה פעם נוספת. מכירה מוולת זו של בשר היבוא יצרה בשוק

קודמים — אזכיר זאת למען ההגינות — שהיו חברי קיבוצים, למשל, יש הבדל גדול. אמנם חבר קיבוץ, כחבר קולקטיב, נהנה בעקיפין מהחלטות הממשלה, וגם על זה אפשר היה להביע היריהור, אבל כאן מדובר בחקלאי פרטי, הנהנה במישרין או המפסיד במישרין מכל החלטה של הממשלה בתחום שהוא עצמו מופקד עליו. נדמה לי, גברתי היושבת-ראש, שאין מצב כזה בשום מדינה מתוקנת בעולם, ולא היה מצב כזה בשום ממשלה קודמת במדינת ישראל.

יגאל כהן-אורגד (הליכוד):
מדוע חבר קיבוץ אינו נהנה?

אורי אבנרי (מחנה שלי):
לרגל הוויכוח-כביכול הזה, ויכוח שהוא חוסר ויכוח, אני מעלה עניין זה מחדש.

אני מציע, כמוכן, להסיר את ההצעה הזאת מסדר-היום.

ד"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:
חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה. אני שׂן-אלת את חברי-הכנסת הדר (הורביץ) אם הוא מסכים להצעת השר להעביר את הנושא לוועדת הכלכלה.

עמוס הדר (הורביץ) (המערך):
אני מסכים.

ד"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:
אם כן, לפנינו שתי הצעות: האחת — שלא לכתול את הנושא בסדר-היום, והשנייה — להעביר את הנושא לוועדת הכלכלה.

הצבעה

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת — מיעוט
בעד ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת הכלכלה — רוב
ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת הכלכלה נתקבלה.

2. אספקת עוף קפוא המכיל כ-200 גרם מים

רו כי במקרים רבים מזורקים מים לתוך רקמת בשר העוף והדבר מעלה משקלו בכ-200 גרם. לפי מחירי העוף כיום מגדילה ההזרקה את מחירו של כל עוף בודד בקרוב 10% לירות, והסכומים הללו מצטברים. בעקבות בדיקות אלה החלה הממשלה להתחקות אחרי הנעשה במשחטות בניסיון ללכוד את האחראים למעשי הונאה אלה אך עד כה לא גודע על מעצרים.

גברתי היושבת-ראש, ברצוני לציין כי כאן למעשה אין כל הונאה. זה עניין של תהליך מסויים במשחטות אשר כתוצאה ממנו נוספות כמויות של מים לכל עוף ועוף. אני מוכן להסביר תהליך זה בקצרה.

שהיא ממלכתית מדרגה ראשונה. וזו הבעיה: אם ממשלת ישראל תחליט להעלות את מחיר הבשר, אחד הנהנים העיקריים מכך יהיה שר החקלאות בכבודו ובעצמו. לכן מפריע לי מאוד שאחד התקלאים הפרטיים הגדולים בארץ עומד על הבמה הזאת ומייצג את הממשלה.

יגאל הורביץ (הליכוד):
אבל לרוע המזל אין לו עופות.

עמוס הדר (הורביץ) (המערך):
אין לו עופות ואין לו בשר.

יגאל הורביץ (הליכוד):
זה מצויין לנאום, אבל אין לו עופות.

יוסי שריד (המערך):
וכמה יבואנים יש בממשלה ובכנסת המרוויחים מהסיכוד של הבשר הקפוא?

אורי אבנרי (מחנה שלי):
היה לי הכבוד להיות אורח בחוותו של אריק שרון, בטרם היה לשר החקלאות. זוהי חווה יפה מאוד ומרשימה, ומגדלים בה גם כבשים.

אבל אני רוצה לעמוד על העובדה ששנתיים אחרי הקמת הממשלה הזאת עומד בעינו מצב בלתי נסבל לחלוטין מבחינת האתיקה הציבורית, ההיגיינה הציבורית ומכל שאר הבחינות, מצב שלא היה כדוגמתו בשום ממשלה קודמת: ששר, הממונה על תחום חשוב מאוד במדינת ישראל, הוא אחד האינטרסנטים הפרטיים הגדולים באותו תחום.

הוקמה ועדה והיא הסיקה מסקנות מסוימות. ממלכת ישראל התעלמה מהמסקנות האלה. היו דיבורים, היו מסקנות, היו ויכוחים בכנסת ובממשלה ועל כל הבמות הציבוריות. הבעיה הזאת לא נפתרה. היא עומדת בעינה. אני מוכרח להביע — אין מגוס מזה — מחאה עמוקה על כך, והדיון הזה מוכיח עד כמה מצב זה הוא אבסורדי.

גברתי היושבת-ראש, הועלתה השאלה מה בעצם ההבדל בין שר החקלאות הנוכחי לבין שרי חקלאות

ד"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:

אנחנו עוברים להצעה הבאה לסדר-היום, מס' 3044: אספקת עוף קפוא המכיל כ-200 גרם מים, של חבר-הכנסת מאיר כהן.

מאיר כהן (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, בעתון "ידיעות אחרונות" מיום 7 ביוני 1979 פורסם, ואני מצוטט: "המשטרה חוקרת חשד הונאה במיליוני לירות לחודש. המשטרה מנהלת זה כמה שבועות חקירה בפרשת הונאה המסתכמת במיליוני לירות לחודש על-ידי מכירת עופות קפואים שמשקלם הוגדל באורח מלאכותי על-ידי הורקת מים לגופם לפני ההקפאה. בדיקות מעבדתיות שנערכו לפי בקשת המשטרה איש-

המטרה של פיתוח ענף הלול היתה לחזק את ישובי ההר ובסופו של דבר ישובי ההר והשפלה מקבלים בעד העוף החי שהם מספקים למשחטה אותו מחיר כמו כפר יהושע ובקעת הירדן.

בחודשים הראשונים של השנה בדרך כלל מתוכנן הייצור אצל כל היצרנים. הייצור מתחיל להיות לא מתוכנן כאשר השנה מתקרבת לסיומה. משרד החק-לאות בממשלה הקודמת דרש סיבסוד נמוך יותר אך הוא לא עמד בלחצים.

לפי איזו שיטה פועלות המשחטות? האם לפי שיטת "קוסט פלוס" או שיטה אחרת? האם נבדק הדבר? כיום מקבל המגדל 24 לירות בעד קילוגרם עוף חי. המשחטה קונה את העוף במחיר זה. בניח שהפחת היא 25% — פסולת, נוצות, דם — גם זה אחוז גבוה מאוד כי יש כבד אשר נמכר בנפרד מה-עוף. נוסף לכך היא מקבלת 15 לירות, אם לא יותר, על קילוגרם עוף מסובסד. כלומר, בעד קילוגרם עוף חי היא מקבלת 12 לירות. כלומר, עלות העוף לפני עיבודו היא 12 לירות. בניח שהוצאות הייצור הן 10 לירות לקילוגרם, יוצא איפוא שייצור עוף קפוא צריך להיות 22 לירות עד 25 לירות. מדוע עולה העוף 40 לירות הקילוגרם? היכן ההפרש? מי מקבל את ההפרש?

יחזקאל זכאי (המערך):

חבר-הכנסת מאיר כהן, בבקשה, אתה זורק פה מספרים. קילוגרם עוף חי עולה 25 לירות?

מאיר כהן (הליכוד):

כך קיבל אתמול המגדל, 24 לירות, בעד קילו-גרם עוף חי. תפחית 25%, היכן ההפרש? מי קיבל אותו?

יחזקאל זכאי (המערך):

חבל לי עליך, הטעו אותך.

זאב כץ (המערך):

חבר-הכנסת מאיר כהן, איזה חשבון עשית?

מאיר כהן (הליכוד):

רבותי, האם אתם מפתחים מחשבון? הרי נושא זה נידון בכנסת השמינית בוועדת הכלכלה ונאמרו שם דברים חמורים ביותר על הסובסידיה. אני לא יכול לצטט כי אסור לי לצטט את דברי החברים ש-נאמרו, ביניהם דברים של אנשים שלכם, שיושבים על הספסלים האלה, שאמרו דברים חמורים על הסוב-סידיה. אסור לי לספר מה הם אמרו. אני מפנה אותך לפרוטוקולים. תקרא אותם ותראה מה נאמר בהם. הם אמרו דברים חמורים מאוד על הסיבסוד הזה. היום אתם אומרים את ההיפך, ואז עוד הייתם בממ-שלה,

זאב כץ (המערך):

אנא הסבר לי איך הגעת ל-25 לירות ול-12 ל-ירות.

מאיר כהן (הליכוד):

פשוט מאוד, אסביר לך, המגדל קיבל אתמול בעד קילוגרם עוף חי 24 לירות. הבה נאמר שיש 25%

יחזקאל זכאי (המערך):

תפרט, בבקשה את התהליך, ולא בקצרה.

מאיר כהן (הליכוד):

אני אפרט כיצד עושים זאת. אמרתי שזאת אינה הונאה. התהליך הוא פסול אבל זו אינה הונאה.

העוף נשחט על-ידי שוחט, נוצותיו נמרטות, הוא נתלה על וו, עובר במסלול מסויים, מושלך לתוך ציילר שהוא כעין בריכת מים, יש בה ספייראלה מסוי-יימת שצריכה להוביל את העוף מן הקצה אל הקצה במשך שעה. בתקופה זו של שעה שבה מכשירים את העוף סופג העוף מים כאשר גופו עדיין חם ואחר כך הוא נכנס מייד להקפאה. כאן הבעיה. לפי ה-תקן, אילו היו לוקחים את העוף לאחר הוצאתו מן הציילר והיו מקפיאים אותו באפס מעלות במשך 24 שעות כדי שהמים יטפטפו ממנו ורק אחר כך מק-פיאים את העוף לא היתה מיתוספת לעוף כמות המים הזאת. עובדה היא שאם ניקח עוף קפוא אמריקני או כל עוף קפוא אחר ונפשיר אותו ולעומת זאת ניקח עוף קפוא ישראלי וגם אותו נפשיר, שם תהיה כמות המים קרוב ל-3% ואילו כאן כמות המים תהיה קרוב ל-12%.

זאב כץ (המערך):

אולי תסביר לי את ההבדל שבין תהליך ההק-פאה האמריקני ובין תהליך ההקפאה הישראלי?

מאיר כהן (הליכוד):

הסברתי ואם לא הבנת אסביר לך שוב: אם אחרי המעבר בציילר לוקחים את העוף ומשאירים אותו תלוי במשך 24 שעות בהקפאה של אפס מעלות, עד שהמים היו מטפטים ממנו, ורק אחר כך. מכ-ניסים את העוף להקפאה לא היו מים בעוף. זו השיטה האמריקנית. לעומת זאת השיטה הישראלית היא הכ-נסת העוף להקפאה מייד אחרי הוצאתו מן הציילר כשהמים לא הספיקו לטפסף ואז נשארת כמות של 200 גרם מים בתוך העוף. זה ההבדל בייצור.

יחזקאל זכאי (המערך):

אני חושב שאתה טועה.

מאיר כהן (הליכוד):

אינני טועה. קח עוף קפוא, הפשר אותו ותראה שיש בו כמות של 10%—12% מים.

עמם הרך (הורביץ) (המערך):

האם בדקת זאת?

מאיר כהן (הליכוד):

אני בדקתי עוף קפוא, הפשרתי אותו ומצאתי 10%—12% מים. אני מוכן לעשות את הנסיון הזה אתך.

גברתי היושבת-ראש, עלינו לזכור כי העוף הק-פוא הוא מסובסד. יוצא איפוא שהמים הנמצאים בעוף גם הם מסובסדים וגמכרים לעקרת הבית במחיר של עוף. הסובסידיה לעוף קפוא לפי חקציב של שנת 1979 מתקרבת למיליארד לירות. מי נהנה מהסוב-סידיה הזאת? לא המגדלים אלא המשחטות שנבנו במיליוני לירות בלהוצאות מסובסדות.

פחת. כלומר, 6 לירות. תפחית 6 לירות מ-24 ל-18 לירות. יפה.

יחזקאל זכאי (המערך):
תוסיף, לא תפחית.

שרי-החקלאות א. שרון:
חבר-הכנסת מאיר כהן — — —

משה עמאר (המערך):
גם המים שווים כסף.

מאיר כהן (הליכוד):

אוסף. כלומר, 30 לירות. הוא מקבל סובסידיה של 15 לירות. איך הוא מגיע ל-30—40 לירות? נניח בעד עיבוד הוא משלם 10 לירות לקילוגרם — זה לא יכול לעלות יותר — למה הוא צריך לקבל 30—40 לירות? שכחתי לומר שזה עם תוספת של מים.

המשחטות עובדות מתוך בטחון שהמשלה קונה כל כמות לכן אין גורם מדרבן לשיפור טיב המוצר. אין גורם תחרותי. מה היא מידת הפיקוח על המוצר עצה, שלמעשה מורכבת בחלקה הגדול מאנשי המשחטות והמגדלים שגם הם בעלי המשחטות, על המשחטות עצמן?

בשנת 1974 היה העוף הקפוא אחד מ-14 מצרכי היסוד. כתוצאה מכך הלכה הסובסידיה וגדלה כך שהעוף הקפוא מסובסד בשיעורים בלתי נסבלים. האם יש הצדקה לסובסידיה זו? סובסידיה זו ניתנת בעיקר לבעלי אמצעים שהרי 60% מהעוף הקפוא נמכר למסעדות, לבתי-מלון, לאולמות חתונה ולסופרמארקטים. איזו הצדקה יש לסבסד את אלה שהולכים לבתי-מלון, להילטון, ואילו בשווקים האנשים ודלת העם קונים את העוף חי שאיננו מסובסד ומשלמים את המחיר המלא? הם לא קונים עוף קפוא. בסופרמארקטים קונים עוף קפוא, ברמת אביב, בכרמל ובמקומות ה-אלה; אבל בשווקים, במחנה יהודה, בשוק תלפיות בחיפה, שם לא קונים עוף קפוא אלא עוף חי ומשלמים בשבילו ביוקר.

אמרי רון (המערך):
מה אתה מציע?

מאיר כהן (הליכוד):

עוד לא סיימתי את דברי. כאשר אסיים אציע את הצעתי.

מי שרוצה לאכול עוף מעודן, שישלם. כך נהוג בכל העולם. אצלנו זה בדיוק ההיפך.

גברתי היושבת-ראש, אני סבור שהכנסת זכאית לדעת מה קורה במועצת הלול, כיצד היא פועלת, כיצד פועלת הסובסידיה, מי נהנה מהסובסידיה, מה הן ההשלכות שלה לגבי השוק, כיצד מתחלקות ה-סובסידיות וכיצד נקבעות מכסות הייצור.

אבקש, על כן, לדון בנושא במליאת הכנסת.

הד"ר ש. ארבל-אלמזלינו:

רשות הדיבור לשר החקלאות, תשובה.

שרי-החקלאות א. שרון:

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, לא קיימת כל הונאה שהיא בהוספת מים לעופות קפואים.

מאיר כהן (הליכוד):

אמרת שאין הונאה.

שרי-החקלאות א. שרון:
בתהליך העיבוד וההקפאה של העופות, ובעיקר של עופות קפואים, יש ספיגה מסויימת של מים שאין להימנע ממנה. בארץ עובדים על-פי תקן אמריקני המתיר ספיגת מים עד 8.6%. כל העובר על התקן מחוייב בהפרש המשקל ונקנס. המחיר המשולם ליצי-רנים מבטא את עלויות הייצור ואין בתשלום הונאה כלשהי של הצרכן. לשם הבהרה: אפשר להוריד מה-משקל אחוז המים שנספגו אך במקביל צריך היה להוסיף אותם אחוזים למחיר, המבוסס כאמור על הוצאות הייצור כפי שהן נבדקות על-ידי כלכלני משרד האוצר ומשרד החקלאות.

עם זאת, נוכח כל הדברים הנוספים שהעלה כאן חבר-הכנסת מאיר כהן אני מציע להעביר את הנושא לוועדת הכלכלה של הכנסת.

הד"ר ש. ארבל-אלמזלינו:
רשות הדיבור לחבר-הכנסת זכאי, להצעה.

יחזקאל זכאי (המערך):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אני חושב שחבר-הכנסת מאיר כהן העלה לסדר-היום של הכנסת נושא שהוא לא הכין שיעורי בית לגביו. הטעו אותו באינפורמציה שמסרו לו.

מאיר כהן (הליכוד):

שיעורי הבית שלי הם עוד מהכנסת השמינית. אני יודע אותם בדיוק. בכנסת השמינית החקיים דינו בוועדת הכלכלה במשך ארבע-חמש ישיבות. אם תקרא את הפרוטוקולים תדע מה נאמר שם על-ידי חבריך.

יחזקאל זכאי (המערך):

אם חבר-הכנסת כהן חושב שיש לו אינפורמציה שהמשחטות מחזירות מים לתוך העופות, ועושות זאת בכוונה, אני מציע לו שימסור את התלונה שלו למש-טרה. הרי זו הונאה. אם יש גופים כאלה שעוסקים בהונאה — — —

מאיר כהן (הליכוד):

לא אמרתי הונאה.

יחזקאל זכאי (המערך):

אם יש עניין של הונאה אני חושב שצריך למסור זאת למשטרה, והמשטרה תחקור ותביא את האשמים לדין. מה לזה ולכנסת ולוועדותיה? האם זה באמת הנושא שהכנסת תעביר לוועדה והוועדה תבדוק אם מחזירים מים לעוף או לא מחזירים? ועדת כנסת תלך לבדוק זאת? אני חושב שזה עניין למדור הרמאויות ולמדור ההונאה במשטרה. זו הערת רא-שונה.

הערה שנייה: את המספרים שנתת ביחס למחיר עוף וסיבסוד אינני יודע מי מסר לך. חבר-הכנסת

מאיר כהן (הליכוד):
כן.

ח'יר' ש. ארבל-אלמזולינו:

אם כן, לפנינו שתי הצעות: האחת, לא לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת, והשנייה, להעביר את הנושא לוועדה. אני מעמידה להצבעה את שתי ההצעות.

הצבעה

בעד ההצעה לא לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת — מיעוט
בעד ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת הכלכלה — רוב
ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת הכלכלה נתקבלה.

3. היערכות הממשלה והמשק לקראת הרחבת הקהילות האירופיות

יש כאן הבעת הסתייגות ממעשה מסויים של ממשלת ישראל השנוי במחלוקת חריפה בדעת הקהל העולמית, בעם היהודי, במדינה, בכנסת ובממשלה עצמה. מבחינה חוקית ואופראטיבית חייב העולם להתייחס אל דעתו של הרוב בממשלה אך מבחינת ההשפעה האינטלקטואלית וההשקפתית נודעת תמיכה לא מבוטלת לדעתם של המיעוט בממשלה ובכנסת. אך ההודעה שפורסמה בבריטל יש כמה סימני היכר צוריים שרוב מגיינו של הבית הזה, עם כל המחלוקת הקיימת בתוכו, חייב להגיב עליהם בשלילה נמרצת. גם בהבעת חילוקי דעות בין מדינות ריבוניות יש תרבות מקובלת של איפוק ודרך-ארץ, וכמה ביטויים בהודעה האירופית החד צדדית חורגים לדעתי מסייגים אלה.

חמור מכול: אירופה הקהיליתית כלל לא נתנה את ידה למהלך השלום, לא הגיבה תגובה הוגנת על חוזה השלום בין מצרים לישראל, שפכה על המהלך הזה מקלחת של צוננים ונחשולים של ספקנות. על כן, הביקורת הנזעמת שהשמיעו תשעת שרי החוץ בבריטל נקלטת באוזנינו ברוח אחרת לחלוטין מזאת המלווה את התייחסותנו לדעותיהם, ולו גם הביקורת, של הגורמים המסייעים למהלך השלום, הדורשים לעתידו והכואבים בכנות את המכשולים הנערים מים על דרכו. אין כאן בקהיליה האירופית הרגשה של "נאמנים פצעי אוהב"; יש יותר רושם של אהבת הפציעה מעבר לכל גבול וכל שיעור. עם זאת תשגה הממשלה אם לא תיתן את דעתה ברצינות להיקף הרחב של הביקורת שעוררה ההחלטה בדבר הקמת אלון מורה.

גברתי היושבת-ראש, ביחסה של אירופה וביחסם של גורמים בין-לאומיים אחרים, לרבות מוסדות האו"ם, לחוזה השלום בין ישראל ומצרים יש תופעה שאך לפני זמן קצר קשה היה להעלותה על הדעת ועל הדמיון. שתי מדינות שהיו ביניהן יחסי מלחמה ואי-בה, אש מתלקחת ודם נשפך, עוברות ממצב של מלחמה למצב של שלום, למצב של יחסים תקינים,

כהן, קילו עוף חי היום עולה 25.10 לירות, במחיר השוק החפשי שהממשלה כמעט שלא מתערבת בו. הוצאות העיבוד, הפחת, המסים וההובלה היום הם כ-18 לירות לקילוגרם. כאשר הממשלה מקבלת את העופות למחסניה זה עולה לה 43 לירות, והיא רש-אית להחליט למכור בכמה שהיא רוצה. היא קבעה מחיר ממוצע והמחירים האלה משתנים כל שבוע, לפעמים חמש פעמים בשבוע.

עד שההצעה שלך תעבור לוועדה ויבדקו אותה ויסיקו מסקנות ישתנו המחירים שלושים פעם. לכן אינני חושב שזה נושא לוועדת כנסת או למליאת הכנסת ואני מציע להסיר אותו מסדר-היום.

ח'יר' ש. ארבל-אלמזולינו:

חברי הכנסת, אנו עוברים להצבעה. חברי-הכנסת מאיר כהן, אתה מקבל את הצעת שר החקלאות להעביר את הצעתך לוועדה?

ח'יר' ש. ארבל-אלמזולינו:

חברי הכנסת, אנו עוברים להצעה לסדר-היום מס' 2123 בנושא: היערכות הממשלה והמשק לקראת הרחבת הקהילות האירופיות, של חברי-הכנסת אבא אבן. רשות הדיבור לחברי-הכנסת אבן.

אבא אבן (המערך):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, ביוני 1970 חתמה ישראל על הסכם העדפה עם שש מדינות השוק האירופי המשותף. היתה זו התקשרותנו הרצינית הראשונה עם יחידה כלכלית ענקית על 260 מיליון או-רניה שתוצרתם הגלמי המאוחד איננו מפגר בהרבה אחרי זה של ארצות-הברית. זכור לי כי היתה אווירה הגיגית באולם הישיבות בלוקסמבורג באותו יום חי-תימה.

במאי 1975 חתמה ישראל על הסכם לכינון אזור סחר חפשי בים התיכון. הפעם חתמו תשע מדינות מטעם הקהיליה האירופית. לפנינו עכשיו הרחבה נוספת בהרכב הקהיליה: שלוש מדינות בדרום אירופה, יוון, ספרד ופורטוגאל, מצטרפות בעת ובעונה אחת למשפחת המדינות הדמוקרטיות בעולם — משפחה עדיין קטנה עד להכאיה — ולקהיליה האירופית ש-תמנה בקרוב תריסר מדינות.

גברתי היושבת-ראש, יומתי את הדיון הנה עקב השלכותיו הצפויות של המפנה החדש הזה, לאמור: עירעור רציני של האיזונים המכסיים והפיסקאליים בהסכם של 1975, וזאת בלי סיכוי שההרחבה תשפר את מעמדנו המדיני. היפוכו של דבר: בפעם הראשונה מצטרפות לקהיליה שתי מדינות שאין להן מערכת יחסים שלמה עם מדינת ישראל. אך בין רישום הסעיף הזה לפני כמה שבועות ובין העלאתו לביורור היום ניתוספו לנו כמה גורמי דאגה ותשור-מת-לב, שהם מעבר להקשר החשוב אך המוגבל של יחסי המסחר והכלכלה.

המודבר איננו רק או בעיקר בהודעה שפורסמו שרי החוץ של הקהיליה במועצתם שלושם. לכאורה,

רויות הגדולות המקופלות באינטרנאציונאל הסוציאליסטי לקידום האחריות של הממשלה להידוק היחסים עם אירופה. אני סבור כי דל, גברתי היושבת-ראש, ראשי הפרקים שהעלית כדי להוכיח כי יש כאן עניין לכנסת לענות בו, אם במליאה, אם בועדה, אך בכל מקרה בזמן הקרוב, ברצינות ובשיקול דעת.

הח"ר ש. ארבל-אלמזלניו :
רשות הדיבור לשר החוץ, לתשובה.

שר החוץ מ. דיין :

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אינני חושב שהממשלה וגם לא הכנסת הקדישו זמן מועט מדי בפעילותן למדינות אירופה, לקשרים שבינינו ובינו, למגמה להדק את הקשר ולהשיג הבנה רבה יותר מצדו, בין שהן משתייכות לקהיליה האירופית ובין שהן משתייכות לקבוצה הנורדית. מכל מקום, אני עצמי ביקרתי בכל המדינות האלה. כמה משרי החוץ של המדינות האלה ביקרו בישראל. כן ערוכה לפי גינו תכנית של המשך ביקורים הדדיים ומגעים נוספים.

אינני יכול להתחייב ולומר שהמגע הזה והפעולות האלה אמנם פתרו את כל השאלות. תחילה אקרא לפני הכנסת את השרד שנמסר מטעמי היום לשגרירי התשע, בתגובה או בתשובה להכרותם, שהווד כרה עליידי חברי-הכנסת אבא אבן, ואשר היתה לא רק דברים בגנות ההתנחלות אלא גם ביקורת מטעם התשע כלפי ישראל וממשלת ישראל. ביקורת זו הקיפה הרבה מעבר לשדר שמסרנו. אנו ביקשנו שהשדר יועבר לכל אחד משרי החוץ של תשע המדינות, והוא אומר כך: "ממשלת ישראל דוחה לחלוטין את ההצהרה המזרח-תיכונית של שרי החוץ של הקהיליה האירופית מיום 18 ביוני, ורואה אותה כפגיעה בכל תהליך המשאומתן באזור ובחיפוש ארתי הסדר כולל. העמדה שנקטה הקהיליה האירופית עשויה רק לרפות את ידי המשאומתן בין הצדדים, לגבי כל הנושאים הקשורים באוטונומיה ובתנודת יהודה, שומרון וחבל עזה. היתה זו תקוותנו וציפייתנו כי הקהיליה האירופית תעני מלוא תמיכתה להישג ההיסטורי של חווה השלום הישראלי-המצרי וכן למשאומתן הקשה שבו אנו מתחילים עתה. אולם לאחר ההצהרה החדשה יכול אני רק לבקש ממדינות אלה לשקול בזהירות ככל האפשר את האחריות החמורה ואת התוצאות של הנסיגות לחוץ מראש ולהכתוב במחוץ משפט על מהלך המשאומתן, תוך חיזוק הכוחות והעמדות הרוצים בכשלונו, ועליידי כך תוך גרימת נזק בלתי ניתן לתקנה לתקוות השלום במזרח התיכון.

הישובים הישראליים תואמים לדעתנו לחלוטין את המשפט הבינ-לאומי, ואיננו יודעים על שום כלי משפטי שיכול לאסור על יהודים לחיות ביהודה. שומר רון וחבל עזה. אף לא ערבי אחד נושל על-ידי ישו-בים אלה. אדרבה, ייסוד הישובים היהודיים באזור רים הביא עמו פיתוח כלכלי ומקורות תעסוקה נוספים לתושבים הערבים של אזורים אלה. למרות הצהרות הקהיליה האירופית ומכשולים רבים אחרים בדרךנו תעשה ישראל כמיטב יכולתה להמשיך במשאומתן בתקווה להשיג הסכם בתאם להסכמי קמפ-דייוויד ככתבם וכרוחם."

כלום לא היה נחשב כמובן מאליו לפני זמן קצר שכל מדינה שוחרת שלום — בריית-המועצות, אי-רופה, אסיה — תקדם את הצעד הזה בברכה בלתי מוסיגת ובסיפוק נאמן? ואילו במקרה הזה, הראשון והיחיד בהיסטוריה, יש התייחסות לחוזה שלום כאל מעמד מצער.

במגילת האו"ם העבירה החמורה ביותר היא עשיית מלחמה; במגילת הערכים המקורית בת זמננו העבירה הגדולה היא דווקא עשיית שלום. וזאת בגלל הליכה שולל אחרי אשליית ההסדר הסימולטאני הכוללני, כאילו יעלה על הדעת לפרק סיכסוך כה ותיק וכה מורש בדרך שאינה הדרגתית, מדינה אחת מדינה, קטע של סיכסוך אחרי קטע. מי שאומר שאין לעשות שלום בשלבים אומר בעצם שאין לעשות שלום בכלל. מוטב לקיים מצבי קפאון טעוני חומר נפץ מאשר להזדקק לשלום חלקי כהקדמה לשלום כולל.

יש גם אי רצון להכיר במצרים כבמדינה ריבונית הרשאית לקבוע לעצמה באיזו מידה היא תשעבד אינטרסים לאומיים שלה לשיקולי סולידאריות עם אלה שמחוץ לגבולותיה. לא מוטל על מדינות אירופה, כפי שלא מוטל על מדינת ישראל, להכריע בין השיקולים הפועלים במערכת ההכרעות הריבונית של מצרים.

ייתכן, חברי הכנסת, כי הופעה חיוורת ומגומת גמת זו של התשע בחוויית השלום משקפת את המצוקה הכללית הפוקדת את הרעיון האירופי בימים אלה. שהרי כל האווירה לגבי אירופה הקהילתית היא מפוכחת יותר, פחות מרוממת רוח מאשר בשנות ה-50. התנופה של הפדראליות נעצרה מכוח החשדנות הצרפתית והבריטית כלפי כל פגיעה בריבונות הייחודית של מדינות המתגאות כל אחת במורשתה המפוארת. אחד האישים המרכזיים בקהיליה, ששאלתי אותו להתרשמותו מהמצב הנוכחי בקהיליה, אמר: יש לנו תחושה עצובה ומיואשת של שוליות, הרגשה שגורל האנושות נחרץ במקומות אחרים.

יחד עם זאת יש תנופה לרעיון האירופי אם נשארת בעינה המציאות האירופית המוצקה ורחבת האפקים. ישראל חייבת לתפח את קשריה אהה בערנות והתמדה. הצורך המיידי, חברי הכנסת, הוא לעמוד על תוצאות ההרחבה החדשה. לפי כל אומדן מסמך עלולה הצטרפותן של שלוש המדינות הללו לפגוע באקראי ולא מדעת גם ביצוא התעשייתי של ישראל, גם ביצוא החקלאי הטרי, גם בתעשיית המזון וגם בתעשיית הטקסטיל. לאמרי, מוצדקת בהחלט תביעה ישראלית לרביזיה של ההסכם. מוזקק עוד יותר היה הגיון לתבוע לישראל מעמד חדש, מעמד של מדינה גלונית, בקהיליה האירופית לפי אותו סעיף לחוזה רומא המאפשר מעמד זה. נכון כי בצד השני של המאזן יש גם סיכוי של פתיחת השווקים של יוון, ספרד ופורטוגאל ליצוא ישראלי. אך זאת בתנאי שצליח לסגל את ההסכם הנוכחי לתנאי השוק המורחב.

ובסיום, מתבקש בתוכנו שינוי בתודעה. בשנתיים האחרונות הקדישו הממשלה והכנסת עשרות שעות בדיונים ובסקירות על סוגיות המדיניות אך רק כמה דקות הוקדשו לסוגיות האירופיות. מוזנחות האפשרו-

הוועדה לשיתוף פעולה ושוב יעלו נציגינו את תבי-
עותינו.

למושב הוועדה לשיתוף פעולה קדמו דינונים מוק-
דמים רבים במישור בילאטראלי ומוטיליטראלי כאחד,
ואין ספק שתהיה דרושה מלאכה רבה וממושכת נוספת.
זאת במאמץ לשכנע את הקהילה כגוף ואת המדינות החבר-
רות, כל אחת בנפרד לא רק בצדקת תביעותינו — על כך
אין בעצם חולקים — כי אם גם בצורך להיענות להן תוך
התעלות מעל לראייה הצרה והאינטרסנטית של כל אחת
מהמדינות. צריך להיות ברור שהרחבת התחום היס-
תיכוני של השוק המשותף מחייבת צעד מקביל גם
כלפי ישראל.

גם בנושא המדיני של היחסים הבילאטראליים ה-
בעיה קשורה בשלוש המדינות המצטרפות לשוק. קודם-
כול לגבי ספרד, דרושה הכרה של ספרד בישראל
והקמת יחסים דיפלומטיים מלאים בינה לבין יש-
ראל. כמו-כן דרושה העלאת הדרג הדיפלומטי ליח-
סים מלאים בדרג שגרירות בינינו לבין יוון. וכן גם
לגבי פורטוגאל, דרושה הקמת שגרירות של פורטוגאל
בישראל. בנושאים האלה מתקיימים על ידינו מגעים
מתמידים. מדינות הקהילה הבטיחו את עזרתן בנידון.
שרי החוץ הגרמני, הבלגי ואחרים אמרו שיפנו באופן
אישי אל עמיתיהם בארצות האלה כדי להביא לתו-
צאה המבוקשת על ידינו. אף-על-פי-כן עלי לומר
בגילוי לב כי אינני יכול להבטיח לכנסת שדבר זה
אכן כבר ייעשה.

כל הדברים שמסרתי עכשיו לכנסת בנושא הכל-
כלי אינם באים, כמוכן, במקום הצעדים אשר משרדי
הממשלה הנוגעים בדבר נוקטים למעשה בישראל עצמה
כדי להיערך לקראת המצב הכלכלי החדש אשר עלול
להיווצר בעתיד עם הצטרפותן של המדינות החדשות,
ובראש וראשונה להשפעה שתהיה להצטרפותה של
ספרד.

אני מציע להעביר את הנושא, הן את חלקו המ-
דיני והן את חלקו הכלכלי, לדיון בוועדה כפי שהכנסת
תמצא לנכון.

הי"ר ש. ארבל-אלמזולינו :

חברי-הכנסת אבא אבן, האם אתה מסכים להצעת
שר החוץ שהצעתך תועבר לוועדה שוועדת הכנסת
תקבע?

אבא אבן (המערך):
אני מסכים.

הי"ר ש. ארבל-אלמזולינו :

חברי הכנסת, לפנינו הצעה אחת, להעביר את
הצעתו של חבר-הכנסת אבא אבן לוועדה שתקבע ועדת
הכנסת.

ה צ ב ע ה

ההצעה להעביר את הנושא לוועדה שתקבע ועדת
הכנסת נתקבלה.

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, בנושא המר-
כז שהעלה חבר-הכנסת אבן, העובדה היא כי הר-
חבת הקהילה האירופית עם הצטרפותן של יוון, פור-
טוגאל וספרד תיצור בשבילנו, הן במישור הכלכלי
והן בתחום המדיני, בעיות חדשות ומציאות חדשה
לגבי ההסכם הקיים של ישראל עם קהילה זו. עובדה
זו ידועה לכולנו ונידונה פעמים מספר בוועדות ה-
כנסת ובמשא-ומתן בינינו לבין מדינות השוק. על
נושא זה גם מסרתי בסקירת האחרונה בכנסת על
פעולות משרד החוץ.

משרד החוץ פעיל בנושא זה, הן בנציבות הקהילה
הכלכלית האירופית בבריסל והן בכל תשע המדינות
החברות, כבר זמן רב. הנושא תפס מקום חשוב בשיחות
שנהלו בירושלים עם שרי החוץ של גרמניה, אי-
טאליה והולנד ובשיחות עם שרי החוץ של בלגיה
וצרפת בארצותיהן.

שר החוץ הגרמני, כיושב-ראש תורן של התשע,
כינס במחצית השנייה של 1978, לפי בקשתנו, את
המועצה לשיתוף פעולה המשותפת לקהילה וליש-
ראל. במושב המועצה אשר קויים בדרג שרי חוץ
בדצמבר 1978 תיארונו, על דעת ועדת השרים היש-
ראלית לענייני השוק המשותף, את הבעיות אשר
ייווצרו למשק הישראלי כתוצאה מהרחבת הקהילה,
והדגשנו שדרישתנו למעמד של חברות גלויות בק-
הילה, שהוצגה עוד ב-1966, מוסיפה להיות היעד
הבסיסי שלנו והואיל ורק מעמד זה יכול להבטיח
את התוכן הכלכלי הממשי לעתיד קשרינו עם הק-
הילה האירופית. כדי להקדים תרופה למכה ביקשנו
לקיים עם הקהילה התייעצויות רשמיות על ההש-
לכות של הרחבתה על המשק הישראלי, במגמה לה-
ביא לשיפורים מרחיקי לכת בהסכם שלנו עם הק-
הילה, שינויים שרק הם עשויים להבטיח את השבת
האיוון שיופר בעקבות ההרחבה ומניעת נזק חמור
לכלכלתנו.

דאגתה המרכזית של ישראל היא כי בתחום החק-
לאי תובטח לכל תוצרתנו, הן הטריה והן המעובדת,
גישה מלאה וחפשית לשווקים בארצות הקהילה וכי
בשטח התעשייתי — אשר לגביו כבר קיים אזור סחר
חפשי — לא תיגזק יכולת ההתחרות של ישראל בדרך
זו או זו כתוצאה מן ההרחבה.

על דעת שני הצדדים הוחלט במועצה לשיתוף
פעולה על פתיחת זרימה עם הקהילה אך לדא-
בוננו תהליך זה טרם החל אף שבינתיים כבר חתמה
קהילה על הסכם להצטרפותה של יוון, והמשא-
ומתן עם פורטוגאל מצוי כבר בעיצומו. אני חייב
להדגיש שהבעיות החמורות ביותר ייגרמו, כמוכן, בק-
שר להצטרפותה של ספרד שאינה מקיימת אתנו יח-
סים דיפלומטיים. אנו מקיימים גם בנושא זה חילופי
דעות עם הקהילה, לא רק עם הגופים הרשמיים
של הקהילה אלא גם בנפרד עם כל אחת ואחת
מהמדינות, עם ראשיה ועם שריה. מאוד לא היינו
רוצים להימצא במצב שלפיו נמצא את עצמנו בעתיד
בפני עובדות מוגמרות. בשבוע הבא ייפגשו שוב
בבריסל משלחות של ישראל ושל הקהילה במסגרת

4. קרנות הפנסיה של ההסתדרות

היו"ר ש. ארבל—אנחנו עוברים להצעה הבאה לסדר-היום: קרנות הפנסיה של ההסתדרות, של חברי-הכנסת מאיר כהן. רשות הדיבור לחברי-הכנסת מאיר כהן.

באיר כהן (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, באמצע שנות ה-50 הוקמו על-ידי ההסתדרות שש קרנות פנסיה: "מבטחים", "לפקידי", "קרן גימלאות מרכזית", "קרן ביטוח פועלי בניין", "קרן ביטוח לפועלים חקלאיים" ו"נתיבי". התכנית הפנסיונית שהוצעה על ידם היתה "פנסית יסוד": העובד והמעביד יפרישו מדי חודש בחדשו כל אחד 5%, בסך-הכול 10% מהשכר, כדי להבטיח לעובד בגיל פרישה — גיל 65 — פנסיה של 70% מן השכר האחרון. תכנית זו אינה פוגעת בפצויים המגיעים לעובד.

הצלחת התכנית היתה מסחררת. אלפי שכירים הצטרפו לקרנות. שאלת המפתח היתה: כיצד יכולות קרנות ההסתדרות להעניק לציבור תכניות ביטוח בתנאים כה טובים ומרחיקי לכת בשעה שהן אינן כל-כליות? ההסבר של ההסתדרות היה: הקרנות הוקמו על בסיס של עזרה הודית ועל העקרון של "דור לדור", כלומר בנטל שמעמיסים הפנסיונרים על הקרנות ישאו הצעירים שייכנסו לקרנות על-ידי ההסכמים הקיבוריים שייחייבו אותם להיכנס אליהן.

חלפו השנים ורבים הצטרפו לקרנות. אולם מתברר כי ההון שנצבר אינו עומד ביחס הדרוש לשיעורים הנוכחיים של התחייבות הקרנות. מר יצחק בלאס, אקטואר ההסתדרות במשך שנים רבות, התריע רבות בנושא זה. הניתוח של האקטואר מגלה כי הקפיצות בהתחייבויות של הקרנות לפנסיונרים גדלות משנה לשנה בקצב מהיר מהגידול בהון הקרנות, וזאת על אף האינפלציה שמגדילה את ההון באחוזים ניכרים. לדעת האקטואר ולדעת מומחים רבים, כגון פרופסור ארנסט קיזור משווייץ, הקרנות אינן מסוגלות להתקיים בתנאים הקיימים. יתר על כן — קובע האקטואר לשעבר — כדי להתקיים ייאלצו הקרנות לנקוט צעדים דראסטיים: הגדלת דמי הביטוח, ומה שמחמיר יותר, הקטנת שיעור הפנסיה ל-40% או 50% מהשכר האחרון במקום 70%. לכן ברור היום שמבטחים בקרנות שהם בני 20—50 לא יזכו לפנסיה בשיעור של 70% כפי שהובטח להם עם כניסתם לתכנית הקרנות. אלה הדברים שאמר יצחק בלאס, אקטואר ההסתדרות, עוד לפני שנתיים. עוד בשנת 1973 הגיש האקטואר בלאס הצעה לרפורמה בקרנות. הוא הדגיש כי חשיבותה ונחיצותה דחופים ביותר אך עד היום לא נשתנה דבר.

אצט מתוך הדין-וחשבון עמ' 23—24: "במצב הקיים, כאשר שיעור דמי הביטוח נשאר קבוע ברמה הגבוהה ושיעור הגימלאות הולך וגדל, מתקרבת מערכת הפנסיה ההסתדרותית יותר ויותר למצב בו מימון המערכת נעשה קרוב למימון תקציבי ולהתאפסות ה"הון" "כמובן, כדי לקיים מערכת מימון כזו יהיה

צורך להגדיל במידה רבה את שיעור דמי הביטוח. ההגדלה שתידרש תהיה ניכרת ביותר אם ירצו לשמור על הרמה המובטחת הנוכחית של הגימלאות". ומדגיש האקטואר: "את שיטת המימון הקיימת בקרנות ניתן לסכם במאפיינים הבאים: 1. אין מערכת מוגדרת של כללים המבטיחה את ההכנסות הדרושות לקיום המימון של התכנית; 2. לא קיימים כל-כללים להערכת תקינות הפעולה של התכנית. כלומר, תקנות הקרנות אינן מספקות כל קריטריון או אינן דיקטאטור אשר יאפשר לקבוע האם הסכומים שנצברו הם פחותים מן הנדרש להבטחת הפעולה התקינה או שמה קיימים עודפים, וכו' גם הגופים המפקחים על-פי החוק על פעולות הקרנות אינם מפעילים קריטריונים כאלה לבדיקת תקינות פעולתן של הקרנות; 3. שיעורי דמי הביטוח הם גמורים במידה ניכרת מן השיעורים הקבועים אשר יאפשרו איזון לאורך ימים, אם לא יחולו שינויים ולא יובטחו מקורות הכנסה אחרים ברור כי במשך הזמן יגיעו הקרנות להתאפסות מוחלטת של ההון ולהיווצרות גרעון שוטף שיחליף את הגרעון האקטוארי הקיים. לכיסוי גרעון שוטף זה יידרשו סכומים גבוהים ביותר". אני חושש מאוד שהסכומים האלה יידרשו ממשרד האוצר, אדוני סגן שר האוצר. ומוסיף האקטואר: "חוסר שיטת המימון בקרנות גורמת להצטברות בלתי מבוקרת של התחייבויות שאינן באות לעת עתה לידי ביטוי; התחייבויות צבורות אלה יוצרות מעין פצצת זמן המסתכנת את עצם קיומן של הקרנות והעלולה לפגוע בציינים המבטחים ובהתפתחות הכלכלית התקינה של המדינה. כיום אין קשר ברור בין עלות הגימלאות השונות ובין שיעור דמי הביטוח. ההחלטות על הגדלת זכויות החברים אינן קשורות בהכרח בהחלטות מקבילות על יצירת המקורות הדרושים לכיסוי ההוצאות הכרוכות בזכויות מוגדלות אלו. לעתים נוצר הרושם כי הקרנות הן מקור לא אכזב למתן הטבות אשר אינן חייב לשלם עבורן. כתוצאה מכך מוטלות על הקרנות התחייבויות כספיות אשר כדי לכסותן היו גופים כלכליים אחרים במשק זקוקים למיליארדים. אין זאת אומרת כי הקרנות מסוגלות ליצור יש מאין. בתנאים הנוכחיים ברור כי הקרנות אינן מסוגלות לקיים את כל התחייבויות ויהיה צורך בעתיד להגדיל את מקורות ההכנסה או להקטין את זכויות החברים או לנקוט בשתי הפעולות גם יחד". זה ציטוט מדברי האקטואר של ההסתדרות. יצחק בלאס.

רצוני לציין כי לפני כשנתיים התפטר האקטואר מתפקידו משום שהמלצותיו לא נתקבלו וכן משום שבהחלטות שנתקבלו לא הועמד השיקול המקצועי, קרי המצב האקטוארי, מעל לכל שיקול אחר. עד עצם היום נותרה המערכת הפנסיונית ההסתדרותית ללא אחריותו של אקטואר.

ציינתי בראשית דברי כי ההסכם הקיבוצי בין התאחדות התעשיינים לבין ההסתדרות היה למעשה המכשיר שכפה את הצטרפותם של כלל פועלי היי-צור אל קרנות ההסתדרות. לפני ימים מספר נתברר לנו כי נחתם הסכם קיבוצי נוסף בין ההסתדרות

רוצים לקבל את הכסף עם כל ההצמדה. זו זכותם. מדוע להשהות זאת? 'עשו זאת דווקא לאנשי המר-שבים, לא לתושבי הכרמל ולא לאחרים. בכלל, איך העזו בנק ממשלתי כבנק "טפחות" לעשות זאת? באיזו זכות?

זאת ולא רק זאת. מכל קבלן מורידים 5% לטובת "קרן ביטוח פועלי הבניין", מכספים שמגיעים לו מן הממשלה או מן הרשויות המקומיות. אם הוא מדווח מוחזרים לו הכספים אחרי חמישה חודשים. מדוע? הרי הוא משלם לקרן הביטוח בזמן. הוא משלם לקרן הביטוח, הכספים מושקעים בקרן הביטוח וכעבור שלושה חודשים הם מוחזרים לו ללא ריבית. מדוע ער-שים זאת? איוו זכות יש להם לעשות זאת? כמה אלפי אנשים יש להם כספים בקרנות ביטוח והם אינם יודעים על כך? אני מוכן להביא דוגמה אישית שלי.

יחזקאל זכאי (המערך):

הטענות שלך, נגד מי הן מופנות?

מאיר כהן (הליכוד):

הטענה שלי היא שיוחזר לאנשים הכסף שנוכה מהם.

יחזקאל זכאי (המערך):

נגד מי אתה טוען?

מאיר כהן (הליכוד):

אני טוען שהממשלה צריכה מייד לחוקק חוק פנסיה ממלכתית, ואולי בדרך זו נורזו — — —

מאיר פעיל (מחנה שלי):

נהיה בעד חוק פנסיה ממלכתית, והנח לקרנות הפנסיה.

מאיר כהן (הליכוד):

אם יחוקק חוק פנסיה ממלכתית יאלץ הדבר את הקרנות להחזיר לאנשים את המגיע להם. אדם שעבד ב-1960, ניכס ממנו כספים לקרן הפנסיה, וכאשר הוא בא ב-1970 לדרוש את כספו היתה התשובה שקי-בל: תביא לנו הוכחות. לאחר ששלח מכתב באמצעות עורך-דין הוא קיבל את כספו חזרה בריבית של 4% ללא הצמדה.

יחזקאל זכאי (המערך):

נגד מי אתה טוען?

מאיר כהן (הליכוד):

אתם הרי רוצים להגן על הפועלים. אני אביא דוגמה כיצד מגינים על פועלים.

יחזקאל זכאי (המערך):

מי איננו בסדר?

מאיר כהן (הליכוד):

קרנות הפנסיה.

פועל בניין, אחרי חמש-עשרה שנות עבודה, נהיה נכה. הביטוח הלאומי, לאחר בדיקה של ועדה רפו-אית, קבע לו דרגת נכות של 100%. הוא פנה לקרן הביטוח וביקש את הפנסיה המגיעה לו. אמרו לו:

ובין התעשיינים לגבי חכנית "פנסיה מקיפה" שמנ-היגות הקרנות ההסתדרותיות. מידיעות שהופיעו בכלי התקשורת נמסר כי שני הצדדים להסכם לא היו מו-כנים למסור עליו כל פטים שהם. מאידך גיסא נאמר כי בתמורה להסכמת התעשיינים להסכם זה יעניקו להם הקרנות ההסתדרותיות הלוואות במאות מיליוני לירות, דבר שלא הוכחש לא על-ידי הקרנות ולא על-ידי התעשיינים.

על סמך פניות של ועדי עובדים אלי רצוני להרהר בקול רם: היתכן לחייב את כל העובדים לוותר על כספי הפיצויים המגיעים להם מכוח החוק? אני רוצה לצטט כאן מחוברת שפורסמה לפני הבחירות, בשנת 1977, על-ידי ההסתדרות, בקשר להצעת החוק של סגן השר יורם אריזור: "במה שונה הצעת החוק מהמצב הקיים? הזכות לקבל פיצויים. כיום יש זכות לעובד לקבל פיצויי פטורים, ואם הוא מבוטח ב-פנסיה מקיפה — לקבל השלמה לפיצויים בגובה של 2 1/3 אחוזים. ישנם מספר מקרים שהעובד זכאי לפי-צויי פטורים גם אם הוא מתפטר ממקום העבודה. כל הזכויות האלה הן לפי הסכמי עבודה או לפי חוק הכנסת." אתם היום באים לקרנות ההסתדרות ומבטלים את אפשרות העובדים לקבל פיצויים. בחו-רת של ההסתדרות הובטח שימשיכו לשלם להם את הפיצויים המגיעים להם גם בהגיעם לגיל ה-פנסיה.

האם ייתכן במדינה נאורה ומתוקנת להכריח את השכירים בתעשייה להיות חברים אך ורק בקרנות הסתדרותיות למרות מצבן האקטוארי הרעוע? האם ייתכן שקיימת אפשרות של חתימת הסכם בין המע-סיקים לבין ההסתדרות ללא כל התייעצות בוועדי עובדים? הרי מדובר בטובת העובדים. אם אכן מדובר בטובתם, כפי שמציגים זאת הצדדים להסכם, מה יש להסתיר? אולי קיימות אלטרנאטיבות ביטוחיות אחרות במשק ותכניות טובות יותר? אני סבור ש-טובת העובדים היא מעל הכול. לא ייתכן במדינה דמוקרטית להשתמש באמצעי כפייה, על-ידי אי מתן הגנה הסתדרותית לעובדים שלא יצטרפו לאחת מקרנות הפנסיה של ההסתדרות, כדי לאלץ אלפי עובדים להפקיד את כספם, את הכסף שמקורו בתנאים ה-טובים שלם, דווקא באותן קרנות שיציבותן מו-טלת בספק.

אביא כמה דוגמאות מהתנהגות קרנות הפנסיה. מי שהיה במושב חקלאי וקיבל הלוואות לשיכון באמ-צעות בנק "טפחות" נוכח לו 5% מן ההלוואה לטובת "קרן ביטוח פועלי הבניין". לאחר כמה שנים קמה צעקה. כעת מחזירים להם את הכסף רק עם ריבית, ללא הצמדה. איוו זכות היתה לבנק "טפחות" להר-ייד כסף לטובת "קרן ביטוח פועלי הבניין" ולהח-זירו לא צמוד, רק בריבית של 24%? האין זה גול של אנשי המושבים?

יחזקאל זכאי (המערך):

חבר-הכנסת מאיר כהן, מתי החזירו את הסכו-רים?

מאיר כהן (הליכוד):

עוד לא החזירו. אנשים אינם רוצים לקבל. הם

ציע לכנסת להסיר מסדר-היום את הצעתו של חבר-הכנסת מאיר כהן. גם אנוכי וגם מחנה שלי תומכים בחוק פנסיה ממלכתית ונתרומם את תרומתנו הצנועה, ככל שנוכל, להחיש את תהליך חקיקתו של חוק כזה; אנו חושבים שהגיע הזמן שבמדינתנו יהיה חוק פנסיה שממנו ייחנה כל אדם במדינה.

דב שילנסקי (הליכוד):

אתה נמצא עם תנועת החירות בחזית אחת. זה דווקא יפה.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

עכשיו אני מבקש מכם שתהיו אתי בחזית שנייה.

מה אני מציע? — כל עוד אין חוק פנסיה ממלכתית אני מציע שלא ניגע בקרנות הפנסיה. שכן אם נתחיל לטפל בקרנות הפנסיה ההסתדרותיות לפני קבלת החוק עלולים להיגרם נזקים מלווים בתופעות פסיכולוגיות של אי-אמון בקרנות הפנסיה ותיגרם פאניקה. כל זאת כאשר עדיין לא בנינו את התחליף הממלכתי. לכן אומר אדם כמוני: הבה נסיר את ההצעה מסדר-היום, הבה נחיש פעמינו ונחוקק חוק פנסיה ממלכתית; ועם קבלת חוק הפנסיה ראיות קרנות הפנסיה שתיבדקנה כהלכה. זאת קודם-כול כדי לקבוע כיצד מעבירים את יתרת כספי הביטוח מקרנות הפנסיה לפנסיה הממלכתית, והפיצויים — וחבריהכנסת מאיר כהן תיאר זאת כהלכה ובהגינות — בכלל זה ואחר-כך כדי לקבוע כיצד להעביר זכויות בייטוח לפנסיה הממלכתית, כך שלא ייפגעו לא הוותיק ולא החדש, לא הוותיק שצבר בעבר זכויות בקרנות הפנסיה ההסתדרותיות ולא החדש שהצטרף זה עתה לפנסיה הממלכתית.

לכן נדמה לי שנהיה הוגנים והגונים אם נקדיש מאמצים לחקיקת חוק הפנסיה הממלכתית ונרפה עכשיו מקרנות הפנסיה ההסתדרותיות. לאחר קבלת חוק הפנסיה הממלכתית נטפל כהלכה גם בקרנות הפנסיה ההסתדרותיות וגם באחרות.

הי"ר ש. ארבליאמזוליני:

חברי-הכנסת מאיר כהן, האם אתה מסכים להצעת סגן שר האוצר להעביר את הצעתך לוועדה?

מאיר כהן (הליכוד):

כן.

הי"ר ש. ארבליאמזוליני:

הייתי רוצה להפנות תשומת-לבו של סגן שר האוצר כי לפי התקנון נושא הנגמלאות והפנסיה הוא בתחום סמכויותיה של ועדת העבודה והרווחה.

סגן שר האוצר י. פלומין:

אני בעד העברת ההצעה לוועדת הכספים ואסביר מדוע: נושא זה עשוי להיות לו השלכות על מחוייבויות אפשריות של הממשלה מבחינה כספית. אני מציע — — —

הי"ר ש. ארבליאמזוליני:

ועדת הכנסת תקבע את הוועדה שאליה יועבר הנושא.

תעבור בדיקה של ועדה רפואית אצלנו. הוא אמר: עברתי בדיקה של הוועדה הרפואית של הביטוח הלאומי. אמרו: ניתן לך שיקום ולא פנסיה, והציעו לו קיוסק בקריית-שמרנה. וזו דוגמה של אדם שהביטוח הלאומי קבע לו דרגת נכות של 100%, וכידוע הביטוח הלאומי אינו ממהר להעניק דרגת נכות של 100%. איש זה ומסכנים אחרים שכמותו אין להם פה, איז להם לאן לפנות. הם יכולים לפנות לבוררות של ההסתדרות ששלושה מחבריה הם חברי הסתדרות והם צריכים להיות הבורר שבין הקרן ובינם. איזו בוררות זו? הם יפסקו לטובת החבר? הם יפסקו לטובת הקרן. האם ייתכן דבר כזה?

אני רוצה לסיים ולהציע כי הכנסת תקיים דיון בנושא זה במליאה. אולי הדיון במליאת הכנסת יהיה בו כדי לזרז את הממשלה להגיש הצעת חוק פנסיה ממלכתית. אני מציע איפוא לקיים דיון בנושא במליאת הכנסת.

הי"ר ש. ארבליאמזוליני:

רשות הדיבור לסגן שר האוצר, לתשובה.

סגן שר האוצר י. פלומין:

גברתי היושב-ראש, כנסת נכבדה, בדברי ההסבר להצעתו, כפי שהוגשה לנשיאות הכנסת, מציינ חבר-הכנסת מאיר כהן ובצדק, ואני מצטט: "למדינה אין כל התחייבות משפטית לאשר קורה בקופות הפנסיה ההסתדרותיות". ואכן צודק חברי-הכנסת מאיר כהן בהגדרת המצב המשפטי. עם זאת אין זה פוטר אר-תנו מלהתייחס לבעיה בכל חומרתה כפי שהעלה אותה זה עתה, ובצדק, חברי-הכנסת מאיר כהן.

אני הייתי מציע שלא נעשה הכללות. אין לנו מידע מדויק על הקרנות. אבל אני מניח שיש קרנות שמצבן קשה יותר ויש קרנות שמצבן קשה פחות. אני מעריך שבפני כל הקרנות ניצבת הבעיה כפי שהעלה אותה חברי-הכנסת מאיר כהן. אני מקווה של-גבי אף לא אחת מהן אין סכנה מיידית. אולם הבעיה קיימת וטוב שנתמודד אותה, ויפה שעה אחת קודם.

המידע החלקי, הלוקי, והשמעות בדבר מצבן של קרנות הפנסיה תרמו לזירוז הדיונים בדבר חקיקת חוק פנסיה ממלכתית. ואנו במשרד האוצר, בתיאום עם משרד העבודה והרווחה, שוקדים על אפשרויות שונות של חוק פנסיה ממלכתית שבמסגרתו תמצא את פתרונה גם הבעיה שהעלה חברי-הכנסת מאיר כהן. פתרון זה איננו פתרון שנוכל לממשו מהיום למחר. לכן לפי שעה יש מקום לבדוק מה קורה בקרנות הפנסיה כפי שהן מתנהלות היום.

לאור דברים אלה הייתי מציע שלא יקיים דיון במליאת הכנסת כי הנושא הוא טכני וכרוך במידע רב ונדמה לי שהוא ראוי לדיון ולליבון הולם במסגרת ועדת הכספים. אי לכך אני מציע להעביר את ההצעה של חברי-הכנסת מאיר כהן לוועדת הכספים.

הי"ר ש. ארבליאמזוליני:

רשות הדיבור לחברי-הכנסת פעיל, להצעה.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

גברתי היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני בא לה-

הצבעה

פנן שר האוצר י. פלומין :
בבקשה.

- 22 — בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בס' דר-היום של הכנסת
בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה
28 — שתקבע ועדת הכנסת
ההצעה להעביר את הנושא לוועדה שתקבע ועדת הכנסת נתקבלה.

היר"ר ש. ארבל-אלמזולינו :
חברי הכנסת, לפנינו שתי הצעות : האחת, שלא לכלול את הנושא בסדר-היום ; והשנייה, להעביר את הנושא לוועדה שתקבע ועדת הכנסת. אני מעמידה להצבעה שתי ההצעות.

5. עקרון האחריות המשותפת של הממשלה ושיבושים בתיפקודה

זוהי המשמעות של האחריות המשותפת על-פי החוק ככתבו וכרוחו.

כאשר שר מותח ביקורת על הממשלה ומדיניותה הוא עושה זאת בניגוד לעקרון האחריות המשותפת ובניגוד לכללי המוסר הציבורי, שכן הוא מבקש ליהנות משני העולמות : שותפות בשלטון באמצעות חבירות בממשלה וקניית אהדה בציבור או במפלגתו על-ידי הסתייגות פומבית מהחלטות או ממעשים שנתקבלו או שהוגשמו על-ידי הממשלה.

קיומה של האחריות המשותפת הוא בסיס הכרחי לפעולתו של ממשל תקין ; הוא תנאי לאפשרותה של ממשלה לעצב מדיניות ולהגשימה ; הוא יסוד מוסרי לפעולתו של קאבינט המושתת על קואליציה. הפרתה של האחריות המשותפת לא רק שהיא מערערת את כל אלה אלא הורסת היא את אמינותה של הממשלה בציבור ומתירה הפרת חוק וקיעקוע של כללי ההתנהגות הנאותים על-ידי הציבור עצמו. אם להם מותר, אומרים רבים, מדוע לנו אסור ?

תהליך התפוררותה של האחריות המשותפת בממשלה הוא לאחרונה מהיר ביותר. הקילקולים שאותם הבטיח ראש הממשלה לפני כשנה לתקן רק החי-מירו, ההדלפות גברו, ההאשמות ההדדיות החריפו. לפני כמה שנים, ב-29 באוקטובר 1976, התפרסם מאמר שבו נאמר : "יש להקים ממשלה אשר תמלא את תפקידה באחריות משותפת, בנאמנות ובאמינות". מחברו של המאמר הוא מר מנחם בגין, או ראש האופוזיציה. היום כראש הממשלה הוא עושה את ההיפך ממה שהטיף לו אז.

חברי הכנסת, הטראגדיה והפארסה החמורות ביותר מתרחשות בתחום הכלכלי, גם אם התחומים האחרים אינם חסרים פארוסות וטראגדיות. שום תחזית לא נתגשמה, שום התחייבות לא קויימה. התהליכים כולם הם בכיוון הפוך מן היעדים הלאומיים ומן ההצהרות והתחזיות של השרים הכלכליים. החוב הלאומי גדל בטרם גיאומטרי, פי שניים מאז שקמה הממשלה הזאת, והגיע ל-750 מיליארד לירות ; ה-אינפלציה גדלה ב-130% מאז שקמה הממשלה הזאת ; מאזן התשלומים מידרדר ; היצוא התעשייתי, לבד מיהלומים ומבטחון, לא גדל כלל אלא קפא במקומו מאז שקמה הממשלה הזאת ; הצמיחה כולה מושגת על צריכה, על השוק המקומי ; מבנה התעסוקה הורע, 20% בלבד מתוספת כוח-האדם שהיתוספה לתעסוקה במשק הלכו לתעשייה, לחקלאות ולבניין וכל השאר פנה לשירותים המינהליים, הפינאנסיים והציבוריים.

היר"ר ש. ארבל-אלמזולינו :
אנחנו עוברים להצעה הבאה בסדר-היום, מס' 3003, בנושא : עקרון האחריות המשותפת של הממשלה ושיבושים בתיפקודה. רשות הדיבור לחבר-הכנסת יעקבי, להנמקת הצעתו.

נד יעקבי (המערך) :
גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, מלאו שני-תימים לממשלה הנוכחית. דומני שהיום זהו זמן הולם לסיכומים. נדמה לי שאין היום מחלוקת בין כל חלקי הבית שהממשלה הזאת לוקה בכושר תיפקודה באורח חמור ביותר, שהיא אינה מקיימת את עקרון האחריות המשותפת ושהיחסים בין שריה רעועים. אני מתנצל מראש בפני שני חברי הממשלה שנמצאים כאן ובפני חברי הכנסת שנמצאים כאן על שלא אוכל להשתמש בדברי באותם ביטויים פראיים, חריפים, קטלניים, בקורתיים, שאמש נקטו בהם חברי סיעת הליכוד נגד ממשלתם.

שרה דורון (הליכוד) :
זה לא נכון.

נד יעקבי (המערך) :

כל העתונים משקרים, רק את אומרת אמת ; ה-ראדיו מוסר דיווח שקר, רק את אומרת אמת ; הטל-וויזיה מוסרת אינפורמציה מוטעית, רק את אומרת אמת. גם ההקלטות של חברי כנסת מהליכוד ששמעתי את קולם, גם הן זיוף של הראדיו, הכול שקר, רק את אומרת אמת.

"הממשלה אחראית בפני הכנסת אחריות משותפת" קובע סעיף 4 בחוק יסוד : הממשלה. זהו עקרון מרכזי במשטר פארלאמנטארי והמשטר הפארלאמנטארי של ישראל בכלל זה. על-פי אחרים חברי הממשלה במשותף למדיניות הממשלה ולהחלטותיה. הם אחראים בפני הממשלה על מעשי משרדיהם, הם אחראים על כך במשותף, והם אחראים בפני הכנסת כנאמר בהצהרת האמונים שלהם בפניה.

לאחריות המשותפת בפני הכנסת יש שתי פנים : מצד אחד אחריות הממשלה כולה למעשיו של כל אחד מחבריה, השרים, ומצד שני אחריותו של כל שר למעשי הממשלה כולה. גם שר חלק על המדיניות הנקוטה עתה, כאשר הממשלה דנה והכי ריעה, חייב הוא באחריות לה ובהגנה עליה. אפילו לא השתתף השר כלל בקביעתה של המדיניות אין הוא רשאי להתנער משותפותו בה בפומבי. הוא יכול לעשות זאת רק לאחר שחדל להיות חבר הממשלה.

הדלפות ואכן אין הדלפות אולם יש שטפונות עזים. היא קיימה יותר ממה שהבטיחה ומה לנו כי נלין עליה?

חיים קורפו (הליכוד):
שכחת להוסיף "ומי אני".

גד יעקבי (המערך):
ומי אני שאחלוק עליהם? נכון, תודה רבה חברי הכנסת קורפו. אני יכול גם לצטט את דבריך אמש בסיעת הליכוד וגם עליך אינני חולק בעניין זה.

אפילו יושב-ראש הכנסת, שכולנו מכבדים אותו, לא יכול היה להחריש ובראיון "למעריב" מ"8 ביולי 1979 הוא אמר: "המסגרות במדינה מתפוררות בגלל הליקויים בסדרי השלטון... והממשלה איננה ממשלה".

(קריאה: כך הוא אמר?)

מה אמרו חברי סיעת הליכוד אמש — זו איננה פורמאציה עדכנית — במלאת שנתיים לממשלת הליכוד? הם אמרו: "הממשלה היא אויבת עצמה"; "קיימת התפוררות חמורה בממשלה"; "השרים מתנהגים כילדים בגן"; "השרים מטרפדים האחד את השני"; "אין מדיניות לאומית"; "הפרנו את כל התחייבויותינו". כך מדברים חברי סיעת הליכוד.

משה שחל (המערך):
וראש הממשלה אמר שזאת היתה שיחה חפשיה וטובה מאוד.

גד יעקבי (המערך):
חברי הכנסת, אפשר כמובן להמשיך ולצטט, אפשר להגדיר את חומרת התופעות, אבל הבעיית הלא-מיות מחריפות והולכות; העלייה פוחתת; האינפלציה גואה; הקיטוב החברתי גובר; יחסי העבודה מתערערים. העניינים האלה מופקדים בידי הממשלה, היא האחראית למדיניות הלאומית. יש הכרת בממשלה שתפקודה תקין, בממשלה המקיימת אחריות משותפת. ממשלה זו, לצערי כאזרחי ישראל, הוכיחה כי היא אינה יכולה למלא את תפקודה ועליה להסיק את המסקנות.

הידיך י. מ. אברמוביץ:
רשות הדיבור לשר משה נסים, לתשובה.

השר מ. נסים:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, חברי-הכנסת יעקבי ניצב על הבמה הנכבדה הזאת כמוכיח בשער. הוא דימה בנפשו שיש לו גם זכות מוסרית להוכיח. ואמנם יש על מה להוכיח ולא אבוא עתה לומר שהכול שכורה, שהכול מתנהל כפי שצריך היה להיות, נהל, שאין הדלפות, שאין חיכוכים או חילופי דברים בין שרים. לא אומר זאת אבל אני בא לחלוק על הזכות המוסרית שהקנה לעצמו חברי-הכנסת יעקבי. הוא עצמו היה חבר הממשלה עד לפני שנתיים, הוא השתתף בממשלה הקודמת, וכל מה שהוא תיאר לפנינו עכשיו אינו אלא כאין וכאפס לעומת מה שהיה בעבר.

שמעון פרס (המערך):
זה לא נכון, זה ממש לא נכון.

ב-10 במרס 1978 אמר שר האוצר לעתון "מעריב": "נגיע באמצע שנה זו, כלומר ב-1978, ליציבות מחירים מוחלטת; האינפלציה לא תעלה על 30%; בשנה הבאה, 1979, תרד האינפלציה ל-20%, ובשנה השלישית, 1980, היא תגיע ל-15%". מה קרה בפועל? ב-1978 האינפלציה הגיעה ל-49%; ב-1979 היא הגיע לפחות ל-70%, וב-1980 — מי יודע, אולי ל-100%. חכנית לבלימת האינפלציה הוחלפה על-ידי התכנית לריסון האינפלציה שפינתה את מקומה לתכנית לשבירת האינפלציה שתוחלף בקרוב בוודאי על-ידי התכנית לחיסול האינפלציה שבעקבותיה ודאי תבוא התכנית להשמדת האינפלציה. שמות אינם חסרי רים. כל חודשיים מוגשת תכנית חדשה שאף לא אחת אינה מוגשמת, אבל האינפלציה לעומת זאת גוברת ומתקדמת באורח שאין לו מלך ודוגמה בשום מדינה אחרת, ודאי לא בתולדותיה של ישראל.

המשק נראה עתה כרכבת הדהרת במדרון תלול כאשר הנוסעים בה יושבים עם גבם אל הנהג, אוכלים ושותים, והנהג עושה רק דבר אחד: מפעיל את הצופר בקולי קולות בעזרת משרד הפירסום "דחף". איזו מדיניות, יש יחסי ציבור להרג האינפלציה? תיפס סו אותה והיגרו אותה. אבל היכן המדיניות? היכן האחריות הלאומית? דומני שההבטחה היחידה של מר ארליך שקיימה עד כה באורח חד משמעי היא הודעתו לעתון "ידיעות אחרונות" בדצמבר 1978: "אני שר האוצר לא אתפטר גם אם תגיע האינפלציה ל-200%". את ההבטחה הזאת הוא קיים ומקיים, כל שאר ההבטחות ללא יוצא מן הכלל הופרו עד אחת.

בתחום הכלכלי נאמרו דברים מוסמכים על-ידי אישי הממשלה, מודע שאטרח לסתור אותם או לח"לוק עליהם? פרופסור ריון, מנהל הרשות לתיכנון כלכלי, עובד מדינה בכיר במשרד האוצר, מה הוא אומר? — "מר בגין מנותק לחלוטין והשרים אינם רציניים, הם פשוט אינם מבינים את החומר שלפניהם". והוא אומר: "השרים מסוגלים באותה ישיבה לצאת במחיאות כפיים בעד ההצעה לקצץ בהוצאות הממשלה אבל כולם כאחד גם מתנגדים לכך שהם יקצוץ יהיה בתקציב שלהם. אז מהיכן יקצוץ?" שר התעשייה, המסחר והתיירות אמר: "השרים פשוט אינם מבינים על מה הם מצביעים". ושר-הביטחון והשיכון, מר דוד לוי אומר: "כל התכניות שאתה, מר ארליך, הגשית לממשלה אושרו, רק תחזיתך התברר וכן הידרדרנו לשפל חסר תקדים". ומי אני שאחלוק על שר הביטחון והשיכון? ומי אני שאחלוק על שר התעשייה, המסחר והתיירות? השרים הרי חייבים לדעת על מה הם מדברים. ומה אמר שר התעשייה, המסחר והתיירות לשעבר? — "אם ארליך ובגין הם תאומים סיאמיים נראה שגורל המשק נחרץ". ומי אני שאחלוק על מר יגאל הורביץ, איש מרכזי לכל דבר בליכוד?

יש אומרים, ואני נוטה להסכים אתם: מה תלינו על הממשלה הזאת? היא קיימה יותר ממה שהבטיחה. ואני מסכים: היא הבטיחה 15% אינפלציה והגשימה 49% אינפלציה; היא אמרה שהיא נכונה להחזיר חלק מסיני תמורת שלום והיא החזירה כל סיני תמורת שלום; היא הבטיחה שלא יהיו ממנה

את החלטותיה. חברי-הכנסת יעקבי מדבר על תיפקוד הממשלה, אתה זוכר את ועדת יריב-יעקבי? אתה זוכר אותה, היית חבר בה. תפקידה היה להציע הצעות לרפורמות בתיפקודה של הממשלה. מה קרה על עבודתכם? לאן הלך השר יריב כעבור חודשיים— שלושה כשהמלצותיו—המלצותיכם לא נשמעו אפילו? מדוע הוא התפטר מן הממשלה? ואתה מדבר על תיפקוד? הקמתם את ועדת האוונר — הנה חברי-הכנסת האוונר — והוא הביא שורה ארוכה של המלצות חשובות וראויות לעיון. האם מישוה מכם יכול לומר שהמלצה אחת מהמלצות ועדת האוונר קויימה?

מאיר עמית (התנועה לשינוי ויוזמה): אבל זה מסביר למה אתם צריכים להיות לא בסדר?

שמעון פרס (המערך): סליחה, השר נסים, האם אתה מציע הצעת אי-אמון לממשלה הקודמת?

השר מ. נסים: תרשה לי רגע, אני משיב לחברי-הכנסת עמית. אדבר גם על הממשלה הזאת.

חברי-הכנסת עמית, ההמלצות לאיחוד המשרדים, כפי שהמליצה ועדת האוונר, בוצעו או לא?

מאיר עמית (התנועה לשינוי ויוזמה): בערבון מוגבל.

השר מ. נסים: הן בוצעו כבר ביוזמה הראשון של ממשלה זו.

נדעון האוונר (המפלגה הליברלית העצמאית): אולי תמשיך השר נסים, יש עוד כמה וכמה הצעות.

השר מ. נסים: איני אומר שהביצוע היה תמיד בצורה ובמידה המועילה והטובה ביותר אבל היה ביצוע.

עקיבא נוף (התנועה הדמוקרטית): אדוני השר, אתה עוד תשכנע אותם שהם בסדר.

השר מ. נסים: אני לא מביע דעה ברגע זה אבל עובדה היא שאתם קיבלתם בממשלה החלטה על איחוד הגבייה, האם ביצעתם אותה? קיבלתם החלטה להקים ועדה לצימצום ולחסכון, האם ביצעתם זאת?

יהושע רבינוביץ (המערך): מה זה שייך לממשלה הזאת?

השר מ. נסים: סלח לי, אמרתי שחברי-הכנסת יעקבי ראוי היה לו לבוא בידיים נקיות, ועד שיבוא לקשוט אחרים יקשוט עצמו תחילה.

זאב כץ (המערך): מתי יהיה מותר?

(קריאה: בעוד שלושים שנה.)

משה שחל (המערך): זה לא נכון.

(סגן ראש הממשלה י. ידן קורא קריאת-ביניים)

נר יעקבי (המערך):

מר ידן, הדוקטוראט שלך הוא בארכיאולוגיה.

סגן ראש הממשלה י. ידן: מי החכם הזה?

נר יעקבי (המערך):

אני החכם. איפה ההתחייבות שלך על שינוי שיטת הבחירות כעבור 9 חודשים? הרי בשביל זה הלכת לפוליטיקה, כדי לשנות את שיטת הבחירות. מה עשית בעניין זה?

חיים קורפו (הליכוד):

חברי-הכנסת יעקבי, שמענו אותך בהקשבה בלי להגיד מלה. אל תפריע לאחרים.

ארי אבנרי (מחנה שלי):

בואו נסכם בזה ששני הצדדים צודקים בכל מה שהם אומרים.

השר מ. נסים:

אני במקום חברי-הכנסת יעקבי הייתי מדיר רגלי מלנגוע בנושא זה כי לו הייתי עושה כן הייתי נחשב כמי שבא בידיים לא נקיות.

משה עמאר (המערך):

האם זה עניין אישי של חברי-הכנסת יעקבי?

השר מ. נסים:

אני מדבר מהאספקט הפוליטי. חברי-הכנסת יעקבי, אתה מדבר על התפוררות, על הדלפות? אתה? האם אינך זוכר מה היה בממשלה שאתה כיהנת בה, הפירסומים של ימי שני ושישי בשבוע על ישיבות הממשלה עם הדלפות בעניינים שגרמו נזק כבד ביותר לממשלה ולמדינה? האם אתה רוצה שאזכיר כמה דברים?

נר יעקבי (המערך):

תזכיר.

השר מ. נסים:

אתה זוכר את הפירסומים שהיו על ביקור המשלחת הסובייטית בישראל? אתה גם יודע מי פירסם את זה.

נר יעקבי (המערך):

מי?

השר מ. נסים:

אתה יודע מי פירסם, על-כל-פנים הדברים ידועים. והיו עוד כהנה וכהנה תופעות של נזק בטחוני ומדיני ראשון במעלה. היתה התפוררות מוחלטת.

(קריאה: ללא כל השוואה למה שמתרחש עכשיו.)

הממשלה שלכם לא ידעה להחליט ואם פעם היא כבר החליטה היא מעולם לא הגשימה ולא ביצעה

הגדיר נכונה מבחינה משפטית, ציבורית וקונסטיטוציו-נית את המשמעות של המושג אחריות משותפת. אבל יש הבדל דק אחד: לאחריות המשותפת יש שני חלקים, יש לה חלק חיצוני מילולי ויש מה שנקרא ביצוע. אני מודה מבחינת ההתבטאויות של שרים בממשלה, היו כמה התבטאויות שאינן עולות בקנה אחד עם האחריות המשותפת.

אמנון רובינשטיין (התנועה לשינוי ויזמה):
הייתי אומר שזאת לשון המעטה.

השר מ. נסים:
יש להבדיל בין התבטאויות לבין ביצוע. בבי-צוע, האחריות המשותפת מתקיימת.

שמעון פרס (המערך):
גם האינפלוציה?

השר מ. נסים:
אני אמרתי, ואני מבקש שתשימו לב למה שאמרתי: בביצוע האחריות היא משותפת. אתה יכול לומר שהביצוע אינו מוצלח, אתה יכול לומר שאין הצלחה, אתה יכול לומר שיש כשלון, אבל אינך יכול לומר שאין אחריות משותפת בביצוע.

שמעון פרס (המערך):
למשל, האם השר מודעי מרגיש את עצמו אחראי למדיניות של השר ארליך?

השר מ. נסים:
בהחלט, והוא גם מקיים ומבצע אותה.

אמנון רובינשטיין (התנועה לשינוי ויזמה):
אדוני השר, בכנסת הנוכחית היו שני מקרים שבהם התכתשו כאן שרים במליאה על מדיניות ה-ממשלה.

השר מ. נסים:
לא, לא, בכל הכבוד, חברי הכנסת רובינשטיין. אני יודע את העניין וגם אני התמלאתי רוגז ממה שהיה בכנסת, ולא אכחד. אבל כאשר אנו מדברים על אחריות משותפת אתה אינך צודק משום שהיה מה שהיה — ולא יפה היה, ואני מודה בזה — אבל כל זה היה משום שלא נתקבלה החלטה בממשלה.

אמנון רובינשטיין (התנועה לשינוי ויזמה):
לא, תן לי להסביר לך.

השר מ. נסים:
אני הבנתי את ההערה שלך, תן לי להשיב. אתה מדבר על המקרה של איחוד הגבייה. כל מה שהיה כאן היה מפני שהממשלה עדיין לא החליטה, ולכן בעניין זה לא הגענו או למצב שיש לדבר על אח-ריות משותפת. לא הייתה החלטת ממשלה, היו כאן שני שרים בעלי דעות שונות שהם עדיין לא הביעו אותן בממשלה. אבל איזו זאת אומרת שמה שהיה יפה היה, לא אומר זאת.

אמנון רובינשטיין (התנועה לשינוי ויזמה):
זה לא היה יפה אבל פחות יפה היה כאשר שר האנרגיה והשתתית בא לוועדת הכספים זאמר: זה

יצחק ברמן (הליכוד):
לאחרים מותר למתוח ביקורת, לכם לא.

השר מ. נסים:
כמה החלטות לא קיבלה הממשלה שלכם? כמה נושאים עמדו על סדר-היום של הממשלה שלכם במשך שנים בלי שהגעתם להחלטה? שנים, שנים תמימות. כמה נושאים כאלה היו?

משה שחל (המערך):
אדוני השוב-ראש, יש סעיף בתקנון שאם לא עו-נים לעניין צריך להעיר לנואם המשיב שידבר לעניין.

השר מ. נסים:
חברי הכנסת שחל, אתה תשמע תיכף עוד כמה דברים.

קיבלתם החלטה בעניין קדום, שצריך להוריד או-תה, שנה וחצי לא הצלחתם לבצע את החלטתכם.

אמנון רובינשטיין (התנועה לשינוי ויזמה):
בוה אתה צודק.

השר מ. נסים:
והאם אני צריך כשיושבים פה חברי הכנסת פרס וחברי הכנסת רבין לצטט מה היה ביניהם בממשלה?

שמעון פרס (המערך):
אתה באמת לא צריך.

זאב ורטהיימר (התנועה לשינוי ויזמה):
זה נותן לך אליבי — — —

השר מ. נסים:
אתם הספקתם להלעיס את הציבור ולהזין או-תו — — —

זאב ורטהיימר (התנועה לשינוי ויזמה):
השר נסים, האם זה נותן לך אליבי ל-100% אינפלוציה?

השר מ. נסים:
דברים אלה לא נשכחו והם עוד יהדהדו שנים רבות.

שמעון פרס (המערך):
השר נסים, אפשר לשאול אותך שאלה?

השר מ. נסים:
ברצון.

שמעון פרס (המערך):
פשוט מבחינה פארלאמנטאית, האם בסוף דב-ריך אתה מתכוון להציע הצעת אי-אמון לממשלה הקודמת?

אורי אבנרי (מחנה שלי):
לשתיהן.

השר מ. נסים:
תיכף אומר לך.

אני בהחלט מסכים להגדרות שנתן חברי הכנסת יעקבי למה שנקרא "האחריות המשותפת". לדעתי הוא

לא התקציב שלי, זה תקציב שעובד על-ידי משרד האוצר.

השר מ. נסים :

זו בדיוק ההתגלמות של אחריות משותפת.

מרדכי ורשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה):

נכון, זו ההתגלמות של האחריות המשותפת שלכם.

השר מ. נסים :

אני לא יודע אם השר מודעי אמר זאת או לא. שר מקבל על עצמו את מה שהממשלה מחליטה.

אמנון רבינשטיין (התנועה לשינוי ויזמה):

לא, הוא אמר שהוא לא מוכן להגן על התקציב.

השר מ. נסים :

לא, תסלח לי. הוא לא אמר שהוא לא מוכן להגן על התקציב.

משה שחל (המערך):

הוא אמר, הוא אמר, אבל אתה לא היית אז בוועדת הכספים.

יגאל כהן-אורנגר (הליכוד):

מה שמדובר בוועדות זה סודי.

השר מ. נסים :

אומר חבר-הכנסת יעקבי שמדיניות כוח-האדם לקויה מי האחראי למצב הקיים בשטח כוח-האדם בישראל? מי אחראי לכך שעבודת הכפיים הפכה להיות בושה במדינה?

זאב ורטיימיר (התנועה לשינוי ויזמה):

ומי אחראי לכך שלא תיקנו זאת?

השר מ. נסים :

אנו נושאים באחריות למצב של היום אבל כו-לנו צריכים לדעת ולהכיר בעובדה שלא ניתן לעשות מהפכה מיידית בנושא הזה משום ששלושים שנה טיפחו מנגנונים מנופחים, הפכו את עבודת הכפיים, תחת שלטון מפלגת העבודה ותנועת העבודה, לעבודה לא מכובדת, והכול הופנו לשירותים.

זאב ורטיימיר (התנועה לשינוי ויזמה):

אבל, השר נסים, אין אפילו ניצוץ ראשון של שינוי.

זאב כץ (המערך):

ומה קרה בשנתיים האחרונות?

השר מ. נסים :

בשנתיים האחרונות לא הוטב המצב.

זאב כץ (המערך):

הגדרה יפה.

השר מ. נסים :

אדוני היושב-ראש, אף-על-פי שיש כמה תקלות, יש כמה ליקויים — —

אורי אבנרי (מחנה שלי):

"קילקולים" זו המלה הרשמית.

השר מ. נסים :

אני מודה למי שהעיר לי, לא שמתי לב מי זה היה.

אבל לממשלה זו, שנתיים לאחר הקמתה, אין במה להתכבש. אחרי כמה שנים של התפוררות מוחלטת בשלטון, של מוראל ירוד בציבור, במדינה, וכך הת-ייחס אלינו גם העולם, אחרי כמה שנים שרדפו זו את זו, של התפוררות ללא תקנה — —

משה שחל (המערך):

זאת הפעם הראשונה בתולדות המדינה שמנהיג ערבי יותר פופולארי בארצות-הברית מאשר ראש ממשלת ישראל.

השר מ. נסים :

חבר-הכנסת שחל, אתה הרי יודע שקריאת-הביי-נים שלך אומללה, היא ממש אומללה. אי אפשר להתכחש לעובדות, ואלה מדברות בעד עצמן. אחרי שנים של מצור מדיני הצליחה הממשלה הזאת במשך פחות משנתיים להביא שלום, עם כל דברי הלעג, עם כל הליגלוג, עם כל ההערות — —

ראש-הממשלה מ. בגין :

הרי הוא עצמו הצביע בעד תכנית השלום.

השר מ. נסים :

עמדו לכם הרבה שנים כדי לבצע ולא עשיתם. הרבה שנים ולא אמנה אותן, לפחות עשר שנים. אינני רוצה לדבר על התקופה שקדמה למלחמת ששת ה-ימים. המוראל בעם היה ירוד.

עזרי ברעם (המערך):

ועכשיו המוראל באמת גבוה מאוד. הרי עכשיו יהושע רבינוביץ הוא האדם הפופולארי ביותר במדינה.

עקיבא נוף (התנועה הדמוקרטית):

זה קומפלימנט נפלא.

השר מ. נסים :

חבר-הכנסת ברעם, אני מבין שרצית לשבח את חבר-הכנסת יהושע רבינוביץ. תראה מה עוררת כאן. אתה מדבר על המוראל. בשבוע שעבר התקיימו בחי-רות באוניברסיטה העברית בירושלים להסתדרות ה-סטודנטים. מתוך 96 מקומות במועצה קיבלה סיעת הליכוד 55 מאנדאטים. שמת לב, אתה איש ירושלים, כמה קיבלה סיעת המערך? — 3 חברים. בפאקולטה לחקלאות מעולם לא זכה הליכוד אף לא למקום אחד ובבחירות שהתקיימו בשבוע שעבר קיבל הליכוד את כל הייצוג, וזה בפאקולטה לחקלאות, זו שלא היה לנו בה מדרך כף רגל. או אם אתה רוצה לדבר היום על המוראל ואם חבר-הכנסת יעקבי בא להציע שה-ממשלה תתפטר משום שהיא לא הצליחה, אני שור-אל: אתם תדברו על כך?

אברהם כץ (עזרי):

באמת היה טוב יותר שאתה תדבר על כך.

השר מ. נסים :

כן, אבל לא זכיתם.

תמר אשול (המערך):

השר נסים, אולי תצביע על ייעול בממשלה, על ייעול המשרדים?

השר מ. נסים :

אדבר על כך, בהחלט.

גד יעקבי (המערך) :

האם אתה חולק על דברי יושב-ראש הכנסת, על דברי השרים שציטטתי ?

השר מ. נסים :

חבר-הכנסת יעקבי, ביקשתי להציע לך שידוך יהיו נקיות כשאתה עולה על הבמה הזאת.

יהושע רבינוביץ (המערך) :

מה קורה במשק ?

השר מ. נסים :

חבר-הכנסת רבינוביץ, האם בתקופתך גבו מסים כפי שהממשלה הזאת גובה ?

יהושע רבינוביץ (המערך) :

גבו יותר.

השר מ. נסים :

אתה אומר דברים לא נכונים. יש היום העמקה רצינית של הגבייה.

זאב ורטהיימר (התנועה לשינוי ויזמה) :

אינני מבין. זו תחרות מי יכול לעשות גרוע יותר ?

השר מ. נסים :

יתרות מטבע-החוץ לא היו בימיך כפי שהן כיום. מערכות מסים אוחזו או בוטלו, והיום יש יותר סדר.

יהושע רבינוביץ (המערך) :

אתה אפילו לא מבין איפה עומד המשק. תאמין לי שאינך מבין אם אתה מדבר על כך. מה קורה מבחינת הגרעון ? מה קורה בחובות המדינה ?

השר מ. נסים :

תשאל את עובדי משרד האוצר שאתה מינית אותם.

חיים קורפו (הליכוד) :

חבר-הכנסת רבינוביץ, אם אתה מבין כל כך מדוע רצו את לוינסון ?

השר מ. נסים :

ובכן אמרתי ואני חוזר ואומר : לא כל מה שמתרחש היום הוא בגדר תופעות מרנינות. ודאי שיש ליקויים ושיש הרבה מה לחקן אבל את הצעתו של חבר-הכנסת יעקבי יש להוריד מסדר-היום משום שהוא בא בידיים הלא נקיות של מי שהיה חבר בממשלה שבה היו כל הליקויים וכל הקילקולים, ממשלה מפוֹררת ומתפוררת במשך שנים רבות.

מאיר פעיל (מחנה שלי) :

זה הדבר היחיד שלמדתם מהם.

השר מ. נסים :

ממשלה שהורידה את מוראל העם במשך שנים רבות ושלא הביאה ברכה לישראל.

לכן, אדוני הושב-ראש, אני מציע להוריד את הצעתו של חבר-הכנסת יעקבי מסדר-היום.

הד"ר י. מ. אברמוביץ :

רשות הדיבור לחבר-הכנסת וירשובסקי, להצעה.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה) :

אדוני הושב-ראש, כנסת נכבדה, יש הרבה מאוד תקליטים שדופים ושחוקים ב"קול ישראל" שכבר קשה לשמוע אותם אבל כולם בבחינת "היי פידליטי" ל"עומת אותו תקליט סדוק ושדוף שאנחנו שומעים זה שנתיים ימים מנציגי הממשלה כל אימת שמתקפים אותם : אצלכם, המערך, זה היה גרוע יותר, ואנחנו צריכים לתקן את שלושים שנות המערך. תשובה ענ"ינית אף פעם לא הושמעה לא על-ידי שר זה ולא על-ידי שר זה, תמיד דבר אחד : זה שריד של העבר ואתם עשיתם גרוע יותר.

רוני מילוא (הליכוד) :

חבר-הכנסת וירשובסקי, השלום אינו תשובה ענ"ינית ? השלום שהממשלה הזאת הביאה לעם אינו תשובה ענ"ינית ? זה לא כלום בעיניך ?

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה) :

חבר-הכנסת רוני מילוא, אני תמכתי בשלום בני-גוד לכמה מחבריך אבל איננו מדברים על השלום. אנחנו מדברים על תיפקודה של הממשלה ואל תזרוק לי את זה. זה עוד יותר גרוע : גם לזרוק את המערך וכשלונותיו וגם את השלום.

רוני מילוא (הליכוד) :

להגיע להסכם שלום כל כך מסובך אפשר רק עם ממשלה המתפקדת כהלכה. עם ממשלה אחרת לא היה ניתן להגיע להסכם כל כך מסובך וכל כך טוב.

עזרי ברעם (המערך) :

אם הממשלה מתפקדת כהלכה מדוע מציע חבר-הכנסת סבידור להחליף את שריה ? אולי תגיד לי ?

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה) :

אדוני הושב-ראש, אבקש את הגנתך כדי שאקצר ואנשים יוכלו לסיים את תפקידם בזמן.

אדוני הושב-ראש, אתמול שמעתי בראדי את חבר-הכנסת פסח גרופר באמרו שהאויב הגדול ביותר של הממשלה הוא הממשלה עצמה.

פסח גרופר (הליכוד) :

אתה בטוח שמענת את זה ?

(קריאה : הוא לא חשב באותו רגע.)

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה) :

שמעתי עוד כמה וכמה חברים מהסיעה שלו ש"אמרו דברים יפים מאוד.

רוני מילוא (הליכוד) :

חבר-הכנסת וירשובסקי, אל תיקח את זה אישית. הוא פשוט שכח אותך.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה) :

זה נכון. אתה צודק בעניין זה.

אני חושב שאתמול שמענו מפי חברי כנסת מה-ליכוד, מהסיעה של חבר-הכנסת גרופר, מה הם חוש-

מצב? מפני שהנושא הוצע עליידי חבר-הכנסת יעקבי ואולי עליידי אופוזיציונר אחר שאולי גם אינו ציוני — ואני יודע שיש פה אבחנה כזאת — מר רידים את הנושא מסדר-היום?

אדוני היושב-ראש, זה נושא חשוב ביותר יזה יהיה לטובת עם ישראל ולטובת הכנסת אם נדון בו. לכן אני מציע להעביר את הנושא לדיון בוועדה או אפילו להקים ועדה מיוחדת שתטפל בנושא הזה. בלי זה לא נמלא את תפקידנו.

פסח גרופר (הליכוד):

לאיוו ועדה אתה מציע להעביר את הנושא?

הי"ר י. מ. אברמוביץ:

חברי הכנסת, אנו ניגשים להצבעה.

(קריאה)

פסח גרופר (הליכוד):

לא, חברי-הכנסת וירשובסקי. רק ועדה משותפת.

הי"ר י. מ. אברמוביץ:

אני שואל את חברי-הכנסת יעקבי אם הוא מסכים להצעת חברי-הכנסת וירשובסקי להעביר את הנושא לוועדה.

שמעון פרס (המערך):

חברי-הכנסת וירשובסקי הציע דיון בכנסת.

הי"ר י. מ. אברמוביץ:

לא, לא.

פסח גרופר (הליכוד):

חברי-הכנסת פרס, לא הבנת טוב.

הי"ר י. מ. אברמוביץ:

חברי-הכנסת יעקבי, האם אתה מסכים להצעת חברי-הכנסת וירשובסקי?

גד יעקבי (המערך):

אני מסכים.

ה הצ ב ע ה

בעד ההצעה להעביר את הנושא לדיון

בוועדה

27 —

נגד

36 —

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדה

לא נתקבלה.

מאר פטיל (מחנה שלי):

מתברר שהם מתאחדים רק כדי להצביע נגד.

בים על הממשלה. אבל כאשר רוצים פעם לקיים דיון במליאה או בוועדה מתאימה על אופן תיפקודה של הממשלה, זה לא, זה מורד מסדר-היום.

עקיבא נוף (התנועה הדמוקרטית):

אולי במקום זה תביאו הצעות ענייניות?

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה):

אני מצטער מאוד. זה לא ייתכן שכאשר מדברים על מידת תיפקודה של הממשלה, כאשר בית-המשפט העליון נוף פעמיים בממשלה על אופן תיפקודה במשך מחצית השנה האחרונה, מציעים להוריד את הנושא מסדר-היום.

השר מ. נסים:

אינך מדייק בעניין בית-המשפט העליון.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה):

אני מדייק מאוד.

יש לנו התמוטטות בשלטון המקומי ואין לנו שר הפנים כי הוא עוסק באוטונומיה, יש אולת יד בכל התחומים, וכאשר מעלים נושאים אלה לדיון במליאה או באחת מוועדות הכנסת מורידים את זה מסדר-היום. כאשר אני או חברים אחרים מעלים הצעות דחופות לסדר-היום באה ועדת הכנסת ומורידה אותן ואומרת: תגישו הצעה רגילה; מגישים הצעה רגילה, מורידים אותה.

עקיבא נוף (התנועה הדמוקרטית):

חברי-הכנסת וירשובסקי, אתה רוצה להצטרף ל-ממשלה?

אברהם בן (עוז) (המערך):

לממשלה כזאת לא כדאי לך להצטרף, חברי-הכנסת וירשובסקי.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה):

חברי הכנסת הנכבדים, היום דנו בנושא חשוב מאוד כמו "אספקת עוף קפוא המכיל 200 גראם מים" והעברנו אותו לוועדה, אבל לדון על אופן תיפקודה של הממשלה, זה לא, כנראה, על עוף קפוא מותר לדבר אבל על עוף מרוט — הממשלה — אסור לדבר. אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני זושב שיש פה בריחה מהתמודדות עם דברים שאנחנו חייבים להתמודד אתם בבית הזה. ייתכן שיש דברים טר-בים. אם כן, מדוע לעשות קאטאלוג זה מול זה תחת לדון בנושאים הקשורים בתיפקוד הממשלה? אני חושב ששרי הממשלה יודעים בלבם פנימה שהממשלה הזאת אינה מתפקדת כהלכה. מדוע לא נדון בנושא זה בצורה מכובדת ונחפש יחד את הדרך לתקן את ה-

ז. חוק האנאטומיה והפאתולוגיה (תיקון) (הסכמה לניתוח), תשל"ט — 1979 *

(הצעת חברי-הכנסת ק. כהנא)

קלמן כהנא (פועלי אגודת ישראל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הריני מתכבד בזה להציע לכנסת תיקון, המתבקש זה שנים, בחוק האנאטומיה והפאתולוגיה. החוק הקיים מתיר ניתוח גופה עליפי חתימת שלושה רופאים המאשרים שה-

הי"ר י. מ. אברמוביץ:

חברי הכנסת, אנו עוברים להצעת חוק רנו של חברי-הכנסת קלמן כהנא בנושא: חוק האנאטומיה והפאתולוגיה (תיקון) (הסכמה לניתוח), תשל"ט—1979. רשות הדיבור לחברי-הכנסת כהנא.

משרד הבריאות את עזרתו למניעת ניתוחים. לא אכנס לפרטים מספיק חוסר הזמן אבל הדברים פורסמו ב"עיתונות על-ידי הוועדה להגנת כבוד האדם ולא היתה עליהם תגובה. אם יש תגובה למקרה מסויים הרי התגובה היא הגנה טוטאלית על הנאשמים אפילו בניגוד לעובדות.

ארשה לעצמי להביא מקרה אחד בולט שקרה לאחרונה: ביום כ"ט בשבט שנה זו הובאה גופתו של הישיש א.ס. לבית-החולים "רמב"ם" לשמירה לקראת ההלוויה לאחר שנפטר בבית-חולים בקריית-בג"ימין. חברי-הכנסת אברמוביץ פנה בשאלתה לשר הבריאות על ניתוח הגופה הנ"ל ללא כל אסמכתה חוקית, לא היתה כאן כל חתימה של רופא על הצורך בניתוח והגופה היתה בבית-החולים "רמב"ם" רק לש"מירה. כן התלונן על כך שנאמר על-ידי העובד האחראי בבית-החולים "רמב"ם" כי בכל יום א' וה' בשבוע לוקחים הסטודנטים לרפואה מכל הבא ליד בבית-חולים זה כדי להתאמן במלאכת החיתוך. תלונה זו הוגשה גם על-ידי הוועדה להגנת כבוד האדם למשרד הבריאות וגם על ידי לשר הפנים והמשטרה, ליועץ המשפטי, לנציב תלונות הציבור ולמפקח הכ"ל של המשטרה.

שר הבריאות ענה על השאלתה ביום ד' בניסן כי לא נעשו כל ניתוח או נתיחה של הגופה לאחר המוות. נעשתה רק הדגמה של עירוי נוזלים לזרירי-דים בצוואר בצד ימין כדי לבצע הדגמה כירורגית של עירוי. לדעת השר אין זו נתיחת גופה במש"מעות החוק ולכן לא הוגשה כל בקשה לנתיחה. תם אני ולא אדע מה ההבדל בין הדגמה כירורגית לבין נתיחה. ידוע לי כי רופא מנתח הוא כירורג והדגמה כירורגית היא נתיחה. ובכן כבר מבחינה זו התשובה איננה תוספת לדעת. אבל התשובה גם אינה נכונה מפני שהיא מעלימה עובדות. במקרה הגידון הודגם בפני סטודנטים "ביצוע החדרת מחט לזרירי-הצוואר לצורך עירוי נוזלים וחיתוך וריד, ונסקציה, בשורש כף היד משני צדדים."

דוברת משרד הבריאות הודיעה על כך במכתב על-פי דבריו של ד"ר ראובן אלדר, מנהל בית-החולים "רמב"ם". ומכיוון שהנסקציה תרגומה נתיחת וריד ומכיוון שבתשובת השר לא נמסר שנעשתה אותה ונסקציה — חיתוך וריד בשורש כף היד משני צד-דים — הרי שהשר לא מסר את כל המידע. כן לא נמסר המידע הנכון בקשר לתלונה שהסטודנטים מת-אמנים בחיתוך הגופות בבית-החולים. השר קובע שלי-מודי האנאטומיה אינם נערכים בבית-החולים אלא בבית-הספר על גופות של אנשים שתרמו את גו-פתם לצורך זה. והנה במכתבה של דוברת המשרד נאמר מפורשות שהדברים הודגמו בפני סטודנטים. מה זה אם לא לימוד? זה הוא מה שנקרא בו-ארגון ה-אקדמי: קורס כירורגי. הוא מבוצע בניגוד לחוק והשר התעלם מכך בתשובתו. לצערי לא אוכל לומר שהשר לא ידע את העובדות. לפי מיטב ידיעתי הוא ידע אותן אך העלים אותן בתשובתו והטעה על-ידי כך את הכנסת ואת הציבור.

לפני מונחת הצעת התשובה לשאלתה. שהוגשה לשר על-ידי מנכ"ל משרד הבריאות. בהצעה זו נאמר

דבר נחוץ לקביעת סיבת המוות או לשם ריפוי של אדם אחר. חוק זה מעורר התנגדות רבה בחלק ניכר מהציבור, אצל חלקו מטעמים דתיים ברורים ואצל חלקו מטעמים רגשיים. לא מעטות הן המדינות אשר בהן נבקע בחוק שאין לנתח גופה לאחר המוות ללא הסכמת הנפטר לפני מותו או ללא הסכמת המש-פחה. והיות שאין לצערי אצלנו נכונות לקבוע בחוק שהגופה נתנת רק במקרה שההלכה מרשה זאת הרי הוסכם כבר על פעם על דעת הציבור הדתי שחוק האנאטומיה והפאתולוגיה יתקן וייאמר בו שלנתיחה נחוצה הסכמת הנפטר לפני מותו או הסכמת המש-פחה.

היה על כך כבר הסכם קואליציוני בעבר, כאשר לוי אשכול המנחם ניהל משאומתן על הקמת ממ"שלה שבראשה עמד אחרי כן דוד בן-גוריון המנחם. לצערנו ההסכם או לא בוצע. גם היום קיים ההסכם קואליציוני בנידון אך ביצועו מתעכב משום מה. מצא-תי, על כן, לנכון להציע הצעת תיקון בחוק כפי שהוגשה לכנסת. הצעה זו כוללת גם תיקון בחוק חקירת סיבות מוות ובחוק השיפוט. הצבאי. תיקונים אלה באים לאשר ניתוח במקרה שאין לברר את סיבת המוות בדיכים אחרות ויש חשש מבוסס למי-עשה פלילי וקיימת אפשרות סבירה להעמיד אחרי כירור סיבת המוות את הנאשם לדין. גם כאן יש להבטיח את זכותה של המשפחה להשמיע את דב-ריה וטענותיה בפני השופט החוקר וכן את זכות היעורר על החלטתו.

אלה עיקרי הדברים שבהצעת החוק, ויש להוסיף לרקע שלו מלים מספר: החוק הקיים מרשה ניתוח לאחר המוות בחתימת שלושה רופאים לשם בירור סיבת המוות. סיבת המוות האחרונה אף פעם איננה ברורה במאה אחוז ואפשר לנסות לחקור יותר ויותר וכמעט שאי אפשר להגיע לתוצאות ברורות יותר מאשר הראשונות.

לצערנו, על-ידי גישה מוזה של שרי הבריאות ושל היועצים המשפטיים, שהשרשו נוהגים של חוסר הקפדה אף על חוק פגום זה. לא פעם גילה מבקר המדינה שביצעו ניתוחי פוסט-מורטם ללא אסמכתה חוקית של החתימות, היו אף מקרים של חתימות בלאנקו ואף פעם לא הועמד העובר על החוק לדין. הוא קיבל גיבוי מלא של היועץ המשפטי אשר הסי-תפק בהבטחה שהדברים לא יישנו; אך הדברים נשנו והלכו. זה מצד אחד.

מצד שני, היו שרי בריאות אשר הכירו בצדקת התביעה שלא ייעשה ניתוח ללא הסכמת המשפחה ונתנו הנחיות מתאימות לבתי-החולים. הלחץ הציבורי בכיוון זה עשה את שלו. אולם הדבר אינו מעוגן בחוק ואיננו מחייב. למרות זאת, לא פעם התערבו מנכ"לים של משרד הבריאות ומנעו נתיחות בבתי-חולים. תהליך מכריע זה לקרובים, כאשר מייד עם קבלת הידיעה המרה על פטירת קרובם צריך להת-חיל בהתרועצות לחיפוש "פרוטקציה" למנוע פוסט-מורטם, איננו מתאים בשום אופן לחיי החברה שלנו. הוא בושה וחרסה וגורם כאב וצער ללא צורך לבני-אדם בעת צערם תגדול ביותר. לצערנו מצע לאח-רונה — לפי עדות הוועדה להגנת כבוד האדם —

— חוק האנאטומיה והפאתולוגיה (תיקון) (הסכמה לניתוח); הודעת יושב-ראש הכנסת על פטירתו של יושב-ראש הכנסת לשעבר י. ישעיהו ז"ל —

הנה, אתה דיברת עכשיו על המקרה של הנתיחה ב"רמב"ם". אילו היינו צריכים לקבל את מה שאמר רה הוועדה הרי היא אמרה שזה היה ניתוח ושה-סטודנטים חוטפים גופות ושהדברים האלה נעשים ב"אופן תדיר. כך זה פורסם. אחרי-כך התברר אפילו ממה שאתה סיפרת שלא היתה נתיחה ולא היו חטי-פות של סטודנטים. אתה מפרש שהעירוי של נוזלים לתוך הגוף זה נתיחה ואילו הרופאים אינם מפרשים זאת כך. אבל אני מוכן, הרב כהנא, לבירור נוסף של המקרה. לא העלמתי דבר. מסרתי את המידע שנמסר לי מבית-החולים. אתה אומר שחוק מהעירוי של הנוזלים היתה גם הוצאה של שני ורידים או שני עורקים מהידיים. זה עניין לבירור. ייתכן מאוד שנמסרה לי אינפורמציה לא מלאה, וכי היתה אי-זושה הוצאת וריד. אבל מהיוצא מן הכלל הזה אתה רק למד על הכלל: שגם היום לא מבוצעת נתיחה כאשר יש התערבות המשפחה, הודעת המשפחה או התנגדות המשפחה. אבל זה אינו פוטר אותנו מזה באת התיקון בחוק.

כפי שאמרת, בהסכם הקואליציוני יש התחייבות להביא תיקון בחוק. התיקון הזה כבר הוכן. הוא נמסר לשרים ולשר המשפטים שבמשרד צריכים לע-בור על התיקון מבחינה משפטית, ואני אביא את התיקון הזה בהקדם האפשרי, אולי עוד במושב הזה אם משרד המשפטים יסיים את בדיקתו. התיקון שאנו עומדים להביא הוא הרבה יותר ממצה ממה שאתה מציע בחוק שלך. תיווכח בזה כאשר יבוא התיקון. לכן, מסיבה זו אני חושב שאין צורך בקבלת הצעת החוק שלך ואין צורך בהעברתה לדיון אלא כדאי לחכות להבאת התיקון על-ידי הממשלה בקרוב מאוד. תיקון זה יהיה התיקון הממצה והמלא, בדיוק כפי שהתחייבנו בהסכם הקואליציוני.

אני מציע איפוא לא להעביר את הצעת החוק של הרב כהנא לוועדה ולהסיר אותה מסדר-היום.

הד"ר י. שמיר :

חברי-הכנסת כהנא, האם אתה מסכים שנדחה את ההצבעה לאור הדברים של שר הבריאות?

קלמן כהנא (פועלי אגודת ישראל): מסכים.

מפורשות: "מה שנעשה הוא הדגמה של עירוי נוז-לים לוורידים בצוואר בימין וכן חיתוך שני ורידים בשורש היד כדי לבצע הדגמה כירורגית של עי-רוי". ידע השר מדוע העלים את הסיפה האומרת שנעשה חיתוך שני ורידים בשורש היד, על זה קשה לומר שאין זו נתיחה.

כן העלים השר מה שנאמר בתשובה "יש ומוד-גמות פעולות שטחיות מעין מתן עירוי כירורגי", ואני מד-גיש את המלים "מעין עירוי כירורגי". את זה לא סיפר השר ויש כאן העלמה במקוון.

בדברים אלה וכעין אלה מחפים על מעשי עבירה הנעשים במדינה. מעשי עבירה אלה תובעים תגובה ואולי אף הסקת מסקנות מצד השר על החלק שבו הוא קשור, ובעיקר נתבע חוק ברור אשר ישים קץ למצב שבו אנו שרויים.

כל אלה הדוגלים בדמוקראטיה, בחופש האדם, בחירותו ובזכויותיו נקראים להצביע הפעם בכנסת על הצעת החוק שהוגשה על ידי. יש כאן כפייה חמורה, כפייה מצפונית, ואותה יש לעקור מן השורש.

הד"ר י. מ. אברמוביץ :

רשות הדיבור לשר הבריאות, לתשובה.

שר-הבריאות א. שרמטק :

אדוני הושב-ראש, חברי הכנסת, הסוגיה הזאת היא סוגיה שנידונה כבר לא אחת בכנסת והיא בור-דאי תבוא לדיון עוד פעמים רבות.

אני יכול רק להגיד לרב כהנא שלמרות מה שהוא ציין פה על תקופות של שרים אחרים ושל מנכ"לים ושל הנחיות, אם הוא יבדוק את המצב עכשיו הוא ימצא שגם היום מכבדים ככל בית-חולים את רצון המשפחה ושום קיימת באיזשהו בית-חולים הודעת של המשפחה על התנגדות לא נעשות נתיחות מתים גם היום. ההנחיות של משרד הב-ריאות בעניין זה, עוד לפני התיקון בחוק, הן מאוד מאוד קפדניות והן לרוב מתקיימות. והעובדה היא שהמקרים שאותה ועדה להגנת כבוד האדם מפעם לפעם מביאה הם תמיד מקרים שצריך היטב היטב לברר אם יש בהם איזשהו יסוד.

ה. הודעת יושב-ראש הכנסת על פטירתו של יושב-ראש הכנסת לשעבר

י. ישעיהו ז"ל

אנו נודיע לחברי הכנסת במשך היום על פרטי ההלוויה ועל ישיבת אבל מיוחדת של הכנסת. הישי-בה הבאה ביום שני הבא בשעה 16:00. ישיבה זו נעולה.

הד"ר י. שמיר :

חברי הכנסת, לפני כמה דקות הגיעתנו הידיעה המרה כי יושב-ראש הכנסת לשעבר, ישראל ישעיהו, הוציא היום את נשמתו. נקום לזכרו.

(חברי הכנסת מכבדים בקימה את זכרו של ה-

מנוח)

הישיבה ננעלת בשעה 15:18.

נספחות

א. סדרי היום לשיבות רל"ה-רל"ו

- א. חוק מילוח המדינה, תשל"ט-1979 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- ב. החלטה בדבר תיקון טעות בנוסח חוק מס רכוש וקרן פיצויים (תיקון מס' 14), תשל"ט-1979.
- ג. סקירת שר העבודה והרווחה על פעולות משרדו ודיון.
- ד. חוק הנוטאריונים (הוראות מעבר), תשל"ט-1979 (קריאה ראשונה) - הצעת חברי-הכנסת מ. שחל.
- ה. חוק בתי-המשפט (תיקון מס' 11), תשל"ט-1979 (קריאה ראשונה).
- ו. חוק האזנת סתר, תשל"ט-1979 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- ז. הצעות לסדרי-היום.
- ח. שאילתות ותשובות.
- ט. סקירת שר האגרייה והתשתית על פעולות משרדו - גמר הדיון.
- י. חוק יסוד: הכנסת (תיקון מס' 6), תשל"ט-1979 (קריאה ראשונה) - הצעת חברי-הכנסת א. רורבינגשטיין ור. מילוא.
- יא. סקירת שר התעשייה, המסחר והתיירות על פעולות משרדו - תשובת השר.
- יב. חוק הספנות (ימאים) (תיקון מס' 3), תשל"ט-1979 (קריאה ראשונה).
- יג. חוק רציפות הדיון בהצעות חוק (תיקון מס' 2), תשל"ט-1979 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- יד. חוק לשכת עורכי-הדין (תיקון מס' 12), תשל"ט-1979 (קריאה ראשונה).
- טו. חוק לשכת עורכי-הדין (תיקון מס' 13), תשל"ט-1979 (קריאה ראשונה).
- טז. חוק התיכונן והבנייה (תיקון), תשל"ט-1979 (קריאה ראשונה) - הצעת חברי-הכנסת י. תמיר.
- יז. חוק יסודות המשפט, תשל"ט-1979 (קריאה ראשונה).
- יח. חוק יסוד: החקיקה (קריאה ראשונה).
- יט. חוק החקיקה (הוראות מעבר), תשל"ט-1979.
- כ. חוק יסוד: בתי-המשפט (קריאה ראשונה).
- כא. חוק בתי-המשפט (הוראות מעבר), תשל"ט-1979 (קריאה ראשונה).
- כב. חוק הבחירות למועצת הרבנות הראשית (הוראת שעה) (תיקון), תשל"ט-1979 (קריאה ראשונה).
- כג. חוק שכר מינימום, תשל"ח-1978 (קריאה ראשונה).
- כד. חוק העונשין (תיקון מס' 5), תשל"ח-1979 (קריאה ראשונה).
- כה. חוק לתיקון פקודת החברות (מס' 16), תשל"ט-1979 (קריאה ראשונה).
- כו. חוק העמותות, תשל"ט-1979 (קריאה ראשונה).
- כז. הצורך בייעול גביית מס הכנסה ומס ערך מוסף - הצעת חברי-הכנסת ש. ארבל-אלמוזלינו, ג. האונר, ד. גולומב וש. אליהו.
- כח. הקמת רשות לפיתוח הגליל - הצעת חברי-הכנסת י. כהן.
- כט. מגמה להעלאת תעריפי פרמיות הביטוח - הצעת חברי-הכנסת מ. עמאר, מ. פעיל, מ. וירשובסקי, א. אבטבי וד. שלנסקי.
- ל. מעמדם של עובדי מדינה - הצעת חברי-הכנסת ש. ארבל-אלמוזלינו וא. מלמד.
- לא. יום הסביבה הבין-לאומי - הצעת חברי-הכנסת י. תמיר.
- לב. כינון המטה למלחמה באינפלציה - הצעת חברי-הכנסת ע. אמוראי.
- לג. חוק המועצות החקלאיות (עונשין), תשל"ח-1978 (קריאה ראשונה).
- לד. חוק לתיקון פקודת העיריות (מס' 21), תשל"ז-1978 (קריאה ראשונה).
- לה. העדר רופאים בירוחם - הצעת חברי-הכנסת י. ז. אמיר, ת. טובי, ר. מילוא וש. שטרן-קטן.
- לו. השביתה בצי הסוחר - הצעת חברי-הכנסת מ. אלגרבלי, י. ז. אמיר, מ. כהן, מ. פעיל וש. שטרן-קטן.
- לז. חוק התיישנות פשעי הנאצים - הצעת חברי-הכנסת ג. האונר ומ. ל. מרון.
- לח. הצעות חוק של חברי כנסת.

ב. הצעות לסדר היום לשיבות רל"ה — רל"ז

- 629—627. צפויה עזיבת תושבים את קריית-שמונה — הצעות חברי-הכנסת מ. פעיל, ד. רוזוליו וא. לין.
- 630. א. נמיר (המערך): שאלת קיומן של קייטנות לילדים בעיירות פיתוח נוכח קיצוצים בתקציב.
- 631—637. שליחתם של עשרות אלפי פליטים וייטנא-מיים לים עלידי מאלזיה — הצעות חברי-הכנסת מ. וירשובסקי, ת. אשל, י. בן-מאיר, א. אבנרי, ד. שילנסקי, ע. גוף וג. האוזנר.
- 638. ע. הדר (הורביץ) (המערך): עיבוי מואץ של ישובי בקעת הירדן והקמת ישובים נוספים בה.
- 639. ע. הדר (הורביץ) (המערך): שיווק בשר מייצור מקומי.
- 640. מ. כהן (הליכוד): אספקת עוף קפוא המכיל כ-200 גראם מים.
- 641. א. אבן (המערך): היערכות הממשלה והמשק לקראת הרחבת הקהילות האירופיות.
- 642. מ. כהן (הליכוד): קרנות הפנסיה של ההסתדרות.
- 643. ג. יעקבי (המערך): עקרון האחריות המשותפת של הממשלה ושיבושים בתיפקודה.

ג. הצעת חוק מילווה המדינה, תשל"ט — 1979

1. הרשאה ללוות הממשלה מורשית בזה ללוות, בשם המדינה, מילווה בסכום כולל שלא יעלה על 50,000 מיליון לירות ולהוציא למטרה זו איגרות חוב; כספי המילווה ישמשו למטרת פיתוח ולפרעון חובות המדינה.
2. תשלום וערוכה הסכומים המשתלמים לפי איגרות החוב וכל ההוצאות הכרוכות בביצוע חוק זה ישולמו מתוך הכנסותיה הכלליות של המדינה ומתוך נכסיה.
3. סדרות של איגרות חוב איגרות החוב יהיו רשומות על שם ויוצאו בסדרות; שר האוצר רשאי, באישור ועדת הכספים של הכנסת (להלן — הוועדה), לקבוע בתקנות סוגי סדרות של איגרות חוב; בתקנות כאמור ייקבעו עניינים אלה לגבי כל סוג סדרות:
  - (1) התקופה אשר לה יוצאו איגרות החוב ודרכי פדיונן;
  - (2) שיעור הריבית שתשלום על איגרות החוב, דרכי תשלומה ופרקי הזמן לתשלומה;
  - (3) השווי הנקוב של איגרות החוב;
  - (4) נוסחן של איגרות החוב.
4. תנאים מיוחדים שר האוצר רשאי, באישור הוועדה, לקבוע בתקנות, לגבי כל סדרה או כל סוג סדרות, הוראות בעניינים אלה:
  - (1) הצמדה מלאה או חלקית של קרן איגרות החוב או של הריבית עליהן למדד המחירים לצרכן או לשער החליפין של הדולר של ארצות-הברית של אמריקה ותנאי ההצמדה, לרבות ברירה בין אפשרויות הצמדה כאמור;
  - (2) פטור ממס על הריבית חוץ מן המס שיש לנכותו ממנה לפי סעיף 161 לפקודת מס הכנסה¹, כנוסחו ביום הוצאת הסדרה;
5. דרכי מכרז שר האוצר רשאי, באישור הוועדה, להתקין תקנות בדבר דרכי עריכת מכרז למכירת איגרות חוב ובדבר ההליכים הכרוכים בביצועו.
6. קביעת תנאים לסדרה
  - (א) שר האוצר, או מי שהוא הסמיך, יקבע לגבי כל סדרה של איגרות חוב עניינים אלה:
    - (1) סוג הסדרה;
    - (2) יום הוצאתה;
    - (3) סך כל שווי הנקוב;
    - (4) מועדי תשלום הריבית;
    - (5) מועדי פדיון איגרות החוב.
  - (ב) קבע שר האוצר, או מי שהוא הסמיך, כי סדרה של איגרות חוב תימכר במכרז, או את מחיר המכירה בטווח מחירים, תיכלל הקביעה בהודעה של-פי סעיף קטן (א).

¹ דיני מדינת ישראל, נוסח חדש 6, עמ' 120.

יערוב להפצתן, כולן או מקצתן, תמורת תשלום עמלה כפי שיקבע בתקנות, באישור הוועדה, דרך כלל או לסדרה פלונית.

(ב) שר האוצר רשאי, באישור הוועדה, לקבוע בתקנות הנראות בדברי הנחה ממחיר המכירה ש"תינתן למי שרוכש איגרות חוב כהשקעה של כספי תכנית חסכון שלגביה ייתן צו בדבר פטור ממס הכנסה על-פי חוק עידוד החסכון, הנחות ממס הכ"נסה וערבות למילווה, תשט"ז—1956², דרך כלל או לסדרה פלונית.

13. פטור מבגס כוליים

איגרות החוב והעברתן פטורות ממס כוליים.

14. חתימה

איגרות החוב ישאו את דמות חתימתיהם של שר האוצר ושל החשב הכללי.

15. ביצוע ותקנות

שר האוצר ממונה על ביצוע חוק זה והוא רשאי להתקין תקנות בכל עניין הנוגע לביצועו — ואו"לם

(1) לתקנות לפי סעיפים 3 עד 5 לא יהיה תוקף למפרע;

(2) משהותקנו תקנות לפי סעיפים 3 עד 5, או משפורסמה הודעה לפי סעיף 6, לא יהיו נתונים לשינוי לגבי סדרה שכבר הוצאה.

16. תיקון חוק מילווה פיתוח

סעיף 6א לחוק מילווה פיתוח, תש"ד—1960³, בטל מיום כ' בתמוז תשל"ט (15 ביולי 1979).

7. הגדלת סכום המילווה שר האוצר רשאי, באישור הוועדה, להגדיל בצו את סכום המילווה הנקוב בסעיף 1, עד לסכום כולל של 60,000 מיליון לירות.

8. המינהלה

הנהלת ענייני המילווה תהיה בידי בנק ישראל (לה"ל — המינהלה).

9. פנקס איגרות חוב

(א) המינהלה תנהל פנקס שבו יירשמו שמותיהם ומעניהם של בעלי איגרות החוב ושוויין הנקוב של איגרות החוב שבבעלותם (להלן — הפנקס).

(ב) הפנקס ישמש ראייה לכאורה לכל עניין הרשום בו כדין.

10. העברת איגרות חוב

איגרות החוב ניתנות להעברה, בכפוף לכל הג"בלה לפי סעיף 4, בכתב העברה חתום בידי המע"ביר והנעבר; כתב העברה יימסר למינהלה והיא תרשום בפנקס את ההעברה.

11. רכישה ללא הוצאת איגרות חוב

המינהלה רשאית, על אף האמור בחוק זה, לנהל רישום של איגרות חוב שנרכשו או שהועברו בלי להוציא את איגרות החוב; רוכש או נעבר שביקש זאת — יוצא לו איגרות החוב.

12. עמלה והנחה

(א) שר האוצר רשאי לבוא לידי הסכם עם תאגיד הרשום בישראל (לעניין זה — לרבות בנק הדור"אר) שיקבל על עצמו הפצת איגרות החוב או ש"

² ס"ח תשט"ז, עמ' 52.

³ ס"ח תש"ד, עמ' 47; תשכ"ט, עמ' 221.

הסתייגויות לחוק הנ"ל

ד. נולומב מציע:

בפיסקה (6) בסופה יבוא: "ובלבד שלא תותר סחירות לפני תום שנתיים מיום הוצאת הסדר"ה".

לסעיף 5

ג. פדר, ד. רוזוליו רש. אליהו מציעים:
למחוק את הסעיף.

לסעיף 7

ע. הדר (הורביץ), י. זכאי, ג. פדר ות. טרבי מציעים:
ע"ם:

למחוק את הסעיף.

לסעיף 1

י. זכאי, ג. פדר, ש. אליהו ד. נולומב מציעים:
במקום "50,000" יבוא "32,000".

ג. פדר, ד. רוזוליו, ת. טרבי ומ. פעיל מציעים:
המלים "ולפרעון חובות המדינה" — יימחקו.

ת. טרבי מציע:

במקום "50,000" יבוא "30,000".

לסעיף 2

ג. פדר, ד. רוזוליו ומ. פעיל מציעים:
המלים "ומתוך נכסיה" — יימחקו.

לסעיף 4

ש. אליהו מציע:
בפיסקה (4) המלים "בפחות או" — יימחקו.

ד. החלטה בדבר תיקון טעות בנוסח חוק מס רכוש וקרן פיצויים (תיקון מס' 14), תשל"ט—1979

(לפי סעיף 10א(ב) לפקודת סדרי השלטון והמשפט, תשי"ח—1948)

בסעיף 6 לחוק מס רכוש וקרן פיצויים (תיקון מס' 14), תשל"ט—1979¹, במקום "א5" יבוא "א5(ב)".

¹ ס"ח תשל"ט, עמ' 96.

ה. הצעת חוק האנאטומיה והפאתולוגיה (תיקון) (הסכמה לניתוח), תשל"ט—1979

(הצעת חבר-הכנסת ק. כהנא)

או על-פי סעיף 298א של חוק השיפוט הצבאי, תשט"ו—1955³, תימסר הודעה על כך לקרוב של הנפטר ולעוסקים בהכאת הנפטר לקבורה, ותינתן להם הזכות להביע דעתם לפני השופט החוקר.

4. ביתור ופתיחת קבר

על אף האמור בחוק חקירת סיבות מוות, תשי"ח—1958, ובחוק השיפוט הצבאי, תשט"ו—1955, לא יצווה השופט החוקר על ביתור גוויה או פתיחת הקבר והוצאת הגוויה אלא אם כן אי-אפשר לברר את סיבת המוות באמצעים אחרים ויש חשש מבוסס למעשה פלילי ואפשרות סבירה להעמיד את הנאשם לדין אם הביתור או הוצאת הגוויה ייעשו; השופט החוקר יתחשב בדעתם ובעמדתם של הקרובים, ובר"צונו המשווער של הנפטר בחייו, במתן הכרעתו זו.

5. עירעור

על צו לביתור גוויה או פתיחת קבר רשאי כל קרוב וכן גוף מוכר כמשמעותו בתקנות האנאטומיה והפאתולוגיה, תשי"ד—1954⁴, לערער לפני בית-המשפט המחוזי.

ד ב ר י ה ס ב ר

ד. הצעה זו באה להסדיר שלא תבוצע נתיחה ללא הסכמת הנפטר והמשפחה.

1. הגדרה

"קרוב" לענין זה — בן או בת, הורה, אח, אחות וצאצא.

2. ניתוח

(א) על אף האמור בחוק האנאטומיה והפאתולוגיה, תשי"ג—1953¹, לא תנותח גוייה, אם הורה הנפטר בעודו בחיים בכתב שגוייתו לא תנותח.

(ב) אין כל הוראה בכתב מהנפטר בקשר לניתוח גוייתו, לא תנותח הגוייה אם קרובו לא הסכים לכך בכתב; ההסכמה צריכה להינתן על-ידי הקרוב הקודם לפי הסדר ששבהגדרת "קרוב" שבסעיף 1. רק אם אין קרוב זה יבוא במקומו הקרוב של-אחריו.

(ג) היה הנפטר גלמוד ואין לו קרובים לא תנותח גוייתו אם לא הורה על כך בכתב בעודו בחיים.

3. חקירת סיבות מוות

בכל מקרה בו תיחקר סיבת המוות על-פי סעיף 19 של חוק חקירת סיבת מוות, תשי"ח—1958²,

חלק גדול מאוד של הציבור בישראל מתנגד לעריכת נתיחות מתים. זכותו של האדם ושל משפחתו למנוע נתיחה שכזו היא יסוד בחירות הא-

¹ ס"ח תשי"ג, עמ' 162.

² ס"ח תשי"ח, עמ' 54.

³ ס"ח תשט"ו, עמ' 171.

⁴ ק"ת תשי"ד, עמ' 334.

ו. הודעת שר הפנים בעקבות מסקנות ועדת הכלכלה בדבר הנהגת שיעון קיץ כחסכון באנרגיה *

אינני גורס את המסקנה של הוועדה לגבי שיעון קיץ. החילופי לברר את השאלה במישור המתאים עם גורמים בחוץ-לארץ.

בכל אופן לגבי שנה זו כבר מאוחר מדי מלהנהיג שיעון קיץ.

בברכה,

יוסף בורג
שר הפנים

לכבוד יושב-ראש הכנסת

הכנסת

ירושלים

מכובדי,

הגני מאשר קבלת מסקנות ועדת הכלכלה בעניין

הנהגת שיעון קיץ כחסכון באנרגיה.

* הונחו על שולחן הכנסת ביום י"ב באייר תשל"ט (9 במאי 1979).

ז. מסקנות ועדת העבודה והרווחה על המצב התמור השורר בבית-החולים אסף הרופא המסכן בריאותם של החולים

בקיודם ענייני בית-החולים. הוועדה ממליצה לפני שר הבריאות למצוא דרכים לסייע ל"חוג הידי-דים", אשר יתכננו את שלבי פעולתם בתיאום עם משרד הבריאות.

3. הוועדה ממליצה לפני שר הבריאות לגשת לה-כנת תכנית-אב כוללת לבית-החולים לשנים הב-אות תוך קביעת סדרי עדיפויות לשלבים השונים. הוועדה ממליצה על הכנת תכנית למחלקת יולדות ולמחלקות הילדים במקום ראשון בסדר העדיפויות לבנייה. הוועדה רושמת לפנייה את הודעת מנכ"ל משרד הבריאות כי בשנה הבאה יתחילו בבניית שלושה פרויקטים: בניין מרפאות החוץ, המטבח ומחלקת נשים, יולדות וילדים.

4. הוועדה ממליצה לפני שר הבריאות לגשת לה-כנת תכנית שיפוצים לבית-החולים לטווח הקרוב תוך קביעת סדרי עדיפויות. במקום ראשון בסדר העדיפויות ממליצה הוועדה על שיפוצים במטבח בית-החולים ובמחלקת היולדות.

הוועדה קובעת בצער כי במשך שלוש שנים חלו עיכובים בתיכנון המטבח החדש. הוועדה תובעת משר הבריאות לפעול כדי למנוע עיכובים נוספים בעתיד.

5. הוועדה ממליצה לפני שר הבריאות לפעול לקי-דום בניית מגורים לאחיות בבית-החולים כדי למ-נוע נשירתן של האחיות מבית-החולים.

6. הוועדה ממליצה לפני שר הבריאות על בדיקת מערכת האישפון האזורי עם השלמת בית-החולים תל-גיבורים, במגמה להקל את העומס המוטל על מחלקות מסוימות של בית-החולים אסף הרופא.

7. הוועדה מבקשת משר הבריאות לדווח לה על ההתקדמות בנושא תוך שישה חודשים.

מליאת הכנסת העבירה ביום ו' בכסלו תשל"ט (6 בדצמבר 1978) לוועדת העבודה והרווחה הצעה לס-דר-היום שהגישה חברת-הכנסת א. גמיר בנושא הנ"ל. הוועדה דנה בנושא בשתי ישיבות שבמהלכן שמעה מפי המציעה חברת-הכנסת א. גמיר על המצב הקשה של בית-החולים בעיקר בתחום המבנים.

בית-החולים אסף הרופא משרת אוכלוסיה של כ-200 אלף נפש באזור שמצבה הכלכלי והחברתי של האוכלוסיה בו הוא נחות ביותר, עם אחוזים גבוהים של מקרי סעד.

מנכ"ל משרד הבריאות, הפרופסור מ. שני, שהו-פיע בוועדה אישר, כי במחלקת היולדות של בית-החולים מגיעה הצפיפות עד לכדי 12%. במחלקות אחרות התפוסה הממוצעת היא 90%. המבנים ישנים ואינם מתאימים לייעודם, תינקות מובלים להנקה לאימהות דרך חדר האוכל הכללי בשעת הארוחות. לאחרונה אף התמוטט חלק מתיקרת מחלקת היולדות, ורק בנס מנע אסון. התיקרה במטבח מתפוררת אף היא, וחלקי טיח נופלים אל תוך הסירים.

פרופסור מ. שני הבהיר כי הבעיה תקציבית בעי-קרה וכי משרד הבריאות ער למצב ואף יתן עדיפות מיוחדת לבית-החולים הן בתקציב הבינוני של המשרד לשנים הקרובות והן בהקצאת תקנים נוספים.

בסיום דיוניה באה הוועדה לידי המסקנות הב-אות:

1. הוועדה מביעה הערכתה לסגל הרפואי של בית-החולים אסף הרופא, העושה מלאכתו במסירות וב-נאמנות חרף התנאים הפיסיים הקשים שבהם שרוי בית-החולים.

הוועדה מביעה הערכתה ל"חוק ידידי בית-החולים אסף הרופא" על עבודת ההתנדבות הפוריה שלו

ה. הודעת שר הבריאות בעקבות מסקנות ועדת הפנים ואיכות הסביבה בנושא איכות הסביבה ושינוע פחם מחיפה לתחנת הכוח בחדרה *

הודענו לוועדת הפנים ואיכות הסביבה כי משרד הבריאות מתנגד בחריפות לפריקת הפחם בחיפה והע-ברתו בדרך כלשהי לחדרה.

דרך שינוי זו תגרום למפגעים סביבתיים ובריאו-תיים חמורים ביותר.

עליית ריכוזי האבק המרחף בחיפה אשר תיגרם ללא ספק כתוצאה מפעולות השינוע עלולה לגרום, על-פי יסיון שהצטבר בארצות אחרות, להגברת התח-לואה בכלל ולקבוצות רגישות של קשישים, ילדים וחולים במחלות ריאה כרוניות, בפרט.

בכבוד רב,

אליעזר שוסטק
שר הבריאות

לכבוד

מר יצחק שמיר
יושבראש הכנסת

הכנסת
ירושלים
מכובד,

הנדון: דין-וחשבון על המלצות ועדת הפנים ואיכות הסביבה בנושא איכות הסביבה ושינוע פחם מחיפה לתחנת הכוח בחדרה

הריני לדווח לך על ביצוע ההמלצות שהתקבלו מוועדת הפנים ואיכות הסביבה בנושא הנ"ל.

* הונחו על שולחן הכנסת ביום כ"ט בתשרי תשל"ט (30 באוקטובר 1978).